

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ
ΤΕΛΟΣ ΚΑΤΕΒΛΗΣΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1986

Γεν. Γραμματεία Ισότητας
Μονεμβαίου 8 - Πλατεία
10555

ΔΕΛΤΙΟ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

16

diana
tissue paper

ZHITA
tissue paper

- ΡΟΛΛΟΙ ΥΓΕΙΑΣ
- ΡΟΛΛΟΙ ΚΟΥΖΙΝΑΣ
- ΧΑΡΤΟΠΕΤΣΕΤΕΣ
- ΧΑΡΤΟΒΑΜΒΑΞ
- ΧΑΡΤΟΜΑΝΔΗΛΑ

ΧΑΡΤΟΠΟΙΪΑ ΘΡΑΚΗΣ Α.Ε.

Γραφεία: Δωρίδος 5, 17778, Άθηναι
Τηλ.: (01)3471222/3, 3471304/5
Telex: 210757 ZERI GR.

Έργοιον: Ξάνθη, Θράκη
Τηλ. Έργ.: (0541) 29040, 61351/2
Telex Έργ.: 452274 ZITA GR.

Διεύθυνσις: Πάνος Ζερίτης
Τράπεζαι: Έθνικη Τράπεζα τής Ελλάδος
Τράπεζα Πιστεως

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

**ΑΓΟΡΑΣΤΕ — ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ. ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΧΟΜΕΝΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΠΟΥ ΕΡΕΥΝΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΛΑ·Ι·ΚΑ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ. ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ. ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΑΙ Η
ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ
ΓΡΑΦΤΕΠΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΗΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ**

ΤΟΣΙΤΣΑ 15 - 10683 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 88.33.358

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

16

Περιεχόμενα

Ειδήσεις... Σχόλια	2	Διεθνείς σχέσεις του ΣΕΕ	24
Κοινές εκδηλώσεις για Πολιτι- στικές Ρίζες στα Βαλκάνια.	6	Υποτροφίες	26
Θέσεις του ΣΕΕ για την τεχνητή διακοπή της κίνησης	11	Τάσσοι	32
Κοινή δράση των γυναικείων οργανώσεων για την ειρήνη	13	Η ΟΥΝΕΣΚΟ εν δράσει.	33
Η γυναικεία ανεργία και οι επιπτώσεις της.	15	Νομοθετική Μεταρρύθμιση και Κοινωνική Μεταβολή	36
Το περιοδικό ποικίλης ύλης και ο ο έφηβος.	20	Τοξικομανία	38

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΕΕ ΓΕΝΑΡΗΣ - ΜΑΡΤΗΣ 1986 ΤΕΥΧΟΣ 16

Εκδότης Ειρήνη Δηλάρη, Πρόεδρος ΣΕΕ Τατσοίου 94 Κηφισιά - Τηλ. 8075048

Ιδιοκτήτης Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων Βουλής 44Α - Τηλ. 3234268

Συντάσσεται από Επιτροπή

Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν τις απόψεις των συντακτών τους.

Φωτοστοιχειοθεσία ΣΟΥΠΕΡ-ΦΩΤ (Ε. Γκολέμα και Σία) Μεσολογγίου 2 - Τηλ. 36.13.349

Εκτύπωση - Offset Πλαταιών 12 - Πλατεία Ιπποδαμείας (Πειραιάς) ΠΕΙΡΑΪΚΗ - ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ Τηλ. 4175625

Μακέτες figure τηλ. 9230475

ΠΡΟΣΟΧΗ!
Συμπληρώστε το δελτίο μέλους στη
σελίδα 31.

Στη μνήμη του μαύρου αγωνιστή ποιητή Benjamin Moloise

Την ώρα που η ανθρωπότητα γιόρταζε τη βδομάδα του ΟΗΕ για τον αφοπλισμό, την ειρήνη και τα δικαιώματα των λαών, το ρατσιστικό καθεστώς της λευκής μειοψηφίας στη Ν. Αφρική συνέχιζε το δολοφονικό όργιο σε βάρος του εξεγερμένου Μαύρου Πληθυσμού που αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία του λαού.

Στη σειρά των εγκλημάτων, των βασανιστηρίων, των φυλακίσεων, των διακρίσεων που συνοδεύουν το καθεστώς του απαρτχάιντ συγκαταλέγεται η πρόσφατη δολοφονία - εκτέλεση του μαύρου ποιητή Μπένζαμιν Μολόιζε στις 18.10.1985, παρά τις αντιδράσεις των λαών και των κρατών σχεδόν όλου του κόσμου. Κάθε άνθρωπος δε μπορεί παρά να καταδικάζει τον απαγχονισμό του αγωνιστή ποιητή Benjamin Moloise, αλλά και ολόκληρο το στυγνό καθεστώς καταπίεσης και ωμής βίας του απαρτχάιντ που αποτελεί και απειλή για τη διεθνή ειρήνη. Στη μνήμη μας θα μένουν χαραγμένοι οι στίχοι σου μαύρε ποιητή.

*είμαι περήφανος γι αυτό που έκανα
τη θύελλα της καταπίεσης θ' ακολου-
θήσει καταιγίδα αίματος.
Είμαι περήφανος που δίνω τη ζωή μου,
τη μοναδική ζωή μου.
Δεν υπάρχουν άλλα δάση, δεν υπάρχει
άλλο σκοτάδι
δε θέλω τίποτ' άλλο!»*

ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ ΤΕΡΕΣΚΟΒΑ

Ήρθε στην Αθήνα στις αρχές του Νοέμβρη για επίσημη επίσκεψη, η Βαλεντίνα Τερεσκόβα, η πρώτη γυναίκα αστροναύτης στον κόσμο και σημερινή πρόεδρος της Επιτροπής Σοβιετικών Γυναικών, συνοδευόμενη από άλλα δύο μέλη της επιτροπής, σε ανταπόδοση παλιότερης επίσκεψης αντιπροσωπείας της ΕΓΕ στην ΕΣΣΔ.

Η Βαλεντίνα Τερεσκόβα, που είναι σήμερα και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Σ.Ε. και βουλευτίνα του Ανωτάτου Σοβιέτ μίλησε στη σχετική συνέντευξη τύπου, για τη θέση της γυναίκας στη χώρα της και για την εμπειρία της στο διαστημικό ταξείδι και αναφέρθηκε επίμονα στο πρόβλημα της ειρήνης και του αφοπλισμού.

Για τη θέση της γυναίκας στη χώρα της έδωσε ενδιαφέροντα στατιστικά στοιχεία, όπως ότι:

- Κάθε δεύτερος μηχανικός στη βιομηχανία είναι γυναίκα,
- το 40% των επιστημόνων είναι γυναίκες
- στο Ανώτατο Σοβιέτ (Βουλή) υπάρχουν 497 γυναίκες σε σύνολο 1500 μελών, δηλαδή ποσοστό 30%.
- υπάρχουν 28 γυναίκες υπουργοί στις διάφορες δημοκρατίες.
- υπάρχουν ελάχιστα επαγγέλματα «κλειστά» στις γυναίκες, όπως η δουλειά στα ανθρακωρυχεία, στα μεταλλουργικά εργοστάσια και στις χημικές βιομηχανίες, και αυτά με μο-

ναδικό κριτήριο να προστατευθεί η υγεία της γυναίκας από συνθήκες επιζήμιες για τον οργανισμό της και τα παιδιά που πρόκειται να φέρη στον κόσμο.

Για την μοναδική εμπειρία του ταξιδιού της στο διάστημα χαρακτηριστικά ανέφερε:

«... Ήταν ένα θέαμα ανεπανάληπτο. Από τη μια βλέπεις την απεραντοσύνη του σύμπαντος και από την άλλη συνειδητοποιείς πόσο μικρός είναι ο πλανήτης μας. Πόσο μικρός και πόσο όμορφος για να τον απειλήσουμε μ' ένα νέο πόλεμο».

Και συνέχισε με τα προσωπικά της συναισθήματα:

«Όταν βγήκα στο διάστημα ένιωσα τόσο δυνατή, που ζήτησα αντί για 24 ώρες να μου επιτρέψουν να πετάξω για 3 μέρες. Δέχτηκαν και είδα ότι μπορώ να κάνω και να δώσω πολλά».

Δεν ένιωσα στιγμή ότι ξεπέρασα τον εαυτό μου. Απλά είδα ότι τον ανακάλυψα»...

Αποκορύφωμα της συζήτησης στη συνέντευξη τύπου, στάθηκε το πρόβλημα της ειρήνης και του αφοπλισμού, όπου τα λόγια της Βαλεντίνας Τερεσκόβα:

«... όταν πριν από 25 χρόνια αναχωρούσαμε από τη γη για το διάστημα, όλοι οι κοσμοναύτες είχαμε ένα σκοπό: να γίνει το διάστημα αρένα ειρηνικής συνεργασίας...»

και ακόμη τα λόγια της σαν γυναίκας και μητέρας:

«... το μεγαλύτερο πρόβλημά μας είναι αυτό που έχουν οι γυναίκες όλου του κόσμου. Πως δηλαδή να μπορούμε να αποτρέψουμε τον κίνδυνο ενός πολέμου...»

αποτελούν ένα μήνυμα ειρήνης και ελπίδας από την γυναίκα, που η εικόνα της χαμογελαστής μορφής της μέσα στο κράνος του αστροναύτη μένει για πάντα χαραγμένη στη μνήμη μας και στην ιστορία, και που τα λόγια της:

«... η γη είναι ένα «διαστημόπλοιο» και εμείς το πλήρωμα. Για την επιτυχία της πτήσης του, λοιπόν, πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες όλα τα μέλη...»

Είναι επίκαιρα όσο ποτέ πριν.

Νομαρχιακή Επιτροπή Ισότητας Πειραιά

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Ισότητας Πειραιά, η Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης και η Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής οργάνωσαν Παιδαγωγικό Σεμινάριο Νηπιαγωγών στις 6-7 Νοέμβρη στο Στάδιο Φιλίας και Ειρήνης με θέμα

«Ισότητα των δύο φύλων και προσχολική αγωγή»

Τα θέματα του Σεμιναρίου ήταν.

1) Προσδιορισμός του όρου ισότητα: Το ξεπέραςμα ενός μύθου, από τον Δρ. των Επιστημών της Αγωγής Μαρία Τζάβη

2) Προβληματική της διαμόρφωσης των ρόλων στα νήπια, από τον κ. Σήφη Μπουζάκη Δρ. Παιδαγωγικής.

3) Οι δευτερογενείς παιδαγωγικές ομάδες στο μεταίχμιο της υπέρβασης των παραδοσιακών ρόλων στα δύο φύλα, από τον κ. Αθανάσιο Παπά Δρ. Παιδαγωγικής.

4) Λειτουργία της δυναμικής της νηπιαγωγικής τάξης (μεταβατικά, πολιτισμικά πρότυπα ρόλων των δύο φύλων - κίνδυνοι ψυχοπαθολογικοποίησης της παρέκκλισης, από τον κ. Λάμπρο Σταύρου Ψυχοκοινωνιολόγο - Παιδαγωγό.

5) Ο ρόλος των Νηπιαγωγών σε σχέση με την Ισότητα των δύο φύλων και την ανάπτυξη ανθρωπιστικών σχέσεων στην Εκπαίδευση, από την κ. Αικατερίνη. Πατρική, Σύμβουλο Προσχολικής Αγωγής.

Στο Σεμινάριο έλαβαν μέρος 500 Σύεδροι και πολλοί Σχολικοί Σύμβουλοι.

Στη διάρκεια του Σεμιναρίου λειτούργησαν εκθέσεις Παιδαγωγικού βιβλίου, Παιδικού βιβλίου και ζωγραφικής νηπίων.

Οι Εισηγήσεις και τα Συμπεράσματα του Σεμιναρίου θα σταλούν στους Νηπιαγωγούς.

Έλεγχος Μαστού και Μαστογραφία

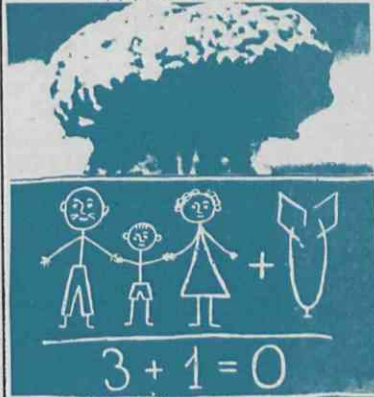
Η Νομαρχιακή Επιτροπή Ισότητας Πειραιά, η Επιτροπή Διοίκησης του Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας και Ομάδα γιατρών του νοσοκομείου Μεταξά διοργάνωσαν το Σαββατοκύριακο (9-10 Νοέμβρη) εκδήλωση για τον έλεγχο μαστού και μαστογραφία σε 350 γυναίκες.

Πριν από την εξέταση, ο Χειρουργός κ. Χαραλ. Γιαμαλάκης ενημέρωσε τις γυναίκες γύρω από το θέμα του καρκίνου του μαστού.

Ακολούθησαν μια σειρά από ενδιαφέρουσες διαφάνειες.

Το φυλλάδιο αυτό διατίθεται
στα γραφεία των φορέων που συμμε-
τείχαν στην εκδήλωση

Η ανάγκη για απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών:
συμβολή στην παγκόσμια προσπάθεια για
ειρήνη - ύφεση - αφοπλισμό

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΙΑΝΟΥΣΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΒΙΟΧΗΜΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΒΙΟΛΟΓΩΝ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ
ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ

Για την ειρήνη

Σ' ένα συνοπτικό και καλαίσθητο φυλλάδιο, κοινή έκδοση των φορέων που οργάνωσαν στις 30-10-1985 στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου της Αθήνας, εκδήλωση με θέμα:

«Η ανάγκη για απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών συμβολή στην παγκόσμια προσπάθεια για ειρήνη - ύφεση - αφοπλισμό».

Τυπώθηκαν οι εισηγήσεις των διαφόρων ομιλητών και η κοινή έκκλησή τους προς όλες τις φιλειρηνικές δυνάμεις του τόπου μας.

Οι φορείς αυτοί είναι:

- Επιτροπή Ειρήνης Διανοουμένων και Καλλιτεχνών, (στην οποία συμμετέχει ο Σ.Ε.Ε.)
- Ένωση Ελλήνων Φυσικών
- Ελληνική Εταιρεία Πυρηνικών Επιστημόνων
- Πανελλήνια Ιατρική Εταιρεία κατά των πυρηνικών και βιομηχανικών όπλων.
- Πανελλήνια Ένωση Βιολόγων
- Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων
- Ένωση Ελλήνων Χημικών

Στις εισηγήσεις τους οι παραπάνω φορείς δίνουν μια ρεαλιστική εικόνα της σημερινής κατάστασης, ξεκινώντας από μια ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των πυρηνικών δοκιμών από

τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο μέχρι σήμερα και παρουσιάζονται με τεκμηριωμένα στοιχεία τις ζοφερές προοπτικές τόσο από την πυρηνική μόλυνση που χτυπάει ανεπανόρθωτα τον άνθρωπο τόσο στη σωματική όσο και στην ψυχική υγεία του, όσο και από το κλίμα ανασφάλειας και φοβίας που δημιουργεί στον ψυχικό μας κόσμο ο εφιάλτης του πυρηνικού ολέθρου. Τονίζουν ακόμα τους τεράστιους οικολογικούς κινδύνους για την επιβίωση του ανθρώπου, που δημιουργούνται από την συνολική μόλυνση του οικοσυστήματος της γης, όσο και την αδυναμία των λαών, γενικά να ελέγξουν αποτελεσματικά, μέσα στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου, την καταστροφική εξάπλωση των πυρηνικών εξοπλισμών, που κάνουν την τεχνολογική εξέλιξη εφιάλτη του κόσμου, ενώ θα μπορούσε να τεθεί στην υπηρεσία της επιστήμης για ειρηνικούς σκοπούς.

Παράλληλα όμως δείχνουν και τον μοναδικό δρόμο της ελπίδας, που είναι η άμεση κινητοποίηση και συσπείρωση στα παγκόσμια φιλειρηνικά κινήματα, γιατί, όπως τονίζεται στην εισήγησή της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών:

«... Δεν υπάρχει πια καιρός για χάσιμο...»

ειδησεις...σχολια

«Η ισότητα των φύλων» Πανεπιστημιακό μάθημα

Ο τομέας Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου του τμήματος της Δημόσιας Διοίκησης της Παντείου Σχολής αποφάσισε να εισαγάγει σαν κατ' επιλογή μάθημα «το πρόβλημα της ισότητας ανδρών και γυναικών στις εργασιακές σχέσεις».

Η διδασκαλία του μαθήματος ανατέθηκε στον καθηγητή του εργατικού δικαίου και κοινωνικής πολιτικής Σταύρο Βουτουρά που έχει ασχοληθεί ειδικά με το θέμα και έχει οργανώσει πολλά σεμινάρια στο παρελθόν.

Νόμπελ ειρήνης

στη «Διεθνή Οργάνωση των Γιατρών
για την πρόληψη του Πυρηνικού
Πολέμου»

Το φετινό Νόμπελ Ειρήνης δόθηκε στον Αμερικανό Καθηγητή του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ Μπέρναρντ Λόουν και στο Σοβιετικό διευθυντή του Καρδιολογικού Ινστιτούτου της Μόσχας που είναι και οι ιδρυτές της Διεθνούς Οργάνωσης των Γιατρών για την πρόληψη του πυρηνικού πολέμου, γιατί σύμφωνα με την ανακοίνωση της Νορβηγικής επιτροπής απονομής του Νόμπελ, η οργάνωση αυτή «επιτέλεσε σημαντικό έργο, δημιουργώντας νέα συνείδηση για τις καταστροφικές συνέπειες ενός πυρηνικού πολέμου».

Σήμερα - 5 χρόνια μετά την ίδρυση της - έχει μέλη 150.000 περίπου γιατρούς και άλλους επιστήμονες σε 50 περίπου χώρες του κόσμου.

Τροποποίηση εγκυκλίου του ΙΚΑ με παρέμβαση του Συνδέσμου

Στο προηγούμενο τεύχος του «Δελτίου» γράφαμε ότι ενώ κατά το άρθρο 5 του ν. 1483/84 η γονική άδεια μπορεί να φτάνει τους 3 μήνες για κάθε γονέα (και συνεπώς για τους δύο γονείς τους 6 μήνες) η διατύπωση της εγκυκλίου 20/1985 του ΙΚΑ δημιουργούσε την εντύπωση ότι δικαίωμα σε γονική άδεια μέχρι 3 μηνών έχει μόνον ο ένας από τους δύο γονείς. Και ζητούσαμε να εκδοθεί συμπληρωματική διευκρινιστική εγκύκλιος που θα απέτρεπε τις πιθανές συγχύσεις. Το Δ.Σ. του Συνδέσμου εξάλλου έστειλε στο ΙΚΑ έγγραφο με ανάλογο περιεχόμενο.

Έπειτα από τις παραπάνω ενέργειες του Σ.Ε.Ε. η Διεύθυνση Ασφάλισης του ΙΚΑ μας κοινοποίησε την παρακάτω εγκύκλιο με την οποία διευκρινίζει το θέμα:

Αθήνα, 29 Οκτωβρίου 1985

ΘΕΜΑ: «Διευκρίνιση οδηγιών εγκυκλίου».

ΣΧΕΤ.: Η με αριθμ. 20/1985 εγκύκλιος

Όπως είναι γνωστό, με την ανωτέρω σχετική εγκύκλιο αριθμ. 20 της 24/1/1985 ορίστηκε στο εδάφ. α' της παρ. Ι, μεταξύ των άλλων, ότι σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1,2,5,6,7,9 και 13 του Ν. 1483/1984 (ΦΕΚ 153/8.10.84 τ. Α') παρέχεται η δυνατότητα στην

εργαζόμενη μητέρα ή στον εργαζόμενο πατέρα να ζητήσουν, μετά την άδεια λόγω μητρότητας και μέχρι το παιδί να γίνει 2 1/2 ετών, μια ξεχωριστή άδεια χωρίς αποδοχές «που θα επιτρέψει σένα από τους δύο να μένει σπίτι μέχρι (3) τρεις μήνες συνολικά».

Επειδή όμως, όπως διαπιστώθηκε από ερωτήματα, η διατύπωση αυτή μπορεί να δημιουργήσει συγχύσεις στην πρακτική εφαρμογή του νόμου, διευκρινίζουμε ότι την παραπάνω άδεια δικαιούνται και οι δύο γονείς, εφόσον βέβαια συγκεντρώνουν τις σχετικές προϋποθέσεις και γιαυτό το σημείο αυτό της ανωτέρω αριθμ. 20 της 24/1/1985 εγκυκλίου θα πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «που θα επιτρέψει στον κάθε ένα από τους δύο να μένει σπίτι μέχρι (3) τρεις μήνες».

Η παρούσα αποτελεί και απάντηση στο από 31/7/1985 έγγραφο του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων (Βουλής 44α, 10557 Αθήνα).

Κοινοποίηση
Σύνδεσμος Ελληνίδων
Επιστημόνων
Βουλής 44α
10557 - Αθήνα

Με εντολή του Διοικητή
Ο Δ/ΝΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΕΜΜ. ΧΕΙΛΑΡΗΣ

Ο ΣΕΕ σε εκδηλώσεις Συλλόγων για τον οικογενειακό προγραμματισμό και τις αμβλώσεις

Ο Σε εκδήλωση που οργανώθηκε το Νοέμβριο '85 από το Σύλλογο Υπαλλήλων Ανωύμων Εταιρειών και Γραφείων, η εκπρόσωπος του ΣΕΕ κ. **Βασιλική Ντούβα - Κακογιάννη** αναφέρθηκε στην αναγκαιότητα της βελτίωσης του νομοσχέδιο για την τεχνητή διακοπή της κύησης, ώστε να συνδεθεί η νομιμοποίηση των αμβλώσεων με τον οικογενειακό προγραμματισμό, ενημέρωσε για τις προσπάθειες του ΣΕΕ στην κατεύθυνση αυτή και τόνισε πως η άμβλωση πρέπει να σταματήσει να αποτελεί μέσο αντισύλληψης.

Στην εκδήλωση μίλησε ο βουλευτής κ. **Μανόλης Δρεπάκης** ο οποίος, αναπτύσσοντας το δημογραφικό πρόβλημα, επισήμανε την «πυρηνική» μορφή της σύγχρονης Ελληνικής οικογένειας (δηλ. γονείς και ένα ή δύο παιδιά) και κατέληξε ότι πρέπει να δοθούν κίνητρα και διευκολύνσεις από το κράτος στα νέα ζευγάρια.

Από την ΟΓΕ η κ. **Καλλιόπη Μπουντούρογλου** αναφέρθηκε στη σημασία του Ο.Π. τόσο για τη λύση του δημογραφικού προβλήματος, όσο και στην προληπτική ιατρική, στον κοινωνικό ρόλο της μητρότητας, στις αποσπασματικές και ανέξοδες ρυθμίσεις του νομοσχέδιου.

Ο Σε παρόμοια εκδήλωση που έγινε από τον Σύλλογο Γυναικών περιοχής Βάθης και την Επιτροπή Ειρήνης της περιοχής η εκπρόσωπος του ΣΕΕ κ. **Μαριάννα Ράνου**, που ήταν η κύρια ομιλήτρια, ανέπτυξε το ζήτημα της νομιμοποίησης των αμβλώσεων και του οικογενειακού προγραμματισμού και αναφέρθηκε στις θέσεις του ΣΕΕ για το νομοσχέδιο που αναφέρεται στην τεχνητή διακοπή της κύησης.

ΠΑΖΑΡΙ

Για λίγες μόνο μέρες, (από 9-14 Δεκέμβρη), αλλά με σημαντική επιτυχία, λειτούργησε το παζάρι με έργα ελληνίδων δημιουργών που διοργάνωσε ο ΣΕΕ με πρωτοβουλία της Επιτροπής Δημοσίων Σχέσεων και Οικονομικών.

Πολυτεχνείο

Η συνέχιση του αγώνα καλύτερη τιμή για τους αγωνιστές του Νοέμβρη 1973

Ο Σύνδεσμός μας συμμετέχοντας και φέτος στο γιορτασμό για την επέτειο του Πολυτεχνείου κατέθεσε, με αντιπροσωπεία του Δ.Σ., στεφάνι στη μνήμη των νεκρών ενώ παράλληλα με ανακοίνωσή του κάλεσε όλα τα μέλη του να πάρουν μέρος στη μεγάλη πορεία που διοργάνωσε η ΕΦΕΕ.

Στην ίδια ανακοίνωση τονίζει πως «η

καλύτερη τιμή για τους αγωνιστές που έπεσαν το Νοέμβρη και σ' όλη τη διάρκεια της 7χρονης δικτατορίας, είναι η συνέχιση του αγώνα για τα οράματα που μένουν ανεκπλήρωτα. «Ψωμί - Παιδεία - Ελευθερία - Εθνική Ανεξαρτησία» ας είναι τα συνθήματα που μας ενώνουν και σήμερα για ένα καλύτερο αύριο».

Το κόψιμο της πίτας

Παρουσία πολλών μελών και αρκετών φίλων του ΣΕΕ έγινε και φέτος, στις αρχές του Γενάρη, το καθιερωμένο

κόψιμο της πρωτοχρονιάτικης πίτας. Το φλουρί, αφιερωμένο στην ειρήνη, ήταν έργο του γλύπτη Μέμου Μακρή.

δραστηριότητες του συνδεσμου

Κοινές εκδηλώσεις για πολιτιστικές ρίζες στα Βαλκάνια

Το Μοναστήρι της Ρίλας στη Σόφια

Με πρωτοβουλία της Επιτροπής Δημοσιών Σχέσεων του ΣΕΕ ξεκίνησε μια προσπάθεια επαφής του ΣΕΕ με γυναικείες οργανώσεις των βαλκανικών χωρών. Στόχος της προσπάθειας ήταν η ενίσχυση της φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στις γυναίκες των Βαλκανικών χωρών, με τη διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων για πολιτιστικά θέματα. Ήδη πραγματοποιήθηκαν δυο ταξίδια - και αντίστοιχες συναντήσεις - στη Βουλγαρία και στην Αλβανία. Το τι είδαμε και τι επαφές είχαμε σ' αυτές τις δυο χώρες, θα ειπωθεί αναλυτικά σε μια πολύ ζωντανή εκδήλωση που διοργανώθηκε στα γραφεία του ΣΕΕ. Πριν παραθέσουμε τις ομιλίες που έγιναν σ' αυτή την εκδήλωση από την Κούλα Κακογιάννη και Φλώρα Καμάρη για τη Βουλγαρία και Αλβανία αντίστοιχα, χρειάζεται ν' αναφέρουμε ότι μετά από συνηνοήσεις και με Βουλγάρες φίλες και με Αλβανές καταλήχθηκε από το ΔΣ του ΣΕΕ ότι ένα θέμα που συγκεντρώνει ενδιαφέρον για μελέτη και διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων είναι: «Ο ρόλος της γυναίκας στην αρχιτεκτονική και στην υποστήριξη του παραδοσιακού σπιτιού». Η διαδικασία προώθησης της μελέτης και των εκδηλώσεων θα αποφασιστεί στη πορεία από το Δ.Σ του ΣΕΕ.

Συναντήσεις στη Σόφια

Αντιπροσωπεία του Δ.Σ. του ΣΕΕ πραγματοποίησε με μεγάλη επιτυχία εκδρομή στη Βουλγαρία στις 21.6.85, με σκοπό τη γνωριμία με τη γειτονική χώρα και ιδιαίτερα με τις γυναίκες της. Μία πολύ χρήσιμη και ζεστή συνάντηση έγινε με επιτροπή επιστημόνων γυναικών της Βουλγαρίας στη Σόφια.

Η αντιπρόσωπος της Ένωσης Επιστημόνων Βουλγαρίας Π. Σίμοβα, με χαρά χαιρέτησε την Επιτροπή του ΣΕΕ, διότι όπως είπε «για πρώτη φορά έχουμε τέτοιες επαφές με γυναίκες επιστή-

μονες από την Ελλάδα, ιδιαίτερα γιατί το γεγονός συμπίπτει με τη λήξη της 10ετίας του ΟΗΕ για τη γυναίκα». Για την συμμετοχή των γυναικών στους

διάφορους τομείς στη Βουλγαρία, δόθηκαν τα πιο πρόσφατα στοιχεία (του 85), από μέλος της Βουλγαρικής Επιτροπής:

37,8%	από όλους τους επιστήμονες είναι γυναίκες
65%	από τους καθηγητές Πανεπιστημίων είναι γυναίκες
27,6%	από τους υφηγητές Πανεπιστημίων είναι γυναίκες
40,52%	στην Ακαδημία της Βουλγαρίας είναι γυναίκες
35,4%	από τους βοηθούς των ανωτέρων Επιστημών είναι γυναίκες
39,7%	από τους εργαζόμενους στα υπουργεία είναι γυναίκες
28%	στις τεχνικές επιστήμες είναι γυναίκες
46%	στην ιατρική επιστήμη είναι γυναίκες
43,3%	στις φυσικές επιστήμες είναι γυναίκες
48%	στις κοινωνικές επιστήμες είναι γυναίκες

Σε όλους τους τομείς οι γυναίκες μέχρι 30 χρόνων δεν υπερβαίνουν το 37,20%. Δεν υπάρχουν στη Βουλγαρία γυναίκες Ακαδημαϊκοί. Ο Σύνδεσμος Βουλγάρων Επιστημόνων ενώνει όλες τις επιστήμονες και η διοίκησή του ρυθμίζει τις επαφές με όλα τα κράτη και ιδιαίτερα με τη διεθνή επιστημόνων. Η διοίκηση φροντίζει να βγαίνουν οι εργασίες από τα διάφορα συνέδρια προς τα έξω, και βραβεύει το καλύτερο επιστημονικό έργο κάθε χρόνο, όπου έχουν βραβευθεί πολλές γυναίκες. Με πρόταση του Συνδέσμου Επιστημόνων της Γαλλίας ετοιμάζεται η Βιβλιογραφία 1.200 γυναικών επιστημόνων της Βουλγαρίας που έζησαν από την εποχή της Τουρκοκρατίας μέχρι σήμερα. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στη Βουλγαρία, να δείξει σε 10.000 σελίδες την κοινωνική και πολιτική προσφορά αυτών των γυναικών. Η εργασία τελειώνει φέτος και θα σταλεί στον ΣΕΕ.

Την συνάντηση έκλεισε η πρόεδρος Σάβοβα λέγοντας: «Και τώρα θα χαϊρόμαστε αν αλλάζαμε ιδέες με σας για το μέλλον. Επίσης θα χαϊρόμαστε αν σ' αυτή τη συνάντηση ανοίξουμε τις ψυχές μας. Αυτό που έχω να υπογραμμίσω είναι ότι στις εκδηλώσεις μας δίνουμε τα πάντα για την ειρήνη. Η ευθύνη για την ειρήνη είναι μεγάλη **σε μας τις γυναίκες**».

Επίσκεψη στην Αλβανία

Η 20μελής αντιπροσωπεία του ΣΕΕ είναι από τις πρώτες ομάδες, που επισκέπτονται την τόσο κοντινή, αλλά και άγνωστη γειτονική χώρα, την Αλβανία. Το οδοιπορικό θα γίνει με αλβανικό αυτοκίνητο, γιατί στην Αλβανία δεν κυκλοφορούν ξένα αυτοκίνητα, τα πρώτα όμως γελαστά φιλικά πρόσωπα που συναντάμε μας κατακτούν με τη ζεστασιά και την εγκάρδιότητά τους. Οι συνοδοί μας και ο οδηγός μας μας δίνουν τα πρώτα στοιχεία γι' αυτή τη κατά 75% ορεινή χώρα που ο πληθυσμός της πλησιάζει τα 3.000.000. Γίνεται τεράστια προσπάθεια για αρμονική ανάπτυξη και αποφυγή της αστυφιλίας αφού κανείς δεν έχει δικαίωμα να παραμείνει σε μια πόλη αν δεν έχει εξασφαλίσει δουλειά και μόνιμη κατοικία. Έμφαση δίνεται

και στα στοιχεία της ιστορικής ταυτότητας των Αλβανών. Η ιστορική τους πορεία χωρίζεται σε 3 μεγάλες περιόδους: α) η καταγωγή τους ανάγεται στους Ιλλυριούς, από τους αρχαιότερους λαούς του μεσογειακού χώρου, β) το 15ο αιώνα μ.χ. ο εθνικός ήρωας Γκεόργκι-Καστριώτης-Σκεντέρμπεης ιδρύει τη πρώτη Αλβανική ένωση ενάντια στους τούρκους κατακτητές, γ) η νεώτερη ιστορία τους με κυριότερους σταθμούς: 1912 Εθνική Αλβανική Κυβέρνηση με τον Ισμαήλ Κεμάλ, 1924 αστικοδημοκρατική κυβέρνηση η πιο δημοκρατική και προοδευτική στα Βαλκάνια με τον Φαν-Νολ, 1928 μοναρχία με το Ζώγον 1939-1944 Ιταλογερμανική κατοχή, 1946 ανακήρυξη Λαϊκής Δημοκρατίας με επικεφαλής του Κόμματος Εργασίας τον Εμβέρ Χότζα. Το 1942 στα πλαίσια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα ιδρύθηκε και η Ένωση Γυναικών Αλβανίας που κινητοποίησε χιλιάδες Αλβανίδες. Τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου Αλβανικού Συντάγματος που ισχύει από το 1976 είναι η απαγόρευση εγκατάστασης ξένων βάσεων, απαγόρευσης εξωτερικού δανεισμού, δικαίωμα εκλογής σε όλα τα όργανα του κράτους από το 18ο έτος, απαγόρευση της εργασίας που για τον Αλβανό είναι υπόθεση τιμής, η συμμετοχή δε των γυναικών στην εξωοικιακή δουλειά είναι καθολική. Το Αργυρόκαστρο, το Μπεράτι είναι οι πρώτες πόλεις που επισκεπτόμαστε και τα χρώματα, η αρχιτεκτονική, η ζωή στη συνοικία θυμίζουν παλιά αθηναϊκή γειτονία. Στα μουσεία πια της κάθε πόλης διατηρούνται τα πλέον αξιόλογα θρησκευτικά σύμβολα, αφού η θρησκεία καταργήθηκε το 1967 Μουσεία είναι πλέον και οι εκκλησίες και τα τζαμιά. Τα Σαράντι και το αρχαίο Βουθρωτό είναι μαγευτικά, ακριβώς απέναντι από τη Κέρκυρα! Η Κρούγια ορεινή αετοφωλιά - κάστρο του Σκεντέρμπεη, πόλη-μουσείο, σταθμός τελευταίος πριν από την άφιξή μας στα Τίρανα. Η πρωτεύουσα της Αλβανίας κυριαρχείται από τους πεζούς. Οι σπάνιοι τροχονόμοι ανοίγουν δρόμο στα ακόμη πιο σπάνια αυτοκίνητα! Εδώ είναι συγκεντρωμένα όλα τα δημόσια κτίρια, τα πνευματικά ιδρύματα, τα γραφεία της εφημερίδας Zeri-Popullit, τα θέατρα. Τα τεράστια βιομηχανικά συγκροτήματα στη περιφέρεια της πόλης μόλις που άρχισαν να δημι-

ουργούν κάποιο πρόβλημα ρύπανσης. Η βαριά βιομηχανία αναπτύσσεται αλματωδώς και από το 1972 εξάγεται ηλεκτρική ενέργεια. Το θερμοηλεκτρικό εργοστάσιο του ΕΛ-ΜΠΑΣΑΝ έχει έκταση περίπου όση η Θεσσαλονίκη! Η Αλβανία έχει εξελιχθεί πλέον σε αγροτοβιομηχανική χώρα που δε χρωστάει σε κανένα άλλο κράτος και για κανένα χρονικό διάστημα.

Η επίσκεψή μας σε σχολείο έγινε αφορμή να γνωρίσουμε πολλά στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος. Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τα 8 πρώτα χρόνια και στις μειονότητες όπως στην ελληνική τα 4 πρώτα χρόνια του σχολείου τα μαθήματα διδάσκονται στη γλώσσα τους. Υπάρχουν 65 ειδικότητες στην επαγγελματική 4χρονη μέση εκπαίδευση. Στη Γενική μέση εκπαίδευση φοιτούν αυτοί που προορίζονται για την Ανώτατη Παιδεία την οποία, όμως, μπορούν να παρακολουθήσουν και οι απόφοιτοι των επαγγελματικών σχολών.

Ο γάμος είναι φυσικά πολιτικός γίνεται όμως παραδοσιακά και είναι από τις μεγαλύτερες ευκαιρίες γλεντιού. Φορητά μεταφέρουν συγγενείς και φίλους που τραγουδούν και χορεύουν. Παρακολουθήσαμε, συμμετείχαμε σε γαμήλια γλέντια ένα στο παραλιακό Δυρράχιο και ένα στα Τίρανα!! Τελευταίοι σταθμοί του αποκαλυπτικού αυτού οδοιπορικού το Μπόγραδετο και η Κορυστά που διατηρεί ανέπαφη τη πρώτη γειτονιά της εδώ και 100 χρόνια! Οι πλέον ενδιαφέρουσες επαφές ήσαν εκείνες με τους εκπροσώπους της Ένωσης Γυναικών Αλβανίας και της Αλβανικής Ακαδημίας. Μετά την απελευθέρωση η γυναίκα αναγνωρίστηκε σαν αποφασιστικός παράγοντας πρόδου της οικογένειας και της κοινωνίας. Τα βασικά χαρακτηριστικά της αλβανικής οικογένειας σήμερα είναι:

- πλήρης ισότητα των συζύγων στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στην οικογένεια.

- προστασία της μητέρας και του παιδιού - Αλληλοβοήθεια, ηθική και υλική μεταξύ των μελών της οικογένειας.

- αναγνώριση πολιτικού γάμου ως μόνου προστατευόμενου. Γίνεται μπροστά στο Λαϊκό Τοπικό Συμβούλιο και με στόχο τη διάρκεια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν λύνεται όταν η συμβίωση ▶

είναι ανυπόφορη. Το διαζύγιο όμως δεν αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Τα παιδιά παίρνουν το όνομα που διαλέγουν οι σύζυγοι και καμμία αλλαγή στα περιουσιακά στοιχεία των συζύγων δεν επέρχεται. Κοινή ιδιοκτησία των συζύγων αποτελούν τα αποκτήματα μέσα στο γάμο. Η πλήρης χειραφέτηση της γυναίκας αποτελεί στόχο πρωταρχικής σημασίας στην Αλβανία, η βάση της η οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας. Το 1960 μόνο το 25% των εργαζομένων ήταν γυναίκες, το 1970 το 38% και το 1982 έφθασε στο 46%. Τώρα οι γυναίκες αντιμετωπίζουν τη δουλειά τους όχι μόνο σα μέσο οικονομικής ανεξαρτησίας, αλλά και σαν αναγκαιότητα ανάπτυξης των πολιτικών, πολιτιστικών και ιδεολογικών τους απόψεων. Σύμφωνα με τον αλβανικό νόμο γυναίκες και άντρες έχουν ίσα δικαιώματα δουλειάς, αμοιβής, διακοπών, κοινωνικής περίθαλψης, παιδείας, κοινωνικοπολιτικών δραστηριοτήτων. Μόνη διάκριση εκείνη υπέρ των εγκύων γυναικών, που δικαιούνται εκτός από την άδεια τοκετού και άδεια 3 μηνών κάθε χρόνο χωρίς αποδοχές μέχρι το παιδί να γίνει 3 ετών. Εργαζόμενες γυναίκες με παιδιά έως 6 μηνών μπορούν να παίρνουν μισή ώρα άδεια κάθε 3 ώρες δουλειάς για να ταΐσουν τα παιδιά τους και πληρώνονται κανονικά. Ακόμη η μητέρα παίρνει ειδικό βοήθημα ίσο προς το 60% του μισθού της, όταν το παιδί της είναι άρρωστο και το φροντίζει. Οι εργαζόμενες γυναίκες παίρνουν σύνταξη 5 χρόνια νωρίτερα από τους άντρες.

Η συνάντηση με Ακαδημαϊκούς ήταν ενημερωτική για το τρόπο λειτουργίας και την επιστημονική δραστηριότητα της Ακαδημίας Επιστημών της Αλβανίας που ιδρύθηκε το 1973 και αποτελεί το Ανώτατο Επιστημονικό Ίδρυμα της χώρας. Η επιστημονική δραστηριότητα στους διάφορους τομείς και στο συντονισμό αυτής της δραστηριότητας σε διεθνή κλίμακα αποσκοπεί στην επίλυση των μεγάλων προβλημάτων της οικονομίας και κουλτούρας που συμβάλλουν στη σοσιαλιστική οικοδόμηση της χώρας. Η νεαρή Ακαδημαϊκός που συναντήσαμε και συζητήσαμε, η χρήση της νέας τεχνολογίας, τα διεθνή συνέδρια, η προστασία του περιβάλλοντος, η ίδρυση μουσείων, θα μπορούσαν να προσδιορίσουν δραματικότερα το ρόλο

Κοινές εκδηλώσεις για
πολιτιστικές ρίζες στα Βαλκάνια

της Ακαδημίας στη ζωή των Αλβανών.

Η οικογένεια στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας

Στην Αλβανία του παρελθόντος, οι οικογενειακές σχέσεις και ο γάμος βασιζόνταν πάνω σε πατριαρχικές αρχές.

Τα χαρακτηριστικά της Αλβανικής οικογένειας ήταν η ανισότητα και η πλήρης υποταγή της γυναίκας στον άνδρα. Η γυναίκα ήταν προορισμένη μόνον να γεννά, να μεγαλώνει τα παιδιά και να κάνει τις δουλειές του σπιτιού. Δεν είχε κανένα λόγο στην οικογένεια, πολύ λιγότερο δε στη κοινωνία. Από την άλλη πλευρά ο άνδρας είχε δικαίωμα «να δένει και να δέρνει την γυναίκα του όταν έδειχνε ανυπακοή». Η θέση της γυναίκας στη διαχείριση της οικογενειακής περιουσίας δεν ήταν καλύτερη. Δεν είχε δικαίωμα για αγοραπωλησίες χωρίς την έγκριση του άνδρα. Εκτός από αυτά, οι οικογενειακές σχέσεις ρυθμιζόνταν και από τους ιδιαίτερους κανόνες που επιβάλονταν από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των ενδιαφερομένων μελών. Έτσι, οι μουσουλμάνοι μπορούσαν να έχουν 4 γυναίκες και να παντρεύονται αλλόθρησκες ενώ οι γυναίκες δεν το είχαν. Το διαζύγιο το έπαιρναν πολύ εύκολα, ενώ οι γυναίκες το έπαιρναν μόνον αν ο άντρας τους ήταν ανίκανος. Ανάλογοι κανόνες υπήρχαν για τους καθολικούς και ορθόδοξους γάμους.

Κάτω από την πίεση των προοδευτικών δυνάμεων τον Απρίλιο του 1929 ο Βασιλιάς Ζώγου εφάρμοσε το νέο Πολιτικό Κώδικα σύμφωνα με τον οποίο οι γυναίκες αποκτούσαν ίσα δικαιώματα με τους άντρες, απαγορεύονταν η πολυγαμία και γινόταν υποχρεωτικός ο πολιτικός γάμος. Παρόλα αυτά πολύ λίγες αλλαγές έγιναν στην Αλβανική οικογένεια. Το κράτος δεν έκανε τίποτα για να επιβάλλει τις νομοθετικές αλλαγές και έτσι οι γυναίκες εξακολου-

θούσαν να φορούν πέπλο και να είναι στην ίδια άθλια κατάσταση που ήταν και πριν. Τότε ακριβώς άρχισε ο αγώνας για κοινωνικά δικαιώματα από την εργατική τάξη με τη συμμετοχή των γυναικών.

Αμέσως μετά την ίδρυσή του, το Κομμουνιστικό Κόμμα είδε τη συμμετοχή των γυναικών σαν θέμα ιδιαίτερης σημασίας και τις ίδιες τις γυναίκες σαν ισχυρό όπλο χωρίς το οποίο δεν μπορούσε να υπάρξει γνήσια επανάσταση. Συγχρόνως πολεμούσε τις εξτρεμιστικές απόψεις ορισμένων που το κατηγορούσαν ότι ήταν εναντίον της οικογενειακής ηθικής και της ίδιας της οικογένειας. Αγωνίζονταν ενάντια στον πατριαρχισμό, συντηρητισμό και στην ιδέα ότι οι Αλβανοί θα έπρεπε να παντρεύονται ομοθρήσκους. Υποστήριξε την ισότητα σε όλους τους τομείς και αναγνώριζε την γυναίκα σαν αποφασιστικό παράγοντα της προόδου της οικογένειας και της κοινωνίας.

Όλες αυτές οι απόψεις για τη δημιουργία οικογένειας αποτέλεσαν την θεωρητική βάση όπου στηρίχθηκε η νέα οικογένεια μετά την απελευθέρωση της χώρας.

Η απελευθέρωση της Αλβανίας στις 29 Νοεμβρίου του 1944 και η καθιέρωση της λαϊκής κυριαρχίας δημιούργησε άλλες συνθήκες όσον αφορά στον θεσμό της οικογένειας.

Η οικογένεια στην Αλβανία σήμερα ζει με το εισόδημα των ικανών μελών της που κερδίζεται με παραγωγική εργασία, καθώς και με το κοινωνικό εισόδημα που απολαμβάνει με ποικίλους τρόπους.

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά της Αλβανικής οικογένειας είναι τα εξής:

- Πλήρης ισότητα μεταξύ συζύγων σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στην οικογένεια.

- Η σοσιαλιστική παιδεία των παιδιών στο πνεύμα του πατριωτισμού, με υψηλές αρετές, έτσι ώστε να είναι έτοιμα να υπηρετήσουν την πατρίδα τους όταν τα καλεί.

- Η προστασία της μητέρας και του παιδιού.

- Αλληλοβοήθεια, ηθική και υλική υποστήριξη μεταξύ των μελών της οι-

Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Αργυροκάστρου

κογένειας.

● Αναγνώριση του πολιτικού γάμου ως μόνου γάμου που προστατεύεται από το κράτος.

● Η μονογαμία.

Ο Γάμος στην Αλβανία

Ο Γάμος στην Αλβανία είναι μια ένωση που γίνεται για να διαρκέσει δεδομένου ότι ο στόχος της είναι η δημιουργία υγιεινής οικογένειας. Παρ' όλα αυτά, δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να διαλυθεί, όταν η συμβίωση γίνει ανυπόφορη. Ο Γάμος βασίζεται στην αλληλοβοήθεια, στον σεβασμό στη συζυγική πίστη και στην κοινή προσπάθεια των δυο συντρόφων να ακολουθήσουν τον ίδιο δρόμο, να ξεπεράσουν τις δυσκολίες και να γίνουν χρήσιμοι στην οικογένεια.

Οι σύζυγοι απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις στην οικογένεια που προστατεύονται από το κράτος. Αυτό ακριβώς το γεγονός διακρίνει την απλή συμβίωση από τον γάμο.

Ο Γάμος στην Αλβανία γίνεται ενώπιον εκπροσώπου της Πολιτείας που είναι το Λαϊκό Τοπικό Συμβούλιο, καθώς και δυο μαρτύρων. Τα 16 χρόνια για τη γυναίκα και τα 18 για τον άντρα είναι αντίστοιχα οι νεώτερες ηλικίες που επιτρέπεται ο γάμος από τον Οικογενειακό Κώδικα. Τα τελευταία δημογραφικά στοιχεία δείχνουν ότι τον μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών παντρεύονται μεταξύ 20-28 ετών ενώ το αντίστοιχο των ανδρών είναι 24-29 ετών. Πάντως ένα σημαντικό ποσοστό ανδρών παντρεύονται κάτω από 25 ετών.

Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συζύγων

Σαν θεσμός, ο γάμος στην Αλβανία σκεπάζεται μια σειρά δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους συζύγους. Λόγω της φύσης τους οι προσωπικές σχέσεις στο γάμο βασίζονται σε ηθικές αρχές οι οποίες συνειδητά στοιβάζονται, από τη δύναμη της παράδοσης, τη παιδεία, την κοινή γνώμη κ.λ.π. Οι άλλες σχέσεις κοινωνικού χαρακτήρα, ρυθμίζονται από τον Νόμο. Σύμφωνα με τον Νόμο, κανείς δεν παντρεύεται με τη βία, αλλά όταν παντρεύεται οφείλει να συμμορφώνεται με τους νόμους που διέπουν τον γάμο.

Μέσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συζύγων είναι η συμβίωση. Η συμβίωση είναι βασική υποχρέωση των συζύγων δεδομένου ότι χωρίς αυτήν δεν εκπληρώνονται οι στόχοι του γάμου.

Η έλλειψη αγάπης και συζυγικής πίστης αποτελεί λόγο αίτησης διαζυγίου εξ ίσου και για τους δυο συζύγους. Η άποψη της αστικής κοινωνίας ότι ο άνδρας είναι πολυγαμικό ον, είναι ξένη στην Αλβανία. Η άποψη αυτή αποτελεί δικαιολογία για περιστασιακές σχέσεις και σκεπάζεται την παρακμή του θεσμού της οικογένειας.

Είναι αλήθεια ότι στη Κοινωνία της Αλβανίας υπάρχουν ακόμη αστικά κατάλοιπα στις συνειδήσεις των ανθρώπων ιδιαίτερα σε ότι αφορά το status της γυναίκας. Το ξεριζώμα αυτών των κατάλοιπων παίρνει πολύ χρόνο, περνά από πολλά στάδια και απαιτεί κοινωνική δουλειά κυρίως στους γεροντότερους

οι οποίοι διατηρούν ακόμη πολλές από τις αστικές αντιλήψεις του παρελθόντος.

Η έννοια της αμοιβαίας βοήθειας στην οικογένεια παίρνει ιδιαίτερες διαστάσεις δεδομένου ότι η γυναίκα στην Αλβανία συμμετέχουν εξ ίσου στην παραγωγή και συνεισφέρει εξίσου στην οικογένεια. Από αυτή την άποψη, η αντίληψη ότι «η γυναίκα είναι για την κουζίνα», ανήκει στο παρελθόν. Στην Αλβανία όλα τα μέλη της οικογένειας ασχολούνται με το νοικοκυριό έτσι ώστε να δίνεται η ευκαιρία και ο χρόνος στη γυναίκα να ευρύνει τους ορίζοντές της. Πριν από την απελευθέρωση της Αλβανίας η γυναίκα δεν ήταν ελεύθερη να διαλέξει το επάγγελμά της. Τώρα έχει το δικαίωμα να εξασκήσει το επάγγελμα που προτιμάει. Μέσα στα δικαιώματα των συζύγων είναι και η επιλογή του επιθέτου που προτιμούν να κρατήσουν μετά το γάμο. Έτσι έχουν την δυνατότητα να κρατήσουν το ένα ή το άλλο επίθετο σαν κοινό τους επίθετο ή ο καθένας το δικό του. Μάλιστα ο οικογενειακός κώδικας προβλέπει ότι το επίθετο των παιδιών που αποκτώνται από το γάμο μπορεί να είναι το κοινό επίθετο των γονέων ή αυτό που θα συναποφασίσουν οι γονείς εφ' όσον έχουν διαφορετικά ονόματα. Μόνον όταν δεν συμφωνούν οι γονείς, το παιδί παίρνει το όνομα του πατέρα για λόγους παράδοσης.

Η συγκατοίκηση, όπως ήδη είπαμε, είναι υποχρεωτική. Μα αν κάποιος από τους συζύγους αναγκαστεί να αλλάξει τόπο διαμονής και ο άλλος, για σοβαρούς λόγους, δεν θέλει να ακολουθήσει, δίνεται η δυνατότητα για τη μη συγκατοίκηση. Το γεγονός αυτό, αν διαρκέσει, μπορεί να αποτελέσει λόγο διαζυγίου.

Ο γάμος δεν επιφέρει καμιά αλλαγή στα περιουσιακά στοιχεία των συζύγων που είχαν αποκτηθεί προηγουμένως. Πάντως, αποτελούν κοινή ιδιοκτησία των συζύγων όσα αποκτούνται μετά το γάμο, και οι σύζυγοι έχουν ίσα δικαιώματα πάνω σ' αυτά.

Στην Αλβανία το διαζύγιο αναγνωρίζεται από το νόμο, σαν η μόνη λύση όταν η συμβίωση των συζύγων έχει γίνει αδύνατη. Αρμόδιο για τη διάλυση του γάμου είναι μόνο το δικαστήριο.

Στα πλαίσια της προσπάθειας για χειραφέτηση της γυναίκας και της κα-

ταπολέμησης των συντηρητικών επιρροών που έχουν σκοπό τη διατήρηση της αστικής οικογένειας, η γυναίκα εκπαιδεύεται να μην υπομένει το δυσάρεστο οικογενειακό κλίμα χάριν μόνον της άποψης ότι η οικογένεια δεν πρέπει να διαλύεται. Συγχρόνως, όμως, υπάρχουν κοινωνικές οργανώσεις στις συνοικίες οι οποίες βοηθούν στην επίλυση των οικογενειακών προβλημάτων και οι οποίες, σε πολλές περιπτώσεις αποτρέπουν τα διαζύγια. Έτσι, το διαζύγιο στην Αλβανία δεν αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Διαζύγια, συμβαίνουν, κυρίως, στις περιπτώσεις βιαστικών γάμων. Αν, τέλος, το διαζύγιο είναι αδύνατο να αποφευχθεί, η απόφαση του δικαστηρίου βασίζεται στην αντίληψη ότι προέχει η προστασία των συμφερόντων της μητέρας και των παιδιών. Στην περίπτωση διαλυμένου γάμου, η κηδεμονία των παιδιών ανατίθεται σε κηδεμόνα βεβαιωμένου ήθους για τη σωστή εκπαίδευσή τους. Τότε και οι δυο γονείς συνισφέρουν ανάλογα με τα οικονομικά τους για τη συντήρηση των παιδιών τους. Η πλήρης ισότητα των δικαιωμάτων των συζύγων φαίνεται επίσης και στη νομοθεσία τη σχετική με τα κληρονομικά, όπου ανεξάρτητα από το φύλλο, τα παιδιά δικαιούνται ίσα μερίδια στη περιουσία των γονιών τους. Ο σύζυγος, η σύζυγος, τα παιδιά και οι ανίκανοι - σωματικά - γονείς θεωρούνται συγγενείς πρώτου βαθμού και, κατά τον Αλβανικό νόμο, δικαιούνται ίσα μερίδια στην περιουσία. Αν δεν υπάρχουν παιδιά τότε κληρονομούν οι γονείς, ικανοί ή ανίκανοι σωματικά, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν ζήσει μαζί με το ζευγάρι τουλάχιστον ένα χρόνο. Σ' αυτή τη περίπτωση ο επιζών σύζυγος δικαιούται τουλάχιστον το μισό της περιουσίας ενώ το υπόλοιπο μοιράζεται, εξ ίσου στους γονείς του αποθανόντος.

Η θέση της γυναίκας στην Αλβανία

Στην Αλβανία η πλήρης χειραφέτηση - της γυναίκας αποτελεί έναν στόχο πρωταρχικής σημασίας. Η συμμετοχή της γυναίκας στη κοινωνική παραγωγή είναι ο αποφασιστικός παράγοντας για την πλήρη χειραφέτησή της χωρίς να υποβαθμίζεται και η συμμετοχή της στη κοινωνικο-πολιτική ζωή της χώρας.

Αμέσως μετά την Απελευθέρωση, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Αλβανίας υπέδειξε ότι ο Σοσιαλισμός δεν μπορούσε να κτιστεί στη χώρα χωρίς τη συμμετοχή των γυναικών και των κοριτσιών. Η χειραφέτηση της γυναίκας δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί όταν η γυναίκα έμενε κλεισμένη στο σπίτι της. Το πρόγραμμα του Κόμματος για τη χειραφέτηση της γυναίκας επεσήμανε ότι η βάση της χειραφέτησης ήταν η οικονομική της ανεξαρτησία που θα πραγματοποιούνταν μέσα από την συμμετοχή της στην παραγωγή.

Η συμμετοχή της γυναίκας στην οικονομική ζωή της χώρας δεν ήταν μια εύκολη υπόθεση. Έπρεπε να ξεπεραστούν οι μεγάλες δυσκολίες των θρησκευτικών προκαταλήψεων, των παλαιωτέρων εθίμων και των παραδόσεων οι οποίες ήταν βασικά υπεύθυνες για την περιορισμένη δραστηριότητα της γυναίκας. Αμέσως μετά την Απελευθέρωση, 94% των γυναικών ήταν αγράμματες. Έτσι, έπρεπε να γίνει πολύ δουλειά σ' αυτόν τον τομέα. Στην αρχή, λοιπόν, οι άνδρες είχαν τις καλύτερες θέσεις στην παραγωγή, ενώ οι γυναίκες εκπαιδεύονταν στα σχολεία. Αργότερα αυτή η σχέση άρχισε, να αμβλύνεται υπέρ της γυναίκας ειδικά, όταν αποφοίτησαν οι πρώτες γυναίκες μηχανικοί, γιατροί, αγρονόμοι από το Πανεπιστήμιο. Εν τω μεταξύ η εξέλιξη της οικονομικής ζωής της χώρας παρείχε συνθήκες της μεγάλης - κλίμακας συμμετοχής των γυναικών σε δραστηριότητες σε όλους τους τομείς της ζωής. Χάρη στη προσπάθεια που έγινε η γυναίκα, τώρα, αποτελεί μεγάλη κοινωνική δύναμη στη χώρα. Το 1960 μόνον το 25% των εργαζομένων ήταν γυναίκες ενώ το 1938 μόνον το 4%! Το 1970 το ποσοστό των γυναικών στους εργαζόμενους ήταν 38%, ενώ το 1982 έφθασε το 46%. Σήμερα οι γυναίκες ευρίσκονται σε όλους τους τομείς της οικονομικής ζωής της χώρας, ακόμα και στη μεταλλουργία, χημική βιομηχανία, παραγωγή πετρελαίου κ.λ.π. που είναι κατ' εξοχή τομείς για άνδρες. Τώρα οι γυναίκες αντιμετωπίζουν την δουλειά τους όχι μόνον σαν μέσον οικονομικής ανεξαρτησίας αλλά και σαν αναγκαίοτητα για την ανάπτυξη των πολιτικών και ιδεολογικών τους απόψεων.

Η γυναίκα στην Αλβανία διακρίθηκε, ιδιαίτερα στους τομείς της επιστήμης

και της τεχνικής. Έτσι πολλές γυναίκες διακρίθηκαν στους τομείς των εφευρέσεων σαν μέλη επιστημονικών ομάδων.

Σύμφωνα με τον Αλβανικό νόμο οι γυναίκες και οι άνδρες έχουν ίσα δικαιώματα δουλειάς, αμοιβής, διακοπών, κοινωνικής περίθαλψης, παιδείας, κοινωνικοπολιτικών δραστηριοτήτων. Η μόνη διάκριση που κάνει ο Νόμος είναι υπέρ των εγκύων γυναικών και των παιδιών κάτω από 16 ετών. Σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα προστατευτικός όσον αφορά τις βόρειες εργασίες και τα ανθυγιεινά επαγγέλματα. Ο συνήθης ημερήσιος χρόνος εργασίας είναι 8 ώρες για τους ενήλικες και 6 ώρες για τα παιδιά κάτω των 16 ετών. Ο Αλβανικός νόμος είναι ιδιαίτερα χαριστικός στις έγκυες γυναίκες. Έτσι εκτός από την άδεια τοκετού που δικαιούνται, σε ειδικές περιπτώσεις μπορούν να πάρουν ακόμη 3 μήνες άδεια άνευ αποδοχών κάθε χρόνο και μέχρι το παιδί να γίνει 3 ετών. Οι εργαζόμενες γυναίκες με παιδιά έως 6 μηνών μπορούν να παίρνουν μισή ώρα κάθε 3 ώρες δουλειάς για να ταϊζουν τα παιδιά τους. Οι ώρες αυτές πληρώνονται κανονικά. Ακόμη η μητέρα παίρνει ειδικό βοήθημα ίσο προς το 60% του μισθού της σε περίπτωση που το παιδί της (κάτω από 7 ετών) είναι άρρωστο και πρέπει να το φροντίζει στο σπίτι ή στο νοσοκομείο. Οι άνδρες και οι γυναίκες δικαιούνται άδεια 12 ημερών μετά από συνεχή δουλειά 11 μηνών. Οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτικοί δικαιούνται άδεια μέχρι 36 ημέρες.

Όλοι οι εργαζόμενοι δικαιούνται τη σύνταξή τους, οι γυναίκες ειδικότερα, 5 χρόνια νωρίτερα από τους άνδρες. Ανάλογα με το επάγγελμά τους οι εργαζόμενοι άνδρες συνταξιοδοτούνται μετά τα 50, 55, 60 τους χρόνια ενώ οι γυναίκες στα 45, 50, 55 χρόνια τους αντίστοιχα.

Από την εφαρμογή του Ποινικού Κώδικα, (1952) και μετά, θεωρείται ποινικό αδίκημα η απόλυση ή η μη απασχόληση ή η μείωση του μισθού των γυναικών στην περίπτωση εγκυμοσύνης τους.

Έτσι μετά από τα παραπάνω, γίνεται φανερό πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια και γενικότερα στη Σοσιαλιστική κοινωνία της Αλβανίας.

Οι θέσεις του ΣΕΕ για τη ρύθμιση της τεχνητής διακοπής της κύησης

Ο ΣΕΕ κρίνοντας ότι το προσχέδιο νόμου για τη ρύθμιση της τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης που σύνταξε η Επιτροπή Μελέτης των Υπουργείων Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης είναι ελλιπές, παραβλέπει την ουσία του ζητήματος - που είναι η μείωση των αμβλώσεων - και δεν καλύπτει βασικές θέσεις του δημοκρατικού γυναικείου κινήματος, γνωστοποίησε στον κ. Μπέη (πρόεδρο της Επιτροπής) τις θέσεις και παρατηρήσεις του πάνω σ' αυτό.

Τις ίδιες θέσεις έστειλε και σε επισημονικούς φορείς καλώντας τους να συμβάλουν στη σωστή από κοινωνική άποψη αντιμετώπιση του προβλήματος, υποστηρίζοντας με όποιο τρόπο κρίνουν πρόσφορο τα αιτήματα του ΣΕΕ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν από τη σύνταξη του προσχέδιου είχε ζητηθεί από τις γυναικείες οργανώσεις να εκθέσουν τις απόψεις τους απαντώντας σε συγκεκριμένα ερωτήματα που έθετε η επιτροπή. Οι απόψεις εκφράστηκαν πολύ συγκεκριμένα και έγκαιρα αλλά αγνοήθηκαν.

Παραθέτουμε παρακάτω τόσο τις από 17.7.1985 απαντήσεις του ΣΕΕ σε ερωτηματολόγιο της Επιτροπής, όσο και τις θέσεις του για το προσχέδιο νόμου:

Οι θέσεις του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων στο προτεινόμενο από την Επιτροπή Μελέτης των θεμάτων για τη ρύθμιση της τεχνητής διακοπής της κύησης, των Υπουργείων Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης, προσχέδιο νόμου.

(κατα πλειοψηφία του Δ.Σ)*

Α. Οι διαστάσεις του φαινομένου των αμβλώσεων, η διεξαγωγή τους σε ανεξέλεγκτες ιατρικά συνθήκες και σε καθεστώς παρανομίας, συνδέονται με το ζήτημα του Οικογενειακού Προγραμματισμού.

Ο Οικογενειακός Προγραμματισμός είναι μια σύγχρονη κοινωνική ανάγκη που αφορά το κοινωνικό σύνολο. Είναι ένα σύνολο υπηρεσιών που πρέπει να παρέχονται από το Κράτος, κυρίως μέσα από τα Κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού, την Παιδεία, τα Μέ-

Απάντηση στο ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα μέλη της Επιτροπής

1. Η διατύπωση των σχετικών διατάξεων θα υποδηλώνει ή μάλλον θα εκφράζει μια προσπάθεια του νομοθέτη να αποτρέψει τις γυναίκες από τη χρήση του μέσου αυτού και να την κατατάσσει σαν την τελευταία λύση. Διότι παράλληλα με τη νομιμοποίηση θα μπορεί να γίνεται ενημέρωση από τα Μ.Μ.Ε. και κυρίως τους κρατικούς φορείς έτσι ώστε η γυναίκα υπεύθυνα να αποφασίζει για την έκτρωση.
2. Η έκτρωση θα μπορεί να γίνεται μέχρι την 12η εβδομάδα με την άφραση της γυναίκας αφού γίνουν έγκαιρα οι εργαστηριακές εξετάσεις για την επιβεβαίωση της εγκυμοσύνης.
3. Θα προηγηθεί οπωσδήποτε ενημέρωση από δημόσιο ή κοινωνικό φορέα που θα πρέπει να υπάρχει στο Κ.Ο.Π. Τα Κ.Ο.Π. θα πρέπει να είναι επαρκή σε αριθμό και πλήρη σε σύνθεση - γιατρό, γυναικολόγο, ψυχολόγο, κοινωνική λειτουργό. Τα κέντρα αυτά θα πρέπει να προβάλλονται καθημερινά από τα Μ.Μ.Ε. κυρίως τηλεόραση. Μετά την ενημέρωση η γυναίκα θα εφοδιάζεται με ειδικό σημείωμα ότι ενημερώθηκε. Το σημείωμα αυτό θα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση (νομιμοποίηση) για την εκτέλεση της έκτρωσης για τον γιατρό. Σ' αυτή την περίπτωση το τηρούμενο αρχείο θα καλύπτεται από το απόρρητο. Μετά την ενημέρωση να υπάρχει εύλογος χρόνος, το λιγότερο μια εβδομάδα μέχρι την ημέρα της έκτρωσης. Η παράβαση θα έχει ποι-

νική κύρωση για τον γιατρό που θα κάνει την επεμβάση χωρίς το ειδικό σημείωμα. Δεν είναι απαραίτητο η επέμβαση να γίνεται από τον ίδιο γιατρό.

4. Οι επεμβάσεις αυτές πρέπει να γίνονται σε Δημόσιες ή ιδιωτικές κλινικές σε Νοσοκομεία δημόσια ή ιδιωτικού δικαίου και κέντρα Υγείας με κατάλληλο εξοπλισμό για αυτές τις επεμβάσεις (γυναικολόγο, αναισθησιολόγο, αδελφή εξειδικευμένη) ώστε να περιφρουρείται η υγεία της μητέρας.
5. Θα την αφήσουμε στις γενικές διατάξεις περί χειρουργικών επεμβάσεων.
6. Η απόφαση λαμβάνεται με την συναίνεση και των δύο ή του ενός από τους γονείς ή αυτού που ασκεί την επιμέλεια και οπωσδήποτε την ενημέρωση της εγκύου από το φορέα Κ.Ο.Π. Σε περίπτωση άρνησης των γονιών ή έλλειψης, θα πρέπει να ζητείται η άδεια του εισαγγελέα με πρωτοβουλία του φορέα.
7. Να μην περιληφθεί διάταξη που αν επιτρέπει άρνηση εκ μέρους του γιατρού για λόγους συνειδήσεως διότι η τυχόν άρνηση ορισμένων θα δημιουργήσει αμφισβήτηση σε ότι αφορά την ορθότητα και την ηθική του νόμου.
8. Να τιμωρείται όπως τώρα και οι γιατροί να ενημερώνονται από τα ιατρικά περιοδικά. Όσο για τα μέσα αντισύλληψης να υπόκεινται στον έλεγχο του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων.

σα Μαζικής Ενημέρωσης. Οι αμβλώσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται μέσα σ' αυτό το σύστημα σαν πράξεις αποφευκτές και ο μεγάλος αριθμός τους **σαν ένα φαινόμενο που πρέπει να μειωθεί** με την ενημέρωση του πληθυσμού γύρω από θέματα αντισύλληψης και με την εφαρμογή μεθόδων αντισύλληψης. Η μείωση των αμβλώσεων θα συμβάλει στον περιορισμό των

άμεσων και απώτερων επιπλοκών στην υγεία της γυναίκας και των παιδιών και σε τελευταία ανάλυση θα συμβάλει στην υγιή ανάπτυξη της κοινωνίας. Επίσης η διεξαγωγή τους κάτω από νόμιμες και σύγχρονες ιατρικές συνθήκες (δηλαδή μέσα σε κρατικά κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού με ασφαλιστική κάλυψη), θα συμβάλει στην ελάττωση της γυναικείας νοσηρό-

δραστηριότητες του συνδέσμου

τητα και θνησιμότητας. Το ζήτημα του Οικογενειακού Προγραμματισμού έχει σχέση και με το εντονώτατο δημογραφικό πρόβλημά μας. Μια σωστή οργάνωσή του μαζί με μέτρα κοινωνικής ενίσχυσης της οικογένειας, θα συνέβαλε στην αντιμετώπισή του.

Αυτές οι βασικές μας απόψεις για τα ζητήματα του Οικογενειακού Προγραμματισμού και των αμβλώσεων, καλύπτονται και από την απόφαση του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας της 9-7-1985 με θέμα «Οικογενειακός Προγραμματισμός και Γενετική» που περιέχει ολοκληρωμένες και επιστημονικά τεκμηριωμένες λεπτομερείς προτάσεις για την εφαρμογή ενός σωστού Οικογενειακού Προγραμματισμού.

Μέχρι σήμερα, παρότι υπάρχει ο νόμος 1036/80 που θεσπίζει ορισμένες γενικές αρχές για τον Οικογενειακό Προγραμματισμό και ο ν. 1397/83 που ορίζει ότι οι υπηρεσίες Οικογενειακού Προγραμματισμού πρέπει να αποτελούν υπηρεσίες του Ε.Σ.Υ., δεν έχει δοθεί πρακτική λύση στο πρόβλημα, εκτός από ελάχιστα και ανεπαρκή κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού.

■ Β. Τις παραπάνω απόψεις έχομε εκθέσει στην υπό τον κ. Μπέη επιτροπή - απαντώντας μάλιστα και σε σχετικές ερωτήσεις που μας υποβλήθηκαν. Τις απόψεις μας επίσης εκθέσαμε και μέσα από τη Συντονιστική Επιτροπή Γυναικείων Οργανώσεων για τον Οικογενειακό Προγραμματισμό και τις Αμβλώσεις στην κοινή εκδήλωση που κάναμε στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών.

κοποίηση των αμβλώσεων. Πουθενά δεν αναφέρεται και δεν υπάρχει η πρόθεση του νομοθέτη για μείωση των αμβλώσεων, μέσα από τον οικογενειακό προγραμματισμό, λείπει δηλαδή η ουσία της τοποθέτησής μας, η ουσία της τοποθέτησης του ΚΕΣΥ, η ουσία της τοποθέτησης αυτών που συντάξαν τα ερωτηματολόγια που μας ζητήθηκε να συμπληρώσουμε. Η αποικιοποίηση από μόνη της, χωρίς να συνοδεύεται από προγράμματα αντισύλληψης είναι πιθανό και να αυξήσει τον αριθμό των αμβλώσεων, γιατί θα δώσει την εντύπωση στην απληροφόρητη γυναίκα ότι η άμβλωση είναι μέσο αντισύλληψης, ενώ αυτή πρέπει να είναι το αποτέλεσμα της αποτυχίας της αντισύλληψης.

2. Η ασφαλιστική κάλυψη των αμβλώσεων, καθώς και της αντισύλληψης παραπέμπονται σε Υπουργικές αποφάσεις. Αυτό το γεγονός καθώς και η έλλειψη έκθεσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους για τον υπολογισμό της δαπάνης από την ψήφιση αυτού του νόμου, δημιουργούν εύλογες αμφιβολίες για τη σοβαρότητα των προθέσεων της Κυβέρνησης. Η μη λύση του ασφαλιστικού θα διακωλύσει τη σημερινή απαράδεκτη για την υγεία της γυναίκας κατάσταση: όποια έχει χρήματα θα εξασφαλίζει υγιεινές ιατρικές συνθήκες για την άμβλωση, αυτή που δεν έχει θα καταφεύγει στις γνωστές φτηνές και τραγικές συχνά λύσεις.

όχι το κύριο. Το ζήτημα «Οικογενειακός Προγραμματισμός - Αμβλώσεις» παραμένει ανοιχτό, όπως και πριν. Γι αυτό και περιμένουμε να παρθούν υπόψη οι προτάσεις μας για τη σύνταξη ενός ολοκληρωμένου νόμου για τη προστασία της υγείας της γυναίκας. Σε κάθε περίπτωση εμείς θα αγωνιστούμε για ένα τέτοιο ολοκληρωμένο νόμο.

■ Δ. Ορισμένες επί μέρους παρατηρήσεις στο προσχέδιο νόμου:

1. Άρθρο 2ο:

Να απαλειφθεί στην παράγραφο 1, περίπτωση γ το «Σε περίπτωση κινδύνου της ψυχικής υγείας απαιτείται η βεβαίωση ψυχιάτρου» και να υιοθετηθεί η πρόταση του ΚΕΣΥ ότι πέραν της 12ης εβδομάδας, τριμελής επιτροπή των Κ.Ο.Π. θα εκτιμά αν η διακοπή της κύησης είναι πιο επικίνδυνη (ιατρικά) για τη γυναίκα από τις όποιες συνέπειες συνέχισης της κύησης. Για τις περιπτώσεις που πρόκειται να γίνει τεχνητή έκτρωση μετά την 20ή εβδομάδα θα πρέπει να υπάρχουν μόνο αυστηρά ιατρικές ενδείξεις. Οι τεχνητές εκτρώσεις μετά τη 12η εβδομάδα θα πρέπει να γίνονται αποκλειστικά και μόνο στα Κ.Ο.Π. των Κρατικών Νοσοκομείων και Νοσοκομείων Ν.Π.Ι.Δ.

2. Σε περίπτωση της ανήλικης γυναίκας, η συναίνεση του γονέα που ασκεί τη γονική μέριμνα, με δεδομένη μια συγκεκριμένη κοινωνική αντίληψη, θα οδηγήσει σε παράνομες αμβλώσεις, αφού σε πάρα πολλές περιπτώσεις οι

Κοινή δράση των γυναικείων οργανώσεων για την ειρήνη

Ε Κ Κ Λ Η Σ Η

Με την ευκαιρία της 25ης Οκτώβρη - Παγκόσμιας μέρας δράσης των γυναικών για την ειρήνη - αλλά και της συμπλήρωσης 40 χρόνων από τη νίκη των λαών κατά του φασισμού, οι γυναικείες οργανώσεις που υπογράφουμε αυτή την έκκληση,

Διαπιστώνοντας την τεράστια αύξηση των δαπανών για εξοπλισμούς καθώς και την έναρξη της εφαρμογής του προγράμματος των ΗΠΑ για

από τη χώρα μας.

Να φύγουν οι Αμερικάνικες βάσεις στα πλαίσια της υπάρχουσας χρονικής δέσμευσης.

ΑΘΗΝΑ Οκτώβρης 1985

«ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ», «ΕΝΩΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ», «ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ», «ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑ», «ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΗΤΕΡΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ», «ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ»

● Μεγάλη Φιλεισηνική διαδήλωση

νουμε τη ζωή στον κόσμο δεν είναι δυνατόν να είμαστε απλοί θεατές μιας τέτοιας παράλογης διαδικασίας. Σαν μάνες αλλά και σαν πολίτες αυτής της χώρας, δεν μπορεί να μην δράσουμε όλο και πιο μαχητικά για την αποτροπή μιας θερμοπυρηνικής καταστροφής.

Καλούμε τις γυναίκες της χώρας μας να πλατύνουν και να δυναμώσουν το Παγκόσμιο φιλειρηνικό ποτάμι ώστε να γίνει πιο ορμητικό και να πνίξει τους κινδύνους.

Όλα αυτά τα τεράστια ποσά που δαπανούνται για εξοπλισμούς καταστροφής της ζωής στο πλανήτη μας, μπορούν και πρέπει να γίνουν δαπάνες για τη ζωή, για την κοινωνική πρόνοια, την υγεία, την μόρφωση την ΙΣΟΤΗΤΑ και την ΑΝΑΠΤΥΞΗ μας την άνοδο του βιοτικού μας επιπέδου.

Γι αυτό και σήμερα συμβολική μέρα δράσης των γυναικών του κόσμου για την Ειρήνη και τον Αφοπλισμό, με βαθειά συνείδηση πως οι ελπίδες, οι προσπάθειές μας για μια καλύτερη ζωή προϋποθέτουν την εξασφάλιση της πανανθρώπινης Ειρήνης ζητάμε:

- Να σταματήσουν οι εξοπλισμοί στη γη και το διάστημα να σταματήσουν οι πυρηνικές δοκιμές και οι πολεμικές συγκρούσεις.
- Να υποστηριχτεί κάθε θετική

προτάση υπέρ της ειρήνης και να καρποφορήσουν οι διαπραγματεύσεις των μεγάλων δυνάμεων στη Γενεύη.

Απευθυνόμαστε στην Κυβέρνηση και ζητάμε να εντείνει τις προσπάθειές της για την Ειρήνη και να αναπτύξει παρά πέρα τις θετικές πρωτοβουλίες της.

- Για απύραυλη Βαλκανική
- Για την μετατροπή της Μεσογείου σε θάλασσα Ειρήνης
- Προς την κατεύθυνση αυτή σοσιαλιστική συμβολή θα αποτελέσει η απομάκρυνση των πυρηνικών από την χώρα μας και των Αμερικάνικων Βάσεων στα πλαίσια της χρονικής δέσμευσης που συγχρόνως αποτελεί σημαντικό βήμα για την κατοχύρωση της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας »

● Εκκλήση προς τους ηγέτες των ΗΠΑ και ΕΣΣΔ Ρ. Ρήγκαν και Μ. Γκορμπατσώφ

μαποσώφ απηύθυναν, με την ευκαιρία της συνάντησης κορυφής της Γενεύης, οι γυναικείες οργανώσεις.

«Ελληνικό Γυναικείο Αντιπυρηνικό Κίνημα» (ΕΓΑΚ), «Ένωση Γυναικών Ελλάδας» (ΕΓΕ), «Ένωση Ελληνίδων Νομικών» (ΕΕΝ), «Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας» (ΟΓΕ), «Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας» (ΠΕΜΕ) και «Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων» (ΣΕΕ), εκφράζοντας την αγωνία και ανησυχία εκατομμυρίων γυναικών της χώρας μας για την εξασφάλιση της ειρήνης στον πλανήτη μας.

Χιλιάδες υπογραφές συγκεντρώθηκαν κάτω από το κείμενο της έκκλησης, ενώ παράλληλα στάλθηκε στη Γενεύη την ημέρα της διάσκεψης από τις προέδρους των γυναικείων οργανώσεων, που αναφέραμε ήδη, κ.κ. Μαρία Χουρδάκη (ΕΓΑΚ), Μαργαρίτα Παπανδρέου (ΕΓΕ), Ελένη Χατζηπέτρου (ΕΕΝ), Ζήλη Σακελλαρίδη (ΟΓΕ), Αθηνά Παπανομίλη (ΠΕΜΕ) και Ζήνη Λαλιώτη (ΣΕΕ) και επιδόθηκε στις εδω πρεσβείες των ΗΠΑ-ΕΣΣΔ.

Ε Κ Κ Λ Η Σ Η

**Για τη συνάντηση κορυφής της Γενεύης
Προς τους ηγέτες των Η.Π.Α. και Ε.Σ.Σ.Δ.:
Ρ. Ρήγκαν, Μ. Γκορμπατσώφ**

Η συνάντησή σας έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον της παγκόσμιας κοινής γνώμης των γυναικών της χώρας μας. Οι γυναικείες οργανώσεις της Ελλάδας: «Ελληνικό Γυναικείο Αντιπυρηνικό Κίνημα», «Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας», «Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας», «Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων», εκφράζοντας την αγωνία και την ανησυχία εκα-

τομμυρίων γυναικών της χώρας μας, κάνουμε έκκληση σε σας να υπάρξει συμφωνία μεταξύ σας, που θα προβλέπει:

- Το τέλος στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών στη Γη και οπωσδήποτε τη μη επέκτασή τους στο διάστημα.
 - Το σταμάτημα και την απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών στην επιφάνεια και κάτω από την επιφάνεια της Γης, στη θάλασσα, στην ατμόσφαιρα και στο διάστημα.
 - Την εξασφάλιση μέτρων αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης όπως προβλέπονται και στις συμφωνίες του Ελσίνκι.
 - Την αποκήρυξη της ιδέας ενός πυρηνικού πολέμου που δε θα έχει νικητές και ηττημένους και θα σημαίνει σίγουρα τον αφανισμό του πλανήτη μας.
- Στο όνομα της ζωής, του μέλλοντος, της επιβίωσης της ανθρωπότητας, σας

καλούμε να ανταποκριθείτε στις ελπίδες και στις επιθυμίες των ανθρώπων της Γης.

Οι ευχές μας από την Ελλάδα, που στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο έδωσε 700.000 νεκρούς, είναι ευχές ολόθερμες για την καρποφόρα διεξαγωγή των συζητήσεων μέσα σε ειρηνικό πνεύμα και αλληλοκατανόηση.

Η σελίδα της ιστορίας που γράφετε εσείς, οι ηγέτες των δύο χωρών σήμερα στη Γενεύη, να γίνει σταθμός για την ειρήνη στον κόσμο.

Οι γυναικείες οργανώσεις

«ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ», «ΕΝΩΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ», «ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ», «ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ», «ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΗΤΕΡΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ», «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

δραστηριότητες του συνδεσμου

γυναίκες. Τα στοιχεία είναι αποκαλυπτικά.

Στην ΕΟΚ όπως αναφέρει η Επιτροπή Γυναικών του Ευρωκοινοβουλίου «Το ποσοστό των ανέργων γυναικών επί του συνόλου των ανέργων είναι (Μάιος 1985) της τάξης του 42,1% και εξακολουθεί ν'ανέρχεται» (πηγή: Επιτρ. Γυν. του Ευρωκοινοβουλίου - Έκθεση για την Οικογένεια 30-12-85). Από την ίδια Επιτροπή επισημαίνεται ότι: Από τον Ιούλιο του '84 ως τον Ιούλιο του '85 η γυναικεία ανεργία ανήλθε από 5,08 εκ. σε 5,38 εκ., το ποσοστό ανεργίας από 11,2% σε 11,9%. Οι αριθμοί για τους άντρες έμειναν σταθεροί απ' τον Φεβρουάριο '85.

Σύμφωνα με το Δελτίο της Στ. Υπηρεσίας της ΕΟΚ, τον Αύγουστο του '84 η γυναικεία ανεργία στην Ελλάδα ήταν 43,7%. Κι αυτό, όταν η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό είναι της τάξης του 32% περίπου. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην περίοδο 1975-81 η ανεργία των νέων 15-19 ετών αυξήθηκε κατά 107,6% για τα αγόρια, 404,5% για τα κορίτσια. Για τους νέους

(Πηγή: προϋπ/σμός οικονομικού έτους 1984, εισηγητική έκθεση σελ. 46).

Επίσης η Τράπεζα της Ελλάδας εκτιμά ότι «τα στοιχεία του ΟΑΕΔ υποεκτιμούν σημαντικά το μέγεθος της ανεργίας, γιατί δεν περιλαμβάνουν σημαντικές κατηγορίες ατόμων που δεν επιδιώκουν να εγγραφούν ως άνεργοι επειδή δεν έχουν τις προϋποθέσεις για να επιδοτηθούν... Η υποεκτίμηση αυτή αφορά... περισσότερο τους νέους κάτω των 25 ετών που ελάχιστα εμφανίζονται στα στοιχεία του ΟΑΕΔ» (πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας για το έτος 1982 σελ. 45).

Με αυτή την επιφύλαξη πρέπει να ειπωθούν και να συνολικότερα στοιχεία που δίνονται για την πορεία της ανεργίας σήμερα, και που δίνουν ένα στάσιμο νούμερο 310.000 ανέργων για το '84 και '85. Κατά τους υπολογισμούς ειδικών στο πραγματικό νούμερο είναι περίπου 380.000.

Ενισχυτικό στοιχείο αυτής της άποψης είναι και το νούμερο των απολύσεων που δίνεται απ' τον ΟΑΕΔ: 1975:

από πολλούς «κοινωνική πανούκλα». Οι επιπτώσεις της ανάγονται όχι μόνο στον ίδιο τον άνεργο αλλά και στο κοινωνικό σύνολο:

Ο άνθρωπος που για μακρύ χρονικό διάστημα δεν έχει δουλιά, χάνει εύκολα την προοπτική στη ζωή του. **Γιατί η εργασία είναι η πηγή αλλά και η κύρια σφαίρα της δημιουργικής ανάπτυξης της προσωπικότητας.** Ο αποκλεισμός του άμεσου παραγωγού απ' αυτή τη σφαίρα της πρωταρχικής σημασίας, του αφαιρεί την δυνατότητα διαπλάσης θετικών ιδιοτήτων της προσωπικότητας όπως είναι η πείρα της δουλειάς οι επιδεξιότητες της εργασίας, η περηφάνεια για τις επιδόσεις του καθένα. Σα συνέπεια αυτής της ιδιομορφής κοινωνικής θέσης τους **σε πολλούς ανέργους δημιουργούνται συναισθήματα τέτοια όπως μειονεκτικότητα, κατάθλιψη, στρες κλπ.** Σε έρευνα της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών στο γενικό πληθυσμό του Βύρωνα-Καισαριανής φάνηκε πως το 17% του πληθυσμού

ορισμένους παραδοσιακά «γυναικείους» κλάδους (ματσίσιμος, κλωστούφαντουργία, ξυρμακία). Στο έτος 2010, οι κλάδοι αυτοί είχαν συνολικά 1.200 επιχειρήσεις, 1.200 εργαζομένους και 1.200 εκατομμύρια ευρώ σε πωλήσεις.

δραστηριότητες του συνδέσμου

στη κοινωνία. Μέλητα υποστηρίζουν | γτες είναι η ελεύθερη οικονομική δρά- | «αντρικά», προσπάθη

ρά των εργοδοτών. «Δημιουργούν» θέσεις εργασίας για όσο χρόνο επιδοτούνται απ' το κράτος, μετά καταργούν τις θέσεις και τις «ξαναδημιουργούν» για να πάρουν την επιδότηση, ή παίρνουν την επιδότηση και απολύουν εργαζόμενους κ.ά. Έτσι, ενώ από τον Σεπτέμβρη του 1982 ως το τέλος του 1984 δημιουργήθηκαν με το σύστημα της επιδότησης μόνο 18.000 θέσεις εργασίας, στο ίδιο διάστημα οι απολύσεις έφτασαν τις 218.000 και πάνω (περ. «ΚΟΜΕΠ», τ. 11/1985).

Έχουν σημασία και για τις ελληνίδες δυο μέτρα που προτείνονται και διεθνώς και από το συνδικαλιστικό κίνημα της Ελλάδας:

Το πρώτο είναι η **μείωση του εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας**. Η Επιτροπή Γυναικών του Ευρωκοινοβουλίου επισήμανε ότι η εισαγωγή της εβδομαδιαίας εργασίας των 38,5 ωρών στη μεταλλοβιομηχανία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δημιούργησε 100.000 πρόσθετες θέσεις εργασίας. Στην Ελλάδα το συνδικαλιστικό κίνημα έχει προτείνει βδομάδα 37,5 ωρών.

Το δέντρο είναι η **μείωση του ορίου συνταξιοδότησης σε άντρες και γυναίκες**. Στην Ελλάδα προτείνεται από το συνδικαλιστικό κίνημα σύνταξη στα 55 για τις γυναίκες και στα 60 για τους άντρες.

Φίλες και φίλοι

Τα όσα παραθέσαμε πιο πάνω πιστεύουμε ότι αποδεικνύουν τη σοβαρότητα του προβλήματος που εξετάζουμε σήμερα, δηλαδή της γυναικείας ανεργίας. Σοβαρότητα όχι μόνο για το μέλλον της εργασίας της γυναίκας, αλλά και της κοινωνικής της απελευθέρωσης. Πιστεύουμε ότι το πρόβλημα αυτό πρέπει να έρθει στο επίκεντρο του αγώνα του γυναικείου κινήματος, για ισότητα και ανάπτυξη. Νομίζουμε, όμως, ότι η σημασία του δεν περιορίζεται μόνο στα πλαίσια του γυν. κινήματος. Χρειάζεται ο αγώνας να γίνει από κοινού και με τους άλλους φορείς. Για μας τις επιστημόνες, χρειάζεται η μεγαλύτερη σύνδεσή μας με τους επιστημονικούς φορείς για να αλληλοεμπλουτίσουμε τις θέσεις μας και να αγωνιστούμε από κοινού για το πρόβλημα της ανεργίας που είναι κοινό για γυναίκες και άντρες.

Εκδηλώσεις για το εφηβικό έντυπο σε Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων

Ο Στις 7 Δεκεμβρίου 1985 η Επιτροπή Παιδείας επανέλαβε το θέμα «περιοδικό ποικίλης ύλης και εφηβεία», στην αίθουσα διαλέξεων του 13-38ου σχολικού συγκροτήματος Περιστερίου μετά από πρόσκληση των αντίστοιχων Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων.

Στη συζήτηση που ακολούθησε διαπιστώθηκε ο μεγάλος προβληματισμός για το κενό που υπάρχει γύρω από το εφηβικό περιοδικό.

Ζητήθηκε επίμονα να γίνει πλατειά ενημέρωση του κοινού:

Συγκεκριμένα προτάθηκε:

1. να δοθεί το θέμα για επεξεργασία στις μαθητικές κοινότητες.
2. να ενημερωθούν όλα τα σχολεία μέσω Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε πανελλαδική κλίμακα.
3. να παρουσιαστεί το θέμα από εκπομπή μεγάλης ακροαματικότητας στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο.
4. να παρουσιαστεί στον τύπο σαν ρεπορτάζ με συνεντεύξεις από νέους που διαβάζουν τα περιοδικά αυτά.
5. να βγουν οι εισηγήσεις σε φυλλάδιο και να μοιραστεί στους γονείς και τα παιδιά.
6. Τέλος η Πολιτεία θα πρέπει να

ενδιαφερθεί και να θεσπίσει κανόνες προστασίας των εφήβων από τέτοιες εκδόσεις.

Παράλληλα εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για τον Σύνδεσμο Ελληνίδων Επιστημόνων (άγνωστος στις περιοχές αυτές) με προθυμία για εγγραφή μελών και έκφρασης εκτίμησης για το έργο του και την κοινωνική προσφορά.

Ο Στις 15 Δεκεμβρίου επαναλήφθηκε η εκδήλωση στην αίθουσα τελετών του σχολικού συγκροτήματος 4ου Γυμνασίου Λυκείου Νέας Σμύρνης μετά από πρόσκληση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του 4ου Γυμνασίου. Στη συνάντηση αυτή εκπροσωπήθηκαν Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων, Καθηγητών, δασκάλων, μαθητών, πολιτιστικών Συλλόγων και Τοπικής Αυτοδιοίκησης της περιοχής Νέας Σμύρνης.

Η παρουσίαση του θέματος είχε εκπληκτική απήχηση στο ακροατήριο και η εμπειρία μας εμπλουτίστηκε από νέες ιδέες και προτάσεις.

Η επόμενη εκδήλωση θα γίνει την Κυριακή στις 23 Φεβρουαρίου στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά στις 11 π.μ. μετά από πρόσκληση της Νομαρχιακής επιτροπής ισότητας σε συνεργασία με το Δήμο του Πειραιά.

Την Κυριακή, 10 Νοεμβρίου, ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων πραγματοποίησε στα γραφεία του, Βουλής 44α, συνάντηση - ανοιχτή συζήτηση, με θέμα: «Περιοδικό ποικίλης ύλης και εφηβεία».

Την πρωτοβουλία και οργάνωση ανέλαβε η Επιτροπή Παιδείας του Σ.Ε.Ε. που παρουσίασε στοιχεία από πρόσφατη έρευνά της, σχετικά με τα περιοδικά που απευθύνονται στους έφηβους.

Εισήγηση επίσης έκανε η ερευνητική ομάδα του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, που ανέλυσε το περιεχόμενο των εικονογραφημένων ιστοριών (κόμικς - φωτορομάντζα) των περιοδικών αυτών.

Το θέμα εξετάστηκε και από πλευράς Ψυχολογίας και Κοινωνιολογίας, αντίστοιχα, από τις κυρίες Σούλα Παναγιωτοπούλου (Ψυχολόγο) και Κατερίνα Κολλημένου (Κοινωνιολόγο), ειδικευμένες στα θέματα της εφηβείας.

Από τις εισηγήσεις και τη συζήτηση που ακολούθησε τονίστηκαν τα ακόλουθα:

1) Το αντιπαιδαγωγικό πνεύμα που διέπει την ύλη όλων αυτών των περιοδικών, που καλλιεργούν στον έφηβο παθητική στάση στη ζωή, με περιορισμένους ορίζοντες, προσφέροντας τόσο για τα κορίτσια όσο και για τα αγόρια πρότυπα βγαλμένα μέσα από αναχρονιστικά στερεότυπα που παίζουν ανασταλτικό ρόλο στην ελεύθερη και πολύπλευρη ανάπτυξή τους.

2) Τα περιοδικά αυτά δε βοηθούν το νέο ν' αντιμετωπίσει τα έντονα προβλήματα της ηλικίας του (ευαίσθητος ψυχισμός, σεξουαλικά ερωτηματικά, κοινωνικές και ανθρώπινες διεκδικήσεις), να ενημερωθεί γύρω από θέματα που τον απασχολούν (δικαιώματα του παιδιού, επαγγελματικός προσανατολισμός, νάρκωτικά, πολιτικές τοποθετήσεις, αντισύλληψη κ.λ.π.) και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τον εαυτό του και το γύρω κόσμο του, να ωριμάσει και να προετοιμαστεί για την ομαλή ένταξή του στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα.

3) Ο διαχωρισμός των περιοδικών

αυτών σε κοριτσιότικα και αγορίστικα και αντίστοιχα το όλο πνεύμα που διέπει την ύλη τους δεν προωθούν καθόλου την ισότητα των δύο φύλων, αντίθετα την τορπιλλίζουν.

4) Το πνεύμα της βίας που κυριαρχεί εξάλλου στις ιστορίες των περιοδικών αυτών διαπαιδαγωγεί τους νέους με ιδέες αντίθετες στην ειρηνική συνύπαρξη και καλλιεργεί τον ανταγωνισμό και την εχθρότητα. Αντίθετα, δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία που να ενθαρρύνουν τον έφηβο στην ενεργό δραστηριοποίησή του και συμμετοχή στο καλό του κοινωνικού συνόλου.

5) Η γλώσσα των περιοδικών αυτών, φτωχή, αναπηρική, χωρίς νοηματική πληρότητα, αφηγηματική πυκνότητα και δραματική ένταση, δεν προάγει γλωσσικά τον έφηβο και δεν πυροδοτεί τη δημιουργική του σκέψη και φαντασία.

Από την όλη συζήτηση εντοπίστηκαν ευθύνες:

1) Στους ιδιώτες εκδότες-επιχειρηματίες των περιοδικών, που, στο όνομα του κέρδους αδιαφορούν για το θετικό κοινωνικό έργο που οφείλουν να επιτελούν.

2) Στην Πολιτεία που δεν έχει μεριμνήσει για το θεσμικό πλαίσιο βάσει αρχών και προδιαγραφών κυκλοφορίας των περιοδικών αυτών.

3) Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ιδιαίτερα στον τύπο που δεν φροντίζουν να πληροφορήσουν και να ευαισθητοποιήσουν το κοινό γύρω από το είδος του εφηβικού περιοδικού που κυκλοφορεί.

4) Στους ίδιους τους γονείς που δεν αξιολογούν όσο θα έπρεπε τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν τα περιοδικά αυτά στη διαμόρφωση και ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών τους.

Η Επιτροπή Παιδείας του Σ.Ε.Ε., ύστερα από μελέτη και διερεύνηση του προβλήματος, σε μία προσπάθεια διεξόδου, προτείνει:

1) Την πλατιά ενημέρωση του κοινού για τη ζημιόγona επίδραση των περιοδικών αυτών στους έφηβους. Ιδιαίτερα, πρέπει να ενημερωθούν τα ίδια τα παιδιά που διαβάζουν τα περιοδικά και οι γονείς τους (με εκπομπές στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση, ενημερωτικές διαλέξεις στα σχολεία και με σχε-

τικά άρθρα στον τύπο) έτσι ώστε σταδιακά να επιτευχθεί η μείωση του αναγνωστικού κοινού, ενώ παράλληλα να δημιουργηθούν ερεθίσματα για την έκδοση νέου τύπου εφηβικού περιοδικού που θ' ανταποκρίνεται στις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις.

2) Η έκδοση όμως νέου τύπου εφηβικού περιοδικού ποιότητας πρέπει να περάσει από ορισμένα στάδια:

α) Να πραγματοποιηθεί μία ουσιαστική έρευνα και διερεύνηση του πεδίου. Δηλαδή, επιστημονικοί φορείς ή αρμόδιοι οργανισμοί (με πρωτοβουλία π.χ. του Υπουργείου Παιδείας, Υφυπουργείου Νέας Γενιάς, Υπουργείου Πολιτισμού, ΕΚΚΕ κλπ.) να μεθοδεύσουν προγράμματα έρευνας σε πανελλαδική κλίμακα, γύρω από το εφηβικό περιοδικό, για να συγκεντρωθούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό κυκλοφορίας των περιοδικών σε σχέση με το σύνολο των εφήβων, την κατανομή τους σε κέντρο-περιφέρεια, κοινωνική τάξη, μορφωτικό επίπεδο κλπ.

β) Παράλληλα, να συνταχθεί από επιτροπή ειδικών ερωτηματολόγιο που, μέσω συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων και μαθητικών κοινοτήτων, να προωθηθεί σε παιδιά 13-18 χρόνων σε όλη την Ελλάδα. Σκοπός: Μέσω του ερωτηματολογίου να διαγράφεται το προφίλ του περιοδικού που θα επιθυμούσε να διαβάσει ο σημερινός έφηβος.

3) Να συγκροτηθεί επιτροπή (από παιδαγωγούς, ψυχολόγους, λογοτέχνες, κοινωνιολόγους, ζωγράφους, σκιτσογράφους, δημοσιογράφους, γυναικείους οργανισμούς) για να μελετήσει τη μορφή περιοδικού ποιότητας που να διέπεται από σύγχρονο παιδαγωγικό πνεύμα και ν' ανταποκρίνεται παράλληλα και στις επιθυμίες των παιδιών, βάσει των πορισμάτων της έρευνας του ερωτηματολογίου.

Για τη διαδικασία της έκδοσης του περιοδικού να κινητοποιηθούν φορείς (Σύλλογοι Γονέων - Μαθητικές Κοινότητες - Τοπική Αυτοδιοίκηση) που ν' αναλάβουν την υλοποίηση της έκδοσης, σε συνεργασία με κάποιον εκδοτικό φορέα.

4) Τέλος, η Πολιτεία έχει χρέος να ενισχύει οικονομικά κάθε καλή προσπάθεια για την έκδοση εφηβικού περιοδικού ποιότητας.

Εισήγηση Επιτροπής Παιδείας

Ένα θέμα που απασχόλησε την επιτροπή μας τούτη τη χρονιά ήταν ο έφηβος. Κι αυτό γιατί πιστεύουμε ότι η εφηβική ηλικία είναι από τις πιο δύσκολες, ευαίσθητες και αποφασιστικές περιόδους στη ζωή του ανθρώπου. Απ' την άλλη πλευρά, νομίζουμε ότι η εφηβεία είναι αρκετά παραμελημένη και αδικημένη από όλους μας. Ενώ δηλαδή προς τη νηπιακή και την παιδική ηλικία έχει στραφεί ιδιαίτερα το ενδιαφέρον και η φροντίδα, ο έφηβος δεν έχει συγκεντρώσει όσο θα έπρεπε το ενδιαφέρον μας.

Αν ασχοληθήκαμε μ' αυτό που γενικά χαρακτηρίζεται «Περιοδικό ποικίλης ύλης», είναι γιατί ένα τέτοιου είδους περιοδικό παίζει σημαντικό ρόλο στην κατακεοματισμένη ζωή του έφηβου σή-

δραστηριότητες του συνδεσμου

επιβαρύνει ιδιαίτερα τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Χρόνος για κάποιο βιβλίο σπάνια βρίσκεται σε περίοδο εκτός διακοπών, ενώ ένα περιοδικό εύκολα αγοράζεται, εύκολα διαβάζεται και ακόμα πιο εύκολα πετιέται.

Τα περιοδικά με τα οποία καταπιεστήκαμε είναι: 1) Τα περιοδικά ποικίλης ύλης (εβδομαδιαία - δεκαπενθήμερα και μηνιαία) ευρείας κατανάλωσης, με εκδότη κάποιο ιδιώτη φορέα και 2) Μια κατηγορία θρησκευτικών περιοδικών με καθόλου αξιοκαταφρόνητη κυκλοφορία και με μεθοδευμένη και καθοδηγούμενη διοχέτευση (π.χ. κατηγορικά σχολεία κ.λ.π.). Η πρώτη ομάδα διαχωρίζεται σε περιοδικά για αγόρια και περιοδικά για κορίτσια. «**Μανίνα**», «**Κατερίνα**», «**Σούπερ Κατερίνα**», «**Πάττυ**» είναι οι τίτλοι από τα πιο γνωστά κοριτσιόστικα περιοδικά, ενώ τα αντίστοιχα αγορίστικα ονομάζονται: «**Αγόρι**», «**Μπλέικ**», «**Τανκς**», «**Κράνος**», «**Πόλεμος**» κ.ά. Για τη δεύτερη κατηγορία, δηλ. τα θρησκευτικά, δεν υπάρχει διαχωρισμός (δηλ. αγόρια-κορίτσια), το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνονται είναι μικτό. Τα πιο γνωστά ανάμεσά τους είναι: «**Η ζωή του παιδιού**», (για κάπως πιο μικρά παιδιά), «**Προς τη νίκη**», «**Η δράσις μας**» κ.ά.

Οι λόγοι που κατευθύναμε την έρευνά μας σ' αυτά τα περιοδικά ποικίλης ύλης είναι: α. Η ευρεία κυκλοφορία τους σ' ολόκληρη την Ελλάδα και β. Το γεγονός ότι τα περιοδικά αυτά κυκλοφορούν ανεξέλεγκτα και η διαπαιδαγώγηση που παίρνει ο έφηβος από αυτά επαφίεται στην κρίση του κάθε ιδιώτη επιχειρηματία. Όσο για τη δεύτερη κατηγορία, δηλ. τα θρησκευτικά περιοδικά προσφέρουν μονομερή διαπαιδαγώγηση στους νέους, εναρμονισμένη στις επιδιώξεις των διάφορων θρησκευτικών φορέων, που πολλές φορές αντιβαίνει στην επιστημονική αλήθεια και τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα.

Ένας ακόμα λόγος που μας ώθησε να ενδιαφερθούμε για το εφηβικό περιοδικό αυτού του τύπου είναι το γεγονός ότι, παρόλο που στην ελληνική αγορά κυκλοφορούν αρκετά, ο τύπος τους ελάχιστα παραλλάζει από περιοδικό σε περιοδικό, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν για τον έφηβο πολλές δυνατότητες επιλογής, πράγμα που συμβαίνει ίσως σε άλλες χώρες.

Ξεκινώντας από την πρώτη κατηγορία (περιοδικά ποικίλης ύλης) θα σταθούμε

σε μερικά, τα πιο χαρακτηριστικά απ' αυτά. Η «**Μανίνα**» φαίνεται να κατέχει τα πρωτεία ανάμεσά τους, αφού κυκλοφορεί πάνω από 13 χρόνια τώρα και φτάνει, όπως αναφέρεται στο ίδιο το περιοδικό, τις 120.000 πωλήσεις εβδομαδιαίως, σ' ολόκληρη την Ελλάδα, αριθμός καθόλου ευκαταφρόνητος. Απευθύνεται σε έφηβους, κυρίως κορίτσια, ηλικίας 13-19 χρόνων. 100 σελίδες μικρού μεγέθους από άθλιο χαρτί και ακόμα πιο άθλια εκτύπωση - μερικές φορές η μια σελίδα αντιφεγγίζει τις εικόνες και τα γράμματά της πίσω της - συνθέτουν το περιοδικό αυτό. Στο εξώφυλλο υπάρχει πάντα μια χρωματιστή φωτογραφία ηθοποιού ή τραγουδιστή, και στα δύο εσώφυλλα από ένα σιδερότυπο - για να κολληθεί ασφαλώς στο μακώ μπλουζάκι. Στο σαλόνι του περιοδικού υπάρχει συνήθως ένα ένθετο οκτασέλιδο με αφίσσες ηθοποιών ή τραγουδιστών της μόδας - για να κρεμαστεί ασφαλώς στον τοίχο της κρεβατοκάμαρας.

Το υλικό του περιοδικού είναι κατανεμημένο σε γενικές γραμμές ως εξής: Το μεγαλύτερο ποσοστό το καταλαμβάνουν οι εικονογραφημένες ιστορίες-φωτορομάντζα, σε συνέχειες, που καλύπτουν το μισό περίπου περιοδικό. Οι ιστορίες αυτές με τίτλους όπως π.χ. «**Ο κόσμος της Πάττυ**», «**Η Κλάνσι δοκιμάζεται**», «**Πάρτο απόφαση Φλο**» κλπ. δείχνουν καθαρά την ξενική τους προέλευση και σε προετοιμάζουν για το περιεχόμενο. Στις υπόλοιπες σελίδες το υλικό μοιράζεται ανάμεσα σε θέματα σχετικά με ηθοποιούς και τραγουδιστές, έλληνες και ξένους, σχολιάζει τη ζωή τους και τις περιπέτειές τους, μια σελίδα δημοσιεύει στίχους ενός τραγουδιού, κατά προτίμηση ξένου. Σελίδες με σπορ δεν υπάρχουν, ούτε σταυρόλεξα και κουίζ. Διάφορα τετριμμένα τεστς, όπως «**Πόσο πολύ φοβάσαι;**», «**Είσαι γατάκι;**» προσπαθούν να αναλύσουν απλοϊκά το χαρακτήρα της αναγνώστριάς, και βέβαια υπάρχει το απαραίτητο ωροσκόπιο στην προτελευταία σελίδα. Μια μικρή, σύντομη στήλη στην αρχή του περιοδικού με τίτλο «**Βασικά και έτσι**» με θέματα από την επικαιρότητα χαρακτηρίζεται από κάποια ζωντάνια, εξαφανίζεται όμως μέσα σ' όλα τα άλλα, όπως και η στήλη «**Προβλήματα Συμπεριφοράς**» που προσπαθεί να δώσει σοβαρότητα και υπευθυνότητα στο πε-

ριοδικό.

Αν περιγράψαμε κάπως διεξοδικά το περιεχόμενο του περιοδικού τούτου είναι γιατί λίγο πολύ μέσα σ' αυτά τα πλαίσια κινούνται και τα υπόλοιπα του είδους του με μερικές παραλλαγές. (Η «**Σούπερ Κατερίνα**» π.χ. που εκδίδεται μηνιαία έχει λιγότερες εικονογραφημένες ιστορίες και είναι ποιοτικά καλλίτερο σε εμφάνιση, το ίδιο όμως από πλευράς υλικού με τα άλλα).

Στα αντίστοιχα περιοδικά για αγόρια - «**Αγόρι**» π.χ. - οι σελίδες με τις εικονογραφημένες ιστορίες έχουν καλύψει εντυπωσιακά το 80%-90% της όλης έκτασης του περιοδικού, αφήνοντας ελάχιστες σελίδες για μερικές ποδοσφαιρικές ειδήσεις και τα απαραίτητα πόστερς. Επιλέγουμε κι εδώ μερικούς χαρακτηριστικούς τίτλους των ιστοριών: «**Ιππότης της ασφάλτου**», «**Το σπίτι του δαίμονα**», «**Σερίφης Κιγκ**», «**Σαίτας, το μαγικό μαχαίρι**», «**Ο άσος της πίστας**» κ.ά. Δε χρειάζεται ασφαλώς σχόλιο. Οι τίτλοι μιλάνε από μόνοι τους: Θέματα διεθνούς δαιμονολογίας, καουμποϊκοί απόηχοι, υπερήρωες με «μαγικά μαχαίρια», φοβερές πολεμικές ιαχές, καταπέλτες της ασφάλτου και της αγωνιστικής πίστας κατακλύζουν τις εξίσου άθλια ποιότητας και εκτύπωσης σελίδες των περιοδικών αυτών. Είναι παράξενο άραγε ότι πολλά από αυτού του περιεχομένου περιοδικά ξεκίνησαν τη σταδιοδρομία τους επί χούντας;

Κάτι που μας τράβηξε ιδιαίτερα την προσοχή και που θα άξιζε ίσως να αναφέρουμε είναι οι τέσσερις ανεκδιήγητες ένθετες σελίδες του «**Δελτίου ταυτότητας**» στα περιοδικά «**Μανίνα**» και «**Αγόρι**» του ίδιου εκδότη, όπου ο αναγνώστης ή η αναγνώστριάς καλείται να απαντήσει σε μερικές «καυτές» ερωτήσεις όπως π.χ. ποιος είναι ο αγαπημένος του δίσκος, τραγουδιστής, σήριαλ, πολιτικός και ασφαλώς τι μάρκα μηχανή προτιμάει και τι μάρκα αυτοκίνητο θα αγοράσει όταν μεγαλώσει. Στο δελτίο ταυτότητας υπάρχει και ξεχωριστή θέση για το δακτυλικό αποτύπωμα του ενδιαφερομένου καθώς και για τις κατσαρές ή ίσιες τρίχες της κεφαλής του. Το ένθετο αυτό εύρημα φανερώνει επέχει θέση λευκώματος για φιλικά πρόσωπα.

Όσο για την άλλη κατηγορία, των θρησκευτικών δηλ. εκκλησιαστικών ή παρεκκλησιαστικών περιοδικών που α-

ναφέραμε, θα θέλαμε να επισημάνουμε μερικά ενδιαφέροντα στοιχεία. Τα περιοδικά αυτά, χωρίς να ανταποκρίνονται στενά στο χαρακτηρισμό «ποικίλης ύλης», στην ουσία αυτό το χώρο προσπαθούν να καλύψουν από τη δική τους την πλευρά: Το περιοδικό με τα ποικίλα θέματα για τον έφηβο με τον περιορισμένο χρόνο. Είναι γνωστό βέβαια ότι μέσα από τα περιοδικά αυτά γίνεται προσπάθεια να περάσει μια κάποια ιδεολογία. Το θέμα αυτό δεν είναι της παρούσας στιγμής ούτε της δικής μας αρμοδιότητας. Εμείς θα θέλαμε απλά να εντοπίσουμε μερικά σημεία που θεωρούμε σημαντικά: Τα κείμενα των περιοδικών αυτών είναι γραμμένα συνήθως σε μια στεγνή καθαρεύουσα χωρίς καμιά ζωντάνια και πνοή, ενώ παράλληλα, μέσα από αυτά διοχετεύεται έμμεσα ή άμεσα έντονη η προκατάληψη για τα «καινά δαιμόνια» που εισάγονται με τα διάφορα καινούρια συστήματα (π.χ. δημοτική, μονοτονικό). Υπάρχει αμφισβήτηση της ιστορικής πραγματικότητας και εμφανής πολεμική ενάντια σε προσωπικότητες αναγνωρισμένες και καθιερωμένες τόσο των γραμμάτων όσο και της επιστήμης. Υπάρχει τέλος μια ανεδαφική και έμμονη μισαλλοδοξία που ξεκινάει από το αντικομμουνιστικό μένος τους και που έχει σαν στόχο γείτονες λαούς (π.χ. οι κακοί Βούλγαροι). Σταθήκαμε σε μερικά μόνο σημεία ανάμεσα στα πολλά που εντοπίσαμε και κυρίως σ' αυτά που, εκτός από το σχετικό πνεύμα και κλίμα που καλλιεργούν, δημιουργούν παράλληλα και σύγχυση στον έφηβο γύρω από την επιστημονική αλήθεια και την ιστορική πραγματικότητα.

Ξαναγυρίζοντας τώρα στην πρώτη κατηγορία (περιοδικά ποικίλης ύλης) θα θέλαμε να βάλουμε μερικά ερωτήματα που εξάλλου απασχόλησαν και εμάς: Τι μυνήματα, πληροφορίες και ιδεολογία διοχετεύονται στα ανυποψίαστα παιδιά των 13-18 χρόνων με τα περιοδικά αυτά. Από τη μια πλευρά βομβαρδίζονται με τις εικονογραφημένες ιστορίες. (Για το περιχόμενο των ιστοριών αυτών θα μας μιλήσει διεξοδικότερα η πανεπιστημιακή ομάδα). Εμείς εδώ θα θέλαμε να θίξουμε ένα σημαντικό κατά τη γνώμη μας στοιχείο: Την εκμετάλλευση της εικόνας σα μέσο παρουσίασης του περιχομένου, της θεματολογίας. Ποιάς εικόνας όμως; Μιας εικόνας ακαλαίσθητης, πρόχειρα σχεδιασμένης, άχρω-

μης ή έντονα χρωματισμένης, συγκεχυμένης και κυρίως αποσπασματικής, που υποχρεώνει τον αναγνώστη να καταβάλει προσπάθεια να την κατανοήσει και που τελικά είναι αμφίβολο αν τα καταφέρνει. Η αποσπασματική εικόνα συνοδεύεται και από αποσπασματική γλώσσα, γλώσσα φτωχή, χωρίς νοηματική πληρότητα, αφηγηματική πυκνότητα και δραματική ένταση, ώστε και γλωσσικά να προάγει τον έφηβο και τη δημιουργική του σκέψη και φαντασία να πυροδοτεί. Έτσι ο έφηβος, ασυνείδητα, αλλά σταδιακά και σίγουρα οδηγείται σε μια αποσπασματική σκέψη, χωρίς λογική διασύνδεση και συνοχή. Άπειρα τα παραδείγματα από εκθέσεις μαθητών που πιστοποιούν την ανυπαρξία αλληλουχίας στην έκφραση και τη διατύπωση των νοημάτων τους.

Από τους τίτλους των εικονογραφημένων ιστοριών τα ονόματα των πρωταγωνιστών και των άλλων δευτερευόντων ρόλων εύκολα μαντεύει κανείς τις πηγές που προμηθεύονται οι εκδότες το υλικό τους. Αποτελεσματική η επίδραση που έχουν τα ξενικά αυτά ονόματα στη ψυχολογία των εφήβων, που όχι μόνο αλλάζουν τα ονόματά τους, η Ελένη γίνεται Έλεν, ο Γιάννης Τζων, η Παγώνα Πέγκυ, η Φλόρα Φλο, αλλά και μιμούνται τα πρόσωπα αυτά στο ντύσιμο, το χτένισμα και τη συμπεριφορά τους.

Ο υπόλοιπος χώρος που απομένει καλύπτεται, όπως ήδη αναφέραμε, με κουτσομπολιά και σχόλια γύρω από τα διάφορα ινδάλματα - κινηματογράφου, τραγουδιού, ποδοσφαίρου - και σύντομες ειδήσεις και πληροφορίες ανώδυνου και εντελώς επιφανειακού χαρακτήρα. Όσο και να προσπαθήσαμε, δε βρήκαμε τίποτα που να μπορεί να βοηθήσει τον έφηβο να αντιμετωπίσει τα έντονα προβλήματα της ηλικίας του (ευαίσθητος ψυχισμός, σεξουαλικά ερωτηματικά, υπαρξιακές αγωνίες του, κοινωνικές και ανθρώπινες διεκδικήσεις). Δε βρήκαμε πουθενά κάποια σωστή ενημέρωση (δικαιώματα του παιδιού, επαγγελματικός προσανατολισμός, ναρκωτικά, αμβλώσεις, αντιούληψη κλπ.). Και πάνω απ' όλα δε βρήκαμε ούτε ίχνος προσπάθειας για κάποια πνευματική καλλιέργεια. Ούτε ένα λογοτεχνικό κείμενο ποιότητας, ούτε ένα δοκίμιο σύγχρονου προβληματισμού, ούτε έστω μερικές ουδέτερες εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, ούτε καν λί-

γο σπριτόζικο χιούμορ.

Μέσα από τις σελίδες τους περνάνε και διοχετεύονται στο νέο τα στερεότυπα του αγοριού και του κοριτσιού που θα γίνουν οι άντρες και οι γυναίκες της αυριανής κοινωνίας. Η γυναίκα με τα περιορισμένα ενδιαφέροντα, εντοπισμένα κυρίως στο στενό συναισθηματικό της μικρόκοσμο, που κινείται σε κατάσταση θερμοκηπίου ανάμεσα στη ΡUV και τη ντισκοτέκ, παθητική και αδρανής στα γενικότερα προβλήματα, χωρίς ιδιαίτερες φιλοδοξίες, χωρίς πνευματικές και κοινωνικές αναζητήσεις. Τα περιοδικά εξάλλου που απευθύνονται στα αγόρια, με τις ιστορίες τις φορτισμένες από νοσηρή φαντασία, εξωπραγματικά πρόσωπα και βίαιες συγκινησιακές καταστάσεις δημιουργούν στο νεαρό αναγνώστη ένα κλίμα εύκολης παθητικής φωνής, τον εμποδίζουν να ωριμάσει και τον κάνουν ανίκανο να αντιμετωπίσει τα πραγματικά του προβλήματα.

Η κάθε μορφή κουλτούρας δεν μπορεί παρά να επηρεάζει την κοινωνική πραγματικότητα. Κάτω από το πρίσμα αυτό και τα νεανικά περιοδικά επηρεάζουν το ιδεολογικό πολιτιστικό και πνευματικό επίπεδο της σημερινής νεολαίας. Και ένα είναι ιδιαίτερα σημαντικό: Τίποτα θετικό δεν προωθείται με αυτά τα περιοδικά. Ο νέος και η νέα των 13-18 χρόνων, στην ηλικία ακριβώς των μεγάλων πνευματικών του ανακατατάξεων, ερωτημάτων και προβληματισμού του, όχι μόνο δε βοηθιέται, αλλά αντίθετα εμποδίζεται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τον εαυτό του και το γύρω κόσμο του, να ωριμάσει και να προετοιμαστεί για την ομαλή ένταξη του στην σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Η μασημένη τροφή που του δίνεται τον οδηγεί στην παθητικότητα, στην πνευματική ισοπέδωση, στην αχρήστευση των πνευματικών του δυνατοτήτων.

Ασφαλώς δεν «κομίζουμε γλαύκα», θίγοντας αυτό το θέμα. Σκοπός μας δεν είναι να το λύσουμε ούτε να το εξαντλήσουμε. Οι δυνατότητές μας δε φτάνουν ως εκεί. Σκοπός μας είναι να εντοπίσουμε ορισμένα σημεία του προβλήματος αυτού, να ευαισθητοποιήσουμε όσο γίνεται περισσότερο κόσμο, να βοηθήσουμε στην ανταλλαγή απόψεων και τέλος να κινητοποιήσουμε μονάδες και φορείς να ασχοληθούν πιο ζεστά και έμπραχτα με αυτό το θέμα.

Διεθνείς Σχέσεις

Α. Ναϊρόμπι, Ιούλιος, 1985

Η Ειρήνη - Ρίτα Αναστασοπούλου (Αρμενάκα), μέλος της επιτροπής Διεθνών Σχέσεων, που αντιπροσώπευσε τον ΣΕΕ στο Συνέδριο του ΟΗΕ στο Ναϊρόμπι τον Ιούλιο του 1985, μοιράστηκε μαζί μας τις εμπειρίες της μέσα από ένα πλούσιο κείμενο γεμάτο ζωντανές περιγραφές και εντυπώσεις. Τον τόνο του κειμένου δίνουν οι παρακάτω δύο παράγραφοι: «Για δέκα μέρες, από τις 10 ως τις 19 Ιουλίου, 1985, μέσα στις αίθουσες και στους υπαίθριους χώρους του μεγάλου Πανεπιστημίου του Ναϊρόμπι, χτύπαγε η καρδιά του κόσμου όλου.

Δεκατρείς χιλιάδες γυναίκες, από σχεδόν όλες τις χώρες του πλανήτη, με εντυπωσιακή ανάμεσά τους την παρουσία αντιπροσώπων από την Αφρική και τον τρίτο κόσμο γενικά, συνειδητοποιημένες, και πολιτικοποιημένες, μετάδωσαν με εκπληκτική ζωτικότητα, (μέσα από τα ιδιαίτερα γυναικεία προβλήματα, τους καημούς, την εκμετάλλευση, την καταπίεση, τον ρατσισμό, τις διακρίσεις, την πείνα, την ανάπτυξη, τα απελευθερωτικά κινήματα, τον κίνδυνο για ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα) τις προσδοκίες και τις ελπίδες ολόκληρης της ανθρωπότητας. Έτσι φάνηκε από την πρώτη στιγμή, μέσα από τα πολυποίλλα θέματα που συζητιόταν στα εκατό περίπου τραπέζια που λειτουργούσαν καθημερινά, ότι το γυναικείο κίνημα είναι βαθύτατα επαναστατικό και είναι άμεσα συνδεδεμένο ή διασταυρώνεται ή αναπτύσσεται παράλληλα με τα ειρηνευτικά, προοδευτικά, ανθρωπιστικά, οικολογικά, απελευθερωτικά, πολιτιστικά αναγεννητικά και επαναστατικά κινήματα των χωρών όλου του κόσμου. Ο φεμινισμός, όπως εκφράστηκε στο Ναϊρόμπι, δεν συναντιέται πουθενά με τον συντηρητισμό».

Β. Γενεύη, Αύγουστος 1985

Η Θεώνη Βελλή υπεύθυνη της επι-

τροπής Διεθνών Σχέσεων του ΣΕΕ αντιπροσώπευσε τον Σύνδεσμο στην 69η Συνεδρίαση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου που έγινε στη Γενεύη την πρώτη εβδομάδα του Αυγούστου, 1985. Η Συνεδρίαση δέχθηκε ομόφωνα την αίτηση νέας εγγραφής του ΣΕΕ στην Ομοσπονδία κι έτσι η εκπρόσωπος είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει τη Συνεδρίαση σαν επίσημο μέλος.

Εκατό περίπου γυναίκες από 32 χώρες που αντιπροσώπευαν και τις 5 Ηπείρους συναντήθηκαν στην Γενεύη για την Συνδιάσκεψη που γίνεται κάθε δύο χρόνια και αφορά κυρίως οργανωτικά θέματα της Ομοσπονδίας. Η Συνεδρίαση όμως αυτή είχε μια ατμόσφαιρα πανηγυρική μια που οι περισσότερες γυναίκες έφθασαν στη Γενεύη μετά από δύο ή περισσότερες εβδομάδες στο Ναϊρόμπι που είχαν πάει σαν μέλη κυβερνητικών και μη κυβερνητικών αποστολών. Έτσι, η πρώτη συνάντηση έγινε στο χώρο των Ηνωμένων Εθνών όπου δόθηκε η ευκαιρία για μια ανοιχτή και εποικοδομητική συζήτηση με την υπεύθυνη του ΟΗΕ για μη κυβερνητικούς οργανισμούς που ασχολούνται με το θέμα «Γυναίκα», καθώς και με τις εκπροσώπους της Ομοσπονδίας στην UNESCO στο Παρίσι, στο ECOSOC και ILO στη Γενεύη και στο ECOSOC στη Βιέννη. Σ' αυτή τη συνάντηση τονίστηκε ο ρόλος και η δύναμη που μπορεί να έχουν μη κυβερνητικές οργανώσεις στη δημιουργία ή διασφάλιση δημοκρατικών θεσμών και διαδικασιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις δυνατότητες που έχουν οι οργανώσεις επιστημονισών όχι μόνο στο να συμβουλευούν κυβερνητικά και μη κυβερνητικά όργανα αλλά και να παρεμβαίνουν χρησιμοποιώντας επιστημονική επιχειρηματολογία. Στο σημείο αυτό στάθηκε η συζήτηση για αρκετή ώρα και δόθηκε η ευκαιρία σε πολλές γυναίκες να αναφέρουν μία σειρά από εμπειρίες στις χώρες τους τονίζοντας τόσο την αναγκαιότητα για «πολιτικοποιημένη» επιστημονική επιχειρηματολογία όσο και την εσφαλμένη τακτική «κομματικοποίηση», θέσεων που άλλοτε εξυπηρετούν συμφέροντα

κάποιας μωπικής κυβέρνησης και άλλοτε κάποιας εξ ίσου μωπικής αντιπολίτευσης. Τα ερεθίσματα που δημιουργήθηκαν στην πρώτη αυτή συνάντηση απασχόλησαν τα μέλη του Συνεδρίου και για τις υπόλοιπες ημέρες σε επίσημες και ανεπίσημες συναντήσεις που μέσα απ' αυτές γεννήθηκαν τα θέματα Έρευνας και Δράσης της Ομοσπονδίας για τα επόμενα τρία χρόνια.

Το γενικό θέμα είναι:

«Γυναίκες, Εξουσία και Ανάπτυξη»

Τα υποθέματα είναι:

α) Το περιβάλλον

β) Βιοτεχνολογία και το μέλλον της ανθρωπότητας

γ) Ειρήνη

Τα θέματα αυτά θα τεθούν στην κρίση της 22ης Γενικής Συνέλευσης της Ομοσπονδίας που θα γίνει στο Christchurch της Νέας Ζηλανδίας από της 27 Αυγούστου μέχρι της 3 Σεπτεμβρίου, 1986.

Γ. Νέα Ζηλανδία, Αύγουστος 1986

Το θέμα της 22ης Γενικής Συνέλευσης είναι: «Πέρα από την Δεκαετία της Γυναίκας - Προγραμματίζοντας για το 2000». Τα θέματα των ομάδων εργασίας είναι: «**Γυναίκα και Εργασία**» (με 14 υποθέματα), «**Η Νέα Τεχνολογία Πληροφορικής**» (με 6 υποθέματα), «**Τεχνολογία και Ανθρώπινες Ανάγκες**» (με 4 υποθέματα). Η εγγραφή κοστίζει 498 Ελβετικά Φράγκα (573 Ελβετικά Φράγκα μετά τις 15 Μαρτίου, 1986). Η διαμονή στο οικοτροφείο του Πανεπιστημίου του Canterbury στο Christchurch κοστίζει \$ 28 Νέας Ζηλανδίας και περιλαμβάνει ύπνο, πρωινό και βραδυνό.

Οι γλώσσες που θα χρησιμοποιηθούν στη Συνέλευση θα είναι Αγγλικά, Γαλλικά, και Γερμανικά. Οι αιτήσεις συμμετοχής θα βρίσκονται στον ΣΕΕ μετά τις 10 Φεβρουαρίου, 1986.

Δ. Διεθνής Διαγωνισμός Video-Film

Κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης θα

βράβευθεί με 500 Ελβετικά Φράγκα ένα Video-Film με θέμα «Γυναίκες και Εργασία». Το film μπορεί να είναι μαυρόασπρο ή έγχρωμο και η διάρκειά του να μην υπερβαίνει τα 30 λεπτά. Ο τύπος του συστήματος Video πρέπει να είναι mil-Matic ή VHS. Αν η γλώσσα του σενάριου δεν είναι Αγγλικά τότε το film πρέπει να συνοδεύεται από μετάφραση του σενάριου στα Αγγλικά. Το film, η μετάφραση του σενάριου και 100 Ελβετικά Φράγκα πρέπει να βρίσκονται στα γραφεία της Ομοσπονδίας στη Γενεύη μέχρι την 1η Μαρτίου, 1986. Αιτήσεις συμμετοχής βρίσκονται στον πίνακα ανακοινώσεων του ΣΕΕ.

Ε. Νέα Ζηλανδία, Σεπτέμβριος 1986.

Μετά το τέλος της Γενικής Συνέλευσης, ο Σύνδεσμος Επιστημονιστών Νέας Ζηλανδίας έχει οργανώσει ένα διήμερο σεμινάριο 5 και 6 Σεπτεμβρίου, 1986 στο Wellington με θέμα «Σωστή Επιστήμη και Τεχνολογία. Μέθοδοι Κοινωνικού Ελέγχου: Οι Ευθύνες μας σαν Επιστήμονες».

Η συμμετοχή κοστίζει \$ 20 Νέας Ζηλανδίας ενώ την διαμονή προσφέρουν δωρεάν, με φιλοξενία στα σπίτια τους, τα μέλη του Συνδέσμου Επιστημονιστών Νέας Ζηλανδίας που ζουν στο Wellington. Όσοι ενδιαφέρονται να συμμετέχουν σ' αυτό το Σεμινάριο μπορούν να το δηλώσουν γραφοντας στην Dr. Joan Cameron 10 Kelburn Parade, Kelburn, Wellington, New Zealand.

Παρ' όλο που το κόστος διαμονής τόσο στο Christchurch όσο και στο Wellington είναι πολύ χαμηλό, το κόστος μεταφοράς από την Ελλάδα στην Νέα Ζηλανδία είναι πολύ υψηλό.

Σε περίπτωση βέβαια που ο αριθμός των ενδιαφερομένων είναι 15, τότε το κόστος των αεροπορικών εισιτηρίων μειώνεται. Γι' αυτό όσα μέλη ενδιαφέρονται να λάβουν μέρος στη Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου θα πρέπει να το δηλώσουν στα γραφεία του ΣΕΕ από τις 10 Φεβρουαρίου μέχρι τις 10 Μαρτίου και να έρθουν να πάρουν το υλικό και αιτήσεις συμμετοχής.

ΣΤ'. Άλλες προσκλήσεις για συμμετοχή του ΣΕΕ σε Διεθνείς Συναντήσεις

Από τις 3 μέχρι τις 6 Δεκεμβρίου 1985 η UNESCO σε συνεργασία με τη Γραμματεία Ισότητας των Δύο Φύλων Ελλάδας οργάνωσαν μία συνάντηση εμπειρογνομιώνων γυναικών από την Ν. Αμερική, Ευρώπη, Αφρική και Ασία με θέμα : «Η Αλλαγή των Ρόλων του Άνδρα και της Γυναίκας στην Ιδιωτική και Δημόσια Ζωή». Την Διεθνή Ομοσπονδία Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου εκπροσώπησαν σ' αυτή τη συζήτηση σαν παρατηρήτριες η υπεύθυνη των Διεθνών Σχέσεων του ΣΕΕ Θεώνη Βελλή, η υπεύθυνη των Διεθνών Σχέσεων του Συνδέσμου Επιστημονιστών Αυστραλίας Dorothy Collin και μέλος του Συνδέσμου Επιστημονιστών Ελβετίας Rose Dounrt-Meier.

Οι φίλες από την Αυστραλία και Ελβετία επισκέφθηκαν τα γραφεία του ΣΕΕ και συναντήθηκαν με μέλη του Δ.Σ. Ο μικρός αριθμός των συνέδρων και η φιλόξενη ατμόσφαιρα της Γραμματείας Ισότητας δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μία ανοιχτή και ελεύθερη επικοινωνία όχι μόνο μεταξύ των συνέδρων αλλά και μεταξύ συνέδρων και παρατηρητών. Η ομάδα κατέληξε σε μία σειρά θεμάτων που είναι ανάγκη να ερευνηθούν πιο συστηματικά και τόνισε ότι η Διχοτόμηση των εννοιών «Γυναίκα» «Άνδρας», «Θηλυκό», «Αρσενικό» είναι χρήσιμη για λόγους έρευνας και ανάλυσης αλλά δεν ανταποκρίνεται ούτε στη βιολογική, ούτε στην ψυχολογική ούτε στην κοινωνική πραγματικότητα των δύο φύλων που έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά και στις τρεις παραπάνω ιδιότητές τους. Η κύρια πρόταση ήταν να δοθεί προτεραιότητα σε έρευνες που αναφέρονται και στα δύο φύλα, ώστε να αποκτηθούν γνώσεις για τους πολλαπλούς τρόπους επικοινωνίας μεταξύ τους πέρα από την επικοινωνία τους στη σχέση «καταπίεσης» και «εκμετάλλευσης». Μέσα στο επόμενο τρίμηνο θα πρέπει να έχουμε λάβει στο ΣΕΕ την περίληψη της συνάντησης από την UNESCO.

Ο ΣΕΕ έχει λάβει δύο ακόμη προσκλήσεις από την Διεθνή Ομοσπονδία για σεμινάρια. Το ένα σεμινάριο με θέμα «Γυναίκες και Κατοικία» που ορ-

γάνωσαν η επιτροπή για θέματα Γυναικας και η επιτροπή για θέματα Κατοικίας του ΟΗΕ έγινε στη Βιέννη από τις 9-20 Δεκεμβρίου, 1985. Ο ΣΕΕ δεν μπόρεσε να στείλει εκπρόσωπο σ' αυτό το τόσο σπουδαίο σεμινάριο αλλά περιμένουμε την έκθεση, που αφορά το μεγάλο παγκόσμιο πρόβλημα γυναικών χωρίς κατοικία, από την Διεθνή Ομοσπονδία.

Το άλλο σεμινάριο που οργανώνει η ECOSOC στη Γενεύη γίνεται από 20-24 Ιανουαρίου, 1986 με θέμα «**Μαζί για την Ειρήνη**». Το Σεμινάριο αυτό, που θα παρακολουθήσουν μη - κυβερνητικές οργανώσεις που έχουν σχέση Συμβούλου με την ECOSOC, όπως μέλη της Διεθνούς Ομοσπονδίας Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου, γίνεται μέσα στα πλαίσια του Διεθνούς Έτους Ειρήνης.

Ζ. Η Ένωση Ευρωπαϊών Ομοσπονδιακών

Union of European Federalists προκάλεσε τον ΣΕΕ να συμμετάσχει σε μία ημερίδα στις Βρυξέλλες στις 23 Ιανουαρίου, 1986. Την ημερίδα οργάνωσε η Ένωση σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα «Ίσες Ευκαιρίες (μεταξύ γυναικών και ανδρών) στην Μελλοντική Ευρωπαϊκή Ένωση». Ευρωβουλευτές από τις 12 χώρες της Κοινότητας και Οργανώσεις που ασχολούνται με το θέμα Ισότητας των δύο φύλων απετέλεσαν τα μέλη της συνάντησης. Περίληψη της έκθεσης θα δημοσιεύσουμε σε μελλοντικό Δελτίο του ΣΕΕ.

Η. Έρευνα Διεθνούς Ομοσπονδίας και UNESCO

Μία ακόμη σημαντική δραστηριότητα της Διεθνούς Ομοσπονδίας και των Συνδέσμων μελών, είναι μια έρευνα σε παγκόσμιο επίπεδο που έχει αναλάβει η Ομοσπονδία με χρηματοδότηση από την UNESCO. Η έρευνα φέρει τον τίτλο «Ποιοτική και Ποσοτική Αντιπρο-

δραστηριότητες του συνδέσμου

ώπευση Γυναικών σε: Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Κέντρα Ερευνών, Κέντρα Προγραμματισμού Παιδείας, Διοίκηση». Κύριος στόχος της έρευνας είναι να επισημάνει το κατά πόσο δίνεται η ευκαιρία σε γυναίκες να συμμετέχουν ενεργητικά και δημιουργικά στα διάφορα επίπεδα λήψης αποφάσεων σε σύγκριση με την ποσοτική, αριθμητική παρουσία τους. Ο ΣΕΕ έχει αναλάβει την εθύνη της ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων στη χώρα μας.

Η συλλογή των στοιχείων της έρευνας τέλειωσε τον Δεκέμβριο του 1985 και την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων θα πρέπει να περιμένουμε το φθινόπωρο του 1986.

Θ. Γραφείο Εργασίας ΟΗΕ

Η Επιτροπή Διεθνών Σχέσεων πληροφορεί τα μέλη του ΣΕΕ, ότι κάθε μήνα φθάνουν στον Σύνδεσμο, μέσω του ΟΗΕ, ανακοινώσεις κενών θέσεων σε διάφορα επαγγέλματα για διάφορες χώρες του κόσμου. Επειδή είναι αδύνατον να πληροφορούμε τα μέλη για κάθε μια ανακοίνωση, μπορείτε να περνάτε από τα γραφεία του Συνδέσμου ώστε να ενημερώνεστε για τις διαθέσιμες θέσεις και τη διαδικασία υποβολής αιτήσεων.

Ευχές για καλή χρονιά, δημιουργική και ειρηνική έστειλε ο ΣΕΕ στα μέλη του, με την ευκαιρία των Χριστουγέννων και του νέου έτους.

Υποτροφίες-Επιχορηγήσεις

Οι υποτροφίες και επιχορηγήσεις που δίνονται από την Διεθνή Ομοσπονδία Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου και από Συνδέσμους μέλη του είναι μια επίσης σημαντική δραστηριότητα που στοχεύει τόσο στην εκπαιδευτική ανάπτυξη των γυναικών όσο και στη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των γυναικών όλου του κόσμου.

α. Οι υποτροφίες και επιχορηγήσεις δίνονται για μεταπτυχιακές σπουδές ή δραστηριότητες μόνο. Οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν ήδη γίνει δεκτοί από Ανώτατα Εκπαιδευτικά Κέντρα ή Ιδρύματα που βρίσκονται σε χώρα άλλη από αυτή που ζουν.

β.1 Ο Σύνδεσμος Αμερικανίδων Αποφοίτων Πανεπιστημίου δίνει κάθε χρόνο υποτροφίες \$ 10.000 για ένα Πανεπιστημιακό έτος αρχίζοντας από Σεπτέμβριο σε υποψήφιοις που έχουν γίνει ήδη δεκτοί για μεταπτυχιακές σπουδές σε Πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Πολιτειών, έχουν περάσει τον διαγωνισμό γλώσσας TOEFL, ή τον διαγωνισμό Proficiency του Πανεπιστημίου Michigan ή το διαγωνισμό ALIGU του Πανεπιστημίου Georgetown με βαθμούς 550 για το πρώτο, 85 για το δεύτερο και 80 για το τρίτο.

Οι ειδικές αιτήσεις που θα βρίσκονται στο ΣΕΕ μετά τις 15 Σεπτεμβρίου 1986, θα πρέπει να υποβληθούν στο ΣΕΕ μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 1986 ώστε να σταλούν στην Washington, D.C. πριν την 1η Δεκεμβρίου 1986 που λήγει η προθεσμία. Ο αριθμός αιτήσεων

από την Ελλάδα είναι 4.

Οι υποψήφιοι που πήραν υποτροφία θα ανακοινωθούν στις 15 Μαρτίου, 1987.

ii. Ο σύνδεσμος Βρετανίδων Αποφοίτων Πανεπιστημίου αναλαμβάνει τα έξοδα διαμονής στο International Hall of Residence, Grosby Hall, London για 9 μήνες (από Σεπτέμβριο μέχρι Ιούλιο) για υποψήφιοις που βρίσκονται στο Λονδίνο για έρευνα ή ειδικευση. Η λήξη της ημερομηνίας για υποβολή των αιτήσεων στο ΣΕΕ είναι 1 Δεκεμβρίου 1986 και για τον Βρετανικό Σύνδεσμο 1η Ιανουαρίου 1987.

iii. Η Διεθνή Ομοσπονδία Γυναικών Αποφοίτων Πανεπιστημίου χορηγεί τις ακόλουθες υποτροφίες και επιχορηγήσεις κάθε δύο χρόνια:

1. Ide Suedley MacLeam International Fellowship: 8.000 - 10.000 Ελβετικά Φράγκα.

2. CFUW A. Vibert Douglas International Fellowship. 6.000 Δολάρια Καναδά.

3. AFUW Queensland International Fellowship. 7.000 Δολάρια Αυστραλίας.

Οι παραπάνω δίνονται για μια περίοδο τουλάχιστον 8 μηνών σε υποψήφιοις που έχουν ήδη συμπληρώσει το πρώτο έτος του Διδακτορικού ή σε υποψήφιοις με πολυετή επαγγελματική δραστηριότητα που θέλουν να συμπληρώσουν μία έρευνα ή να πάρουν κάποια ειδικευση στον κλάδο τους. Οι επιχορηγήσεις αυτές δίνονται για οποιονδήποτε 8 μήνες το χρόνο.

4. Winifred Cullis and Dorothy Leet Grands: 3.000 μέχρι 6.000 Ελβετικά Φράγκα.

Οι επιχορηγήσεις αυτές δίδονται για μια περίοδο τουλάχιστον 4 μηνών σε υποψήφιους που συμπληρώνουν μια έρευνα ή παίρνουν μια ειδικευση στο επάγγελμά τους.

Οι ειδικές αιτήσεις για τις υποτροφίες και επιχορηγήσεις της Διεθνούς Ομοσπονδίας θα βρίσκονται στα γραφεία του ΣΕΕ μετά τις 15 Σεπτεμβρίου 1987 και θα πρέπει να έχουν υποβληθεί στο ΣΕΕ μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 1987 για να σταλούν στη Γενεύη μέχρι την 1η Δεκεμβρίου 1987. Οι υποψήφιοι που πήραν υποτροφίες θα ανακοινωθούν τον Μάρτιο του 1988.

Ο αριθμός των αιτήσεων από την Ελλάδα είναι 5 και για τις 4 κατηγορίες υποτροφιών - επιχορηγήσεων.

iv. Ο Σύνδεσμος Ελβετίδων Αποφοίτων Πανεπιστημίου χορηγεί μία υποτροφία 12.000 Ελβετικών Φράγκων για σπουδές σε Πανεπιστήμιο ή άλλο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Ελβετίας για το έτος 1986-1987. Η λήξη της ημερομηνίας για υποβολή αιτήσεων είναι η 1η Μαρτίου, 1986.

Γενικά: 1) Για όλες τις υποτροφίες ή επιχορηγήσεις ή αυτές δίνονται από την Ομοσπονδία ή από Συνδέσμους μέλη η γλώσσα της αίτησης, οι μεταφράσεις των δικαιολογητικών, τα στατικά γράμματα και οι δημοσιεύσεις των υποψηφίων πρέπει να είναι Αγγλική, Γαλλική ή Γερμανική ακόμη και όταν

η χώρα στην οποία σπουδάζουν ή σκοπεύουν να σπουδάσουν έχει άλλη γλώσσα.

2) Εκτός από τις υποτροφίες των Ηνωμένων Πολιτειών, δεν ζητούν συγκεκριμένους διαγωνισμούς γνώσης Αγγλικών. Οι υποψήφιοι των άλλων υποτροφιών πρέπει να έχουν κάποια ένδειξη ότι ξέρουν τη γλώσσα της χώρας στην οποία σχεδιάζουν να κάνουν έρευνα ή ειδικευση.

3) Επειδή ο αριθμός των αιτήσεων που μπορούν να σταλούν από κάθε χώρα είναι περιορισμένος η πρώτη διαιολογή γίνεται στη χώρα του υποψηφίου. Τα κριτήρια σύμφωνα με τους κανονισμούς της Ομοσπονδίας είναι ακαδημαϊκά-επαγγελματικά και όχι οικονομικά ή μάλλον κατά δεύτερο λόγο οικονομικά.

4) Για να μπορέσει η Ομοσπονδία να εξασφαλίσει χρήματα για υποτροφίες από διάφορες πηγές, αποφάσισε να παραλήψει το κριτήριο του να είναι η υποψήφια μέλος Συνδέσμου επιστημονιστών. Οι ενδιαφερόμενες που δεν είναι μέλη του ΣΕΕ μπορούν να γράψουν απ' ευθείας στην Ομοσπονδία και να ζητήσουν αιτήσεις και πληροφορίες. Πρέπει να έχουν υποβάλει αιτήσεις και δικαιολογητικά μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου 1987 συνοδεύοντας την αίτηση με 50 Ελβετικά Φράγκα. Για τα μέλη βέβαια δεν χρειάζεται εισφορά για τις αιτήσεις διότι πληρώνουν την ετήσια εισφορά τους στο Σύνδεσμο της χώρας τους και στην Διεθνή Ομοσπονδία.

5) Οι παραπάνω πληροφορίες καλύπτουν τις βασικές και γενικές οδηγίες για τις υποτροφίες - επιχορηγήσεις. Η επιτροπή Διεθνών Σχέσεων του ΣΕΕ προσκαλεί τις Ελληνίδες Επιστημότισσες να έρθουν σε επαφή με τον Σύνδεσμο τον Σεπτέμβριο 1986 όταν θα υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες για τις υποτροφίες του 1988, ώστε να συζητήσουν μαζί τους τις ιδιαιτερότητες της μετακπαίδευσής τους και ίσως και περισσότερες πηγές υποτροφιών.

Τέλος, ο ΣΕΕ ανακοινώνει ότι παρ' όλο που η επανεγγραφή του Συνδέσμου στη Διεθνή Ομοσπονδία έγινε τον Αύγουστο και επομένως οι αιτήσεις και το σχετικό υλικό έφθασαν τον Οκτώβριο, η δουλειά της Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων και των αρμοδίων από το καταστατικό μελών του Δ.Σ. του ΣΕΕ, κατόρθωσε να πληροφορήσει τις Ελληνίδες Επιστημότισσες από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και να στείλει 5 αιτήσεις στη Διεθνή Ομοσπονδία και μια αίτηση στις Ηνωμένες Πολιτείες. Συναντηθήκαμε με 35 Ελληνίδες Επιστημότισσες και μιλήσαμε με άλλες 100 περίπου στο τηλέφωνο.

Ευχόμαστε στις υποψήφιες, καλή επιτυχία και ελπίζουμε ότι το 1986 και το 1987 θα έχουμε την ευκαιρία να μιλήσουμε με περισσότερες Ελληνίδες Επιστημότισσες για τα μελλοντικά επαγγελματικά τους σχέδια.

Ο ΣΕΕ για τα οικονομικά μέτρα

Τις έντονες αντιρρήσεις του για την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, διατύπωσε ο ΣΕΕ σε σχετικό ψήφισμα του Διοικητικού του Συμβουλίου που δημοσιεύεται παρακάτω, και κάλεσε τα μέλη του να συμμετάσχουν στην Πανελλαδική απεργία της 14/11/1985 για την ανάκληση των πρόσφατων οικονομικών μέτρων.

ΨΗΦΙΣΜΑ

«Η οικονομία της χώρας μας ακολουθήσε πορεία επικίνδυνη, πορεία που οδήγησε και στην αύξηση της ανεργίας, της ακρίβειας, της λιτότητας για τα πλατείδια λαϊκά στρώματα. Δυστυχώς, τα πρόσφατα οικονομικά μέτρα θα επιτείνουν την κατάσταση αυτή. Δικαιολογημένα άρα, προκάλεσαν και προκαλούν την αντίδραση των εργαζομένων σ' όλους τους τομείς της οικονομίας.

■ Τα μέτρα σήμερα κάνουν ένα βήμα πιο πέρα από τη μείωση της αγοραστικής δύναμης και γενικότερα του εισοδήματος των εργαζομένων: θίγουν τόσο τις πρόσφατες κατακτήσεις του εργατικού κινήματος (Βλ. τροποποίηση, όπως αναφέρεται από Κυβερνητικής πλευράς, της ΑΤΑ), όσο και τα συνδικαλιστικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν ύστερα από χρόνων αγώνες εδώ και πάρα πολύ καιρό (Βλ. κατάργηση στην πράξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων με τη σχετική πράξη νομοθετικού περιεχομένου).

■ Τα μέτρα επέφεραν, και θα συνεχίσουν να επιφέρουν, σωρεία ανατιμήσεων όχι μόνο στα εισαγόμενα προϊόντα, αλλά βέβαια και στα εγχώρια παραγωγής για να λειτουργήσει απορροφά το 70-80% από τις εισαγωγές.

■ Τα μέτρα δεν στηρίζουν την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και δεν συμβάλλουν στην προάσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας (Βλ. για παράδειγμα επιβάρυνση του δημόσιου εξωτερικού χρέους, πώληση εμπορευμάτων και πρώτων υλών π.χ. μεταλλευμάτων ακόμη πιο κάτω από την αξία τους δυνατότητα στο ξένο κεφάλαιο για αγορά εγχώριων επιχειρήσεων πιο φτηνά, μεί-

ωση της αξίας της εργατικής δύναμης του ελληνικού εργατικού δυναμικού).

■ Τα μέτρα θα είναι και το ψαλίδι για την περικοπή των κοινωνικών δαπανών και παροχών (Βλ. για παράδειγμα τη συνέχιση του υπολογισμού των επιδομάτων γάμου και τριετιών στις 625 δραχμές, που θεωρούνται ακόμη σαν «βασικό μεροκάματο», τις σοβαρές διαστάσεις στους τομείς της παιδείας, της υγείας, των κοινωνικών ασφαλίσεων, της εγχώριας έρευνας. Πόσα αλήθεια θα είναι φέτος τα κονδύλια για τους κρατικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς, όταν το 1984, χωρίς τα μέτρα, διατέθηκαν κονδύλια μόνο για 200;)

■ Τα μέτρα, τόσο ως προς το χαρακτήρα τους, όσο και ως προς τα αποτελέσματά τους, επόμενο είναι ότι δεν θα λειτουργήσουν μόνο ενάντια στους εργαζόμενους. Θα θίξουν το βιοτικό επίπεδο όλων των λαϊκών στρωμάτων (αγρότες, επαγγελματίες, βιοτέχνες κ.ά.)

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ, εκτιμώντας τα παραπάνω, εκφράζει:

1. Τις έντονες αντιρρήσεις του για το δρόμο που σχεδιάζεται να ακολουθήσει η οικονομική πολιτική. Επειδή όμως υποστηρίζεται από τους κυβερνητικούς υπεύθυνους ότι τα μέτρα έχουν στόχο την ανάκαμψη της εθνικής οικονομίας, ο ΣΕΕ δηλώνει πως δεν θάχει βέβαια καμιά αντίρρηση στη λήψη τέτοιων μέτρων, αρκεί αυτά να είχαν γνώμονά τους την εξυπηρέτηση του λαϊκού συμφέροντος.

2. Την αγανάκτησή του, για τα δημαγωγικά επιχειρήματα ορισμένων πολιτικών κύκλων, (ΝΔ) που σκοπό έχουν τον αποπροσανατολισμό της δικαιολογημένης αντίδρασης των εργαζομένων.

3. Την αισιοδοξία του ότι η ενότητα και οι προσπάθειες όλων των λαϊκών στρωμάτων θα καρποφορήσουν, με αποτέλεσμα την ανάκληση των μέτρων.

Ο ΣΕΕ καλεί τα μέλη του να συμμετάσχουν στην πανελλαδική απεργία της Πέμπτης 14/11 με στόχο την ανάκληση των μέτρων//.

ΣΗΜ.: Με το ψήφισμα αυτό μειοψηφίσαν οι κ.κ. Καλλιόπη Μπουρδάρα, Α' Αντιπρόεδρος, Κούλα Κακογιάννη, Β' Αντιπρόεδρος, Θεώνη Βελλή, υπεύθυνη Διεθνών Σχέσεων και Έφη Κέντρου, υπεύθυνη Επιτροπής Παιδείας.

Γλέντι στις 11-10-85

Στις 11 του Οκτώβρη 1985 ο ΣΕΕ, με πρωτοβουλία της Επιτροπής Πολιτιστικών Δημοσίων Σχέσεων και Οικονομικών και μέσα στα πλαίσια του προγράμματος των εκδηλώσεων για την επικοινωνία με τα μέλη, πραγματοποίησε βραδιά γλεντιού για τα μέλη και τους φίλους του Συνδέσμου.

Η εκδήλωση έγινε στα γραφεία Συνδέσμου και σημείωσε μεγάλη επιτυχία, όσον αφορά την αλληλογνωριμία των μελών. Είχε ζεστασιά και πολύ κέφι με μουσική, τραγούδι και χορό.

Ο μπουφές ήταν πλουσιότατος με μεγάλη ποικιλία από φαγητά, σαλάτες και γλυκά, τα οποία ετοίμασαν μόνες και πρόσφεραν μέλη του ΣΕΕ.

Η προσφορά αυτή, καθώς και η προσωπική εργασία των μελών έγινε για την ενίσχυση του Ταμείου του Συνδέσμου.

Παρέμβαση στη Διεθνή Συνάντηση «ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ»

Διεθνής Συνάντηση με θέμα «Γυναίκα και Μέσα Ενημέρωσης» πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Μέγαρο 20-22/11/1985 από την Γενική Γραμματεία Ισότητας σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών. Την έναρξη των εργασιών κήρυξε ο Υπουργός Προεδρίας της Κυβέρνησης Άκης Τσοχατζόπουλος ενώ την εισήγηση στο θέμα έκανε η Γενική Γραμματέας Ισότητας κ. Χρυσάνθη Λαίτου - Αντωνίου.

Στη συνάντηση πήραν μέρος και έκαναν εισηγήσεις προσωπικότητες από το Διεθνή χώρο:

Η Petra Kelly, Βουλευτής Κόμματος Πράσινων της Δ. Γερμανίας, κ. Margaret Callagher καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Επιστημονική Συνεργάτης ΕΟΚ, Kathy Bonk, νομικός σύμβουλος για θέματα ΜΜΕ της Εθνικής Οργάνωσης Γυναικών Ν.Ο.Υ των ΗΠΑ, Geraldine Ferraro, υποψήφια Αντιπρόεδρος Δημοκρατικού Κόμματος ΗΠΑ Valentina Federova, δημοσιογράφος (ΕΣΣΔ), Ben

Magr, διευθυντής προσωπικού THAMES TV (Αγγλία), Ilic Draculic, δημοσιογράφος (Γιουγκοσλαβία), Gene Wilson, καθηγήτρια Πανεπιστημίου Missouri - Columbia (ΗΠΑ).

Οι γυναίκες οργανώσεις της χώρας μας (ΕΓΕ, ΟΓΕ, ΚΔΓ, ΣΔΓ, ΣΕΕ κ.λ.π) χαιρέτισαν και έκαναν παρεμβάσεις στη διάρκεια της συνάντησης. Το Σύνδεσμο μας εκπροσώπησαν οι κ.κ. **Φλώρα Καμάρη**, Γενική Γραμματέας, **Αλίκη Φραγκάκη**, Αναπληρώτρια Γενική Γραμματέας και **Ντίνα Καούσια**, μέλος της συντακτικής επιτροπής του Δελτίου.

Το περιεχόμενο της παρέμβασης του ΣΕΕ είναι το παρακάτω:

«Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ χαιρετίζει τη Διεθνή αυτή Συνάντηση που οργανώθηκε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Τύπου.

Ελπίζουμε και αισιοδοξούμε πως το ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε από την πλευρά των οργανώτων για το θέμα που μας απασχολεί, δε θα εξαντληθεί στις διαπιστώσεις, επιστημονικές, σκέψεις και προτάσεις που ακούστηκαν ή θ' ακουστούν από τους συμμετέχοντες, αλλά πως τούτη η συνάντηση θάναι καθοριστική για την επίλυση των προβλημάτων που υπάρχουν και την προώθηση επιτέλους του ζητήματος της ισότητας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Κυρίες και Κύριοι,

Θ' αναφερθούμε αποκλειστικά στα τηλεοπτικά μέσα για τρεις κύρια λόγους:

1. Γιατί εκφράζουν τις συγκεκριμένες επιλογές και την πολιτική της κυβέρνησης σε σχέση με τη γυναίκα, αφού βρίσκονται κάτω από το δικό της έλεγχο.

2. Γιατί θεωρούμε πως είναι από τα πιο αποτελεσματικά μέσα προπαγάνδας με τεράστια δυνατότητα επηρεασμού τη κοινής γνώμης, διαμόρφωσης αντιλήψεων και διαπαιδαγώγησης της νέας γενιάς.

3. Γιατί πιστεύουμε πως **πρέπει** να επιτελούν κοινωνικό ρόλο.

Δεν θ' ασχοληθούμε δηλ. με τον εμπορικό τύπο, γιατί τα περιθώρια που υπάρχουν - όχι για σωστή αντιμετώπιση των ζητημάτων που σχετίζονται με το γυναικείο κίνημα, αλλά και για απλή ενημέρωση και πληροφόρηση - είναι

ελάχιστα, αφού αποκλειστικός τους σκοπός είναι το κέρδος.

Ας δούμε όμως ποια είναι η κατάσταση στη τηλεόραση σήμερα μια κι αυτό είναι το θέμα μας.

Παρά τις αλλαγές που έχουν γίνει μετά το 1981 - κύρια σε θεσμικό επίπεδο - για την κατοχύρωση της ισότητας της γυναίκας και παρά το γεγονός ότι έχουμε μια Κυβέρνηση που επαγγέλλεται το σοσιαλισμό, τα τηλεοπτικά μέσα συνεχίζουν να προβάλλουν την εικόνα της γυναίκας σεξουαλικού αντικείμενου, της γυναίκας καταναλωτριάς, της γυναίκας που δεν έχει καμιά σχέση με την ελληνική πραγματικότητα.

Η εικόνα της εργαζόμενης Ελληνίδας, που ζει στις συγκεκριμένες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και αντιμετωπίζει τα προβλήματα της εποχής της, της γυναίκας που συμμετέχει στη πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου της, που αγωνίζεται για γενικότερες και ουσιαστικές αλλαγές που θα οδηγήσουν και στην κατάργηση της ανισότητας της, είναι ανύπαρκτη.

Η πληροφόρηση που της παρέχεται σ' όλα τα επίπεδα - όταν της παρέχεται - είναι ελλιπής και πολλές φορές αντίθετη με την πραγματικότητα.

Η ενημέρωση για ζητήματα που αφορούν την ίδια αλλά και ολόκληρο τον ελληνικό λαό απουσιάζει εντελώς, όπως ήδη επιστημάνθηκε.

Πότε, για παράδειγμα, ενημερώθηκε η Ελληνίδα για τις μεταρρυθμίσεις του Οικογενειακού Δικαίου, πότε εξηγήθηκε ο θεσμός του πολιτικού γάμου, οι νόμοι για την εφαρμογή της ισότητας των φύλων στις εργασιακές σχέσεις, το ζήτημα της νομιμοποίησης των αμβλώσεων; Πότε πληροφορήθηκε για τη δράση και τις θέσεις των δημοκρατικών γυναικείων οργανώσεων, για τους αγώνες των γυναικών για την ειρήνη;

Κατά τη γνώμη μας, η σημερινή τηλεόραση δρα αποπροσανατολιστικά στις συνειδήσεις των γυναικών. Τις μετατρέπει σε παθητικούς θεατές, τις οδηγεί ακόμη περισσότερο στο κλείσιμο στο σπίτι, δεν διευκολύνει την έξοδό τους στην κοινωνική ζωή και δεν συμβάλλει καθόλου στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Τα προβλήματα που αναφέραμε έχουν επιστημανθεί επανειλημμένα από τις γυναίκες οργανώσεις και έχουν υποβληθεί συγκεκριμένες προτάσεις

στους αρμόδιους, αλλά μέχρι σήμερα έχουν παντελώς αγνοηθεί.

Πολλές από τις προτάσεις αυτές βρίσκουν σύμφωνες όλες ανεξαιρέτα τις δημοκρατικές γυναικείες οργανώσεις της χώρας μας. Οι πιο σημαντικές απ' αυτές, όπως εκφράστηκαν σε εκδήλωση που οργάνωσε πριν δυο χρόνια περίπου ο ΣΕΕ με θέμα «Η Ισοτιμία στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο» με παρουσία και εκπροσώπων της ΕΡΤ-1 και συμμετοχή των οργανώσεων ΕΓΕ, ΕΕΝ, ΟΓΕ, ΚΔΓ, ΣΔΓ, αφορούν:

Τη δημιουργία ενός συμβουλευτικού οργάνου από εκπροσώπους των γυναικείων οργανώσεων, δίπλα στα όργανα που καθορίζουν τα τηλεοπτικά προγράμματα.

Την ανάγκη ειδικών ενημερωτικών εκπομπών τόσο για τις θεσμικές αλλαγές όσο και για ζητήματα διεκδικήσεων, κατακτήσεων, δραστηριοτήτων του γυναικείου κινήματος.

Την κάλυψη των δραστηριοτήτων των γυναικείων οργανώσεων από τα δελτία ειδήσεων.

Για ν' αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που επιστημάνουμε, αλλά και όσα τονίστηκαν από την πλευρά των οργανωτών του συνεδρίου, **χρειάζεται μια γενικότερη, βαθύτερη και ουσιαστική αλλαγή στην τηλεόραση.** Απαραίτητη στη κατεύθυνση αυτή - αν θεωρήσουμε δεδομένη την πολιτική βούληση της Κυβέρνησης - κρίνουμε πως είναι η **αλλαγή πρώτα απ' όλα του θεσμικού πλαισίου που ισχύει σήμερα για τα τηλεοπτικά μέσα. Την εποπτεία για την τήρηση του νέου θεσμικού πλαισίου, με το οποίο πρέπει να κατοχυρώνεται ο κοινωνικός ρόλος της τηλεόρασης, να εξασφαλίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την αυτοτελή λειτουργία της ώστε να μη μετατρέπεται σε όργανο της εκάστοτε Κυβέρνησης, να καθιερώνονται οι αρχές που θα διέπουν τα διάφορα προγράμματα, πρέπει νάχει η Βουλή.**

Μόνο τότε πιστεύουμε πως θα δοθεί μεγαλύτερη δυνατότητα και στο γυναικείο κίνημα να επιδράσει στη διαμόρφωση των τηλεοπτικών προγραμμάτων, με το συμβουλευτικό όργανο που αναφέραμε ήδη, και μόνο με τον τρόπο αυτό θεωρούμε πως είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν όλα τα προβλήματα που σχετίζονται με το θέμα μας»

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΣΑΣ

Η Επιτροπή Προβλημάτων των Επιστημονιστών του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων ξεκινάει μια μεγάλη έρευνα για το σύνολο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες επιστήμονες.

Αφετηρία για την έρευνά μας, αποτελεί το γεγονός ότι οι επιστημόνισες – παύοντας ν' αποτελούν μια προνομιούχα κάστα γυναικών όπως ήταν πριν μερικές δεκαετίες – έρχονται κάθε ώρα και σε κάθε τους βήμα σ' επαφή μ' ένα μεγάλο φάσμα προβλημάτων. Προβλημάτων που δημιουργούν πολλές φορές ένα ασφυκτικό πλαίσιο ζωής που περιορίζει τις δυνατότητες για προσωπική ανάπτυξη και κοινωνική προσφορά. Η μητρότητα και οι δυνατότητες πρόσβασης στην εργασία, οι συνθήκες εργασίας, η παραμόρφωση του πραγματικού ρόλου και της υπόστασης της γυναίκας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, είναι μερικά από τα προβλήματα χωρίς διάθεση ιεράρχησης. Θίγουν όχι μόνο την επιστημόνισα, αλλά και τη νοικοκυρά, την υπάλληλο, την εργάτρια, την αγρότισα. Αγγίζουν τη νέα και την πιο ηλικιωμένη, τη μάνα, την παντρεμένη και την ανύπαντρη. Έχουμε, δηλαδή, να κάνουμε με προβλήματα που λειτουργούν σαν πλαίσιο ζωής για όλες τις γυναίκες στον ένα ή στον άλλο βαθμό. Κι' αυτό το πλαίσιο εμείς πιστεύουμε ότι μπορεί να σπάσει. Ότι μπορούμε να του δημιουργήσουμε ρήγματα και ν' απελευθερώσουμε τις γυναικείες δυνάμεις που σήμερα είναι φυλακισμένες. Σ' αυτό το ζήτημα, ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων δεν βαδίζει μόνος, αλλά μαζί με όλες τις προοδευτικές γυναίκες του τόπου και τις οργανώσεις τους, μαζί με όλο το προοδευτικό κίνημα που κατανοεί ότι ο στόχος της γυναικείας ισότητας και προόδου δεν είναι ένας απλός αριθμητικός στόχος, αλλά στόχος σύνθετος και ποιοτικός: ούτε στόχος που αφορά μόνο τις γυναίκες αλλά το κοινωνικό σύνολο. Αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας δεν μπορεί παρά να σημαίνει γενικότερη κοινωνική άνοδο γι' αυτό και ο στόχος μας αυτός συμβάλλει σε μια γενικότερη κοινωνική αλλαγή.

Επιδίωξη μας λοιπόν, μ' αυτή την έρευνα είναι η συμβολή στην αναβάθμιση της ζωής της επιστημόνισας αλλά και της ελληνικής κοινωνίας γενικότερα, μέσω του ακριβούς προσδιορισμού των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες επιστήμονες και των προτάσεων των λύσεων γι' αυτά.

Βασικές υποθέσεις για την έρευνά μας είναι ότι: α) η επιστημόνισα βαρύνεται με όλα τα λεγόμενα «γυναικεία» προβλήματα β) οι επιστημόνισες δεν αποτελούν πλέον προνομιούχα κάστα γυναικών γ) η συνολική εικόνα τους δεν είναι χειρότερη από την εικόνα των γυναικών του τόπου μας.

Ακριβέστερα, θέλουμε να προσδιορίσουμε.

- το βαθμό επίδρασης των γενικότερων αλλά και των λεγόμενων «γυναικείων» προβλημάτων στη ζωή των επιστημόνων γυναικών.
- την ύπαρξη και άλλων, ίσως, ιδιαίτερων προβλημάτων που δεν έχουν εντοπιστεί ως τώρα.
- τις διαφορές προβλημάτων ανάμεσα στις επιστήμονες γυναίκες ανάλογα με την επαγγελματική τους θέση.
- την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής οργάνωσης των επιστημόνων γυναικών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.
- τις προτάσεις, που κατά κοινή ομολογία, μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων.

Ο παραπάνω προσδιορισμός θα δώσει και τη δυνατότητα να γίνει κι ένας πλήρης προγραμματισμός, με διεκδικητικό-αγωνιστικό περιεχόμενο που δεν πρέπει αποκλειστικά ν' απασχολήσει γυναίκες ή γυναικείες οργανώσεις.

Πιστεύουμε ότι ένα σοβαρό και μεγάλο κομμάτι αυτού του αγώνα και της προσπάθειας θα πρέπει ν' αναλάβουν και οι κλαδικό επιστημονικοί φορείς. Η πείρα, βέβαια, έχει δείξει ότι μέχρι σήμερα οι φορείς αυτοί λόγω και μιας λαθεμένης αντίληψης που επικρατεί σ' ορισμένους «τα γυναικεία προβλήματα στους γυναικείους φορείς» δεν ανταποκρίθηκαν όσο χρειάζονταν.

τηματολόγιου και με την επεξεργασία των στοιχείων.

Η μια είναι η ευαισθητοποίηση, με επόμενο θήμα την κινητοποίηση, των κλαδικών επιστημονικών φορέων στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης των ζητημάτων που όχι μόνο απασχολούν τις γυναίκες μέλη τους αλλά σε τελευταία ανάλυση αφορούν όλα τους τα μέλη. Ο ΣΕΕ θα είναι έτοιμος και πρόθυμος με την έρευνά του να τους προσφέρει υλικό, προτάσεις και βοήθεια.

Η δεύτερη δυνατότητα είναι η επαφή με αντίστοιχους φορείς γυναικών επιστημόνων του εξωτερικού, η ανταλλαγή πείρας, η κοινή επεξεργασία λύσεων κ.ά.

Πιστεύουμε ότι η ανταπόκριση των μελών του ΣΕΕ θα δώσει «φτερά» στην προσπάθειά του.

Για να μπορέσει να διεξαχθεί η αναγκαία έρευνα, αλλά και να για να καταγραφεί και αξιοποιηθεί το επιστημονικό δυναμικό του ΣΕΕ, χρειάζονται τα πλήρη στοιχεία κάθε μέλους του ΣΕΕ. Γι' αυτό συμπληρώστε με προσοχή, σύμφωνα με το υπόδειγμα που σας παραθέτουμε πιο κάτω, τα στοιχεία σας και στείλτε τα στον ΣΕΕ, ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΔΥΝΑΤΟ. Η έρευνα δεν μπορεί να ξεκινήσει, αν δεν λάβει ο ΣΕΕ όλα τα Δελτία μέλους.

Ακόμη μια ΠΡΟΣΟΧΗ. Ενημερώνετε τον ΣΕΕ αμέσως, όταν αλλάζετε διεύθυνση. Η μη ενημέρωση κοστίζει: χάσιμο της επαφής του ΣΕΕ με το μέλος, χάσιμο χρόνου, χάσιμο χρημάτων.

Ένα σημαντικό στοιχείο που εισάγουμε στο Δελτίο μέλους είναι οι επιστημονικές εργασίες. Σκοπός μας είναι να καταγραφεί το δυναμικό του ΣΕΕ και από την πλευρά της επιστημονικής εργασίας του, με τελικό στόχο τη δημιουργία επετηρίδας.

Συμπληρώστε το Δελτίο μέλους κατά το πρότυπο που δίνεται παρακάτω:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΕΓΓΑΜΗ
ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 1951
ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ: ΧΗΜΙΚΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΑΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΜΠΛΟΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ,
ΣΥΝΘΕΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ, ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΠΕΤΡΟΧΗΜΙΚΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ / ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ ΣΤΟ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ: ΜΑΡΚΟΥ 2 / ΚΟΥΚΑΚΙ / 117/41 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: σπιτιού _____ δουλειάς _____

ΔΕΛΤΙΟ ΜΕΛΟΥΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: _____

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: _____

ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: _____

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ: _____

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: _____

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: _____

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ: _____

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: σπιτιού _____ δουλειάς _____

ΤΑΣΣΟΣ

Μνήμη Παναγιώτη Έλη, 1973

Δημήτρη Παπαστάμου
Διευθυντή
Εθνικής Πινακοθήκης Μουσείου
Αλεξ. Σούτζου

Η τέχνη, η αυτονομία της τέχνης και η συνάφειά της με τη ζωή είναι μία εξαιρετικά σπουδαία πηγή εσωτερικού πλουτισμού και κάτι τέτοιο βλέπει και αισθάνεται κανείς παρατηρώντας το έργο του Τάσσου. Πάνω στις μορφές και στις συνθέσεις του με τις γιγάντιες διαστάσεις και τις μεστές σε νοήματα και μηνύματα εκφράσεις, αφήνει να διαχέονται οι σκέψεις του, οι εσωτερικές του παρορμήσεις, οι προθέσεις και οι τοποθετήσεις του. Τα έργα του τα εμπνευσμένα από την κατοχή, τη δεκαετία του '40, αυτά που έγιναν στα χρόνια της δικτατορίας, στρέφονται γύρω από τον άνθρωπο και τα προβλήματα της ζωής που συ-

Κύπρος 1974

γκλονίζουν, οδηγούν και συμπαρασύρουν σε διαμαρτυρίες για τη στέρηση της ελευθερίας, την καταπίεση - τον πόλεμο, την πείνα, τη μοναξιά, την εγκατάλειψη.

Η χαρακτηριστική του, βγαλμένη μέσα από μελέτες πάνω στην μαυρόασπρη γεωμετρική και αρχαϊκή ζωγραφική και τη βυζαντινή εικονογραφία, βασίζεται στην έκφραση της σκέψης του, πάνω σ' ένα ορατό κόσμο εκπροσωποειστικής μορφοποίησης, όπου η καθαρή μορφολογική σύλληψη, η συνθετική βαρύτητα και οι χρωματικές αντιθέσεις - συνήθως άσπρο-μαύρο - αποτελούν τα κύρια εκφραστικά μέσα. Στην εξέλιξη της χαρακτηριστικής του καλλιτέχνη, όπως παρουσιάζεται στο έργο του δεν υπάρχουν απότομες και αδικαιολόγητες διακοπές, αλλά κάθε φορά προκύπτουν νέα αποτελέ-

Αντζελα Νταινβις 1972

ματα σύμφωνα με τις προηγούμενες εμπειρίες του. Κάθε βήμα που πραγματοποιεί στην πορεία της εξέλιξής του, σημαίνει μια περαιτέρω εμπάθυνση και διαμόρφωση των προσωπικών του εκφραστικών μέσων.

Ο εκπροσωποεισμός του Τάσσου υπήρξε η πιο καρποφόρα καλλιτεχνική ροπή στη χαρακτηριστική που άρχισε λίγο πριν από τον πόλεμο, η αποδοτικότητα της όμως, φουντώνει από το 1941-42 και μέσα στα χρόνια της κατοχής. Αφοβα θα μπορούσε να πει κανείς ότι ο Τάσος, μαζί με τους νέους ζωγράφους, γλύπτες, χαράκτες της γενιάς του μεσοπολέμου - ή του '30 όπως συνηθίζεται να τη λέμε - υπήρξε από τους πρωτοπόρους μέσα στις μεγαλύτερες ή μικρότερες ανακατατάξεις της νεοελληνικής τέχνης που εκτείνονται ως τα τελευταία χρόνια. ●

Η Ουνέσκο «εν δράσει»

Για τη διασκευή και παρουσίαση:
Άζα Αδαμαντιάδου

«Στο κατώφλι της τρίτης χιλιετη-
ρίδας, καθώς η απειλή της υλικής
καταστροφής του πλανήτη καιρο-
φυλακτεί και εκατομμύρια άνθρω-
ποι αγωνίζονται κάθε μέρα σκληρά
για την επιβίωση, μπορούμε να ε-
μπιστευτούμε την ανθρώπινη σοφία
και να ελπίσουμε ότι κάποια μέρα,
στο όχι τόσο μακρινό μέλλον, ο
στόχος της ΟΥΝΕΣΚΟ θα επιτευ-
χθεί: να ανακαλύψουμε ένα κίνητρο
για να ζήσουμε μαζί που θα υπερνι-
κήσει βαθμιαία τον εγωισμό μας καθ
θα εγκαθιδρύσει την αλληλεγγύη
σε παγκόσμια κλίμακα, εξαλείφον-
τας όλες τις διαφορές μας γύρω
από τις κοινές μας αξίες»...

ΑΜΑΝΤΟΥ-ΜΑΧΤΑΡ Μ' ΜΠΟΥΟΥ
Γενικός Διευθυντής της ΟΥΝΕΣΚΟ

Η Ουνέσκο

«εν δράσει»

Στις αρχές Δεκεμβρη 1985 διαβάσαμε στον τύπο ότι η Μ. Βρετανία αποφάσισε να αποχωρήσει από την ΟΥΝΕΣΚΟ επειδή η οργάνωση αυτή «είναι προκατειλημμένη ενάντια στην Δύση», όπως αναφέρθηκε στην σχετική ανακοίνωση της κυβέρνησης Θάτσερ. Θεωρείται βέβαια από πολλούς σχολιαστές ότι η ενέργεια αυτή αποτελεί επακόλουθο των πιέσεων που ασκήθηκαν στο Λονδίνο από την Ουάσιγκτων. Αξίζει να σημειωθεί ένα γεγονός αρκετά χαρακτηριστικό: η αποχώρηση της Βρετανίας έγινε με επίκληση των ίδιων ακριβώς «δικαιολογιών» που χρησιμοποίησαν και οι Η.Π.Α.

Η ΟΥΝΕΣΚΟ έχει σήμερα 160 κράτη-μέλη. Τι είναι όμως αλήθεια η οργάνωση αυτή; Ποιοί είναι οι στόχοι της; Πόσο «επιλήψιμο» άραγε μπορεί να είναι το έργο της ώστε να προκαλέσει μια τέτοια αντίδραση;

Με αφορμή, λοιπόν, ακριβώς αυτή την αντίδραση από δυο χώρες με πολύ γνωστές τις πολιτικές τους κατευθύνσεις, θεωρήσαμε χρήσιμη την παράθεση ωρισμένων στοιχείων που θα βοηθήσουν – το ελπίζουμε – στον σχηματισμό μιας εικόνας για την ταυτότητα της ΟΥΝΕΣΚΟ. Βοήθημα στάθηκε η μπροσούρα «ΟΥΝΕΣΚΟ – Τι είναι – Τι κάνει – Πώς εργάζεται» στην οποία η ίδια αυτοπαρουσιάζεται.

Τι είναι

Η Ουνέσκο, ένα από τα 14 σώματα του συστήματος των Ενωμένων Εθνών με αναγνωρισμένους τομείς δραστηριότητας, είναι πρώτα και κύρια ένα ιδανικό: «Μιας και οι πόλεμοι αρχίζουν στο μυαλό των ανθρώπων, καθώς λέει το καταστατικό της, «στο μυαλό των ανθρώπων πρέπει να οικοδομηθεί η άμυνα της ειρήνης». Και οτιδήποτε έχει αναλάβει η Ουνέσκο από την ίδρυσή της, το 1946, έχει αφετηρία και στόχο του την οικοδόμηση της ειρήνης ανάμεσα στους λαούς του κόσμου.

Το όνομά της είναι τα αρχικά από τις λέξεις του αγγλικού τίτλου **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization**, δηλαδή **Μορφωτική, Επιστημονική και Πολιτιστική Οργάνωση των Ενωμένων Εθνών**. Τα κεντρικά γραφεία της βρίσκονται στον Παρίσι.

Τι κάνει

Για εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους η Ουνέσκο είναι αυτό που κάνει, ταυτίζεται με το έργο της. Ανάλογα με τον τόπο και τον τρόπο ζωής του, ο καθένας την βλέπει, την αντιλαμβάνεται διαφορετικά.

Καθένα από τα προγράμματα δράσης της Ουνέσκο έχει τον δικό του άμεσο πρακτικό στόχο. Όμως, μέσα από τον καθορισμό τους θεωρούνται και σαν τα μέσα για την επίτευξη ευρύτερων σκοπών και προοπτικών: της ηθικής επιδίωξης για την προώθηση της ειρήνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της παγκόσμιας κατανόησης, όπως αναφέρεται στο Καταστατικό, μεσοπρόθεσμων σκοπών που θα συμβάλουν στην λύση παγκόσμιων προβλημάτων και τέλος, του μακροπρόθεσμου σκοπού για την δημιουργία μιας νέας παγκόσμιας τάξης πραγμάτων που τα κράτη-μέλη των Ενωμένων Εθνών οραματίζονται και επιδιώκουν.

Οι υποχρεώσεις της Ουνέσκο και οι ανάγκες των κρατών-μελών κάνουν το έργο της σύνθετο, φιλόδοξο, τεράστιο. Αδύνατο, βέβαια να παρουσιαστεί μέσα από λίγες γραμμές. Για να δοθεί, όμως, μια ιδέα της Ουνέσκο «εν δράσει» ως προσπάθησουμε να σκιαγραφήσουμε καθένα από τους εξειδικευμένους τομείς της δραστηριότητάς της.

εκπαίδευση

Ο πιο ευρύς από τους τομείς δραστηριότητας – η Εκπαίδευση – παρουσίασε τέτοια πρόοδο, ώστε σήμερα να αναλαμβάνονται μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις ευθυγραμμισμένες με τα παγκόσμια κινήματα. Στόχος τους η επίτευξη εκπαίδευσης σαν ανθρωπίνου δικαιώματος, ο εκδημοκρατισμός της, η επωφελής απ' αυτήν αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και η αναθεώρηση μεθόδων, έτσι ώστε να συμβαδίζει με τις ραγδαίες αλλαγές και με την ανάγκη για καλά εκπαιδευμένους πολίτες που θα χτίσουν το μέλλον.

Το ολικό χρηματικό κοντόλι που διατέθηκε για εκπαιδευτικούς σκοπούς το 1981 ως το 1983, μαζί με τις επιχορηγήσεις από το σύστημα των Ενωμένων Εθνών, έφτασε τα 280.108.000

δολάρια. Έμφαση δίνεται στην λήψη πρακτικών μέτρων προσανατολισμένων στο να δώσουν αποτελέσματα. Παράδειγμα, το πρόγραμμα ενάντια στον αναλφαβητισμό. Η μέχρι σήμερα πείρα έδειξε ότι η εξαφάνισή του μπορεί να γίνει πραγματικότητα μόνο εκεί που υπάρχει η πολιτική θέληση και γίνεται κινητοποίηση κάθε απαιτούμενης οικονομικής πηγής. Πράγματι, με τους σημερινούς ρυθμούς το σύνολο των αναλφαβητών, παγκόσμια, θα φτάσει τα 1000 εκατομμύρια σε 20 χρόνια. Άλλα προγράμματα αφορούν την γενικευμένη επιστημονική και τεχνολογική εκπαίδευση, την διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην μάθηση και στην εργασία, την εκπαίδευση και μετεκπαίδευση ατόμων που έχουν σχέση με το σχολείο από τους κατασκευαστές μέχρι τους εκπαιδευτικούς.

Με βάση την αρχή του εκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης, γίνονται σημαντικές προσπάθειες για να πλησιάσουν την εκπαίδευση μειονεκτικές ομάδες, με κύριες ανάμεσά τους τις γυναίκες και τους ανάπηρους. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται και στους μετανάστες εργαζόμενους, τους πολιτικούς πρόσφυγες και στα απελευθερωτικά κινήματα.

Τα εφαρμοσμένα προγράμματα δεν εμποδίζουν, βέβαια, με κανένα τρόπο την προώθηση πρωτοπόρας, βασικής έρευνας και μελέτης σε θέματα όπως τα ναρκωτικά, το πληθυσμιακό, το περιβάλλον και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

φυσικές επιστήμες

Οι δραστηριότητες στον τομέα αυτόν χαρακτηρίζονται τόσο από συνεκτικότητα και συνέχεια όσο και από την προσπάθεια προσαρμογής στις παγκόσμιες, στις περιφερειακές ανάγκες και στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε κράτους-μέλους.

Στα προγράμματα με το παγκόσμιο ενδιαφέρον, για τα οποία η Ουνέσκο έχει την δυνατότητα να κινητοποιήσει την διεθνή επιστημονική κοινότητα, περιλαμβάνεται και το πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (το 1981 έγινε ήδη 10 χρόνων, έχει σχεδόν 1000 επιμέρους ερευνητικά προγράμματα σε 75 περίπου χώρες, 1000 συνεργαζόμενους ερευνητές και 200 προστατευόμενες περιοχές - ρεζέρβες - σ'

όλο τον κόσμο).

Οι αποφάσεις που δίνουν ψηλή προτεραιότητα στην επιστήμη παίρνονται με βάση την Διάσκεψη των Ενωμένων Εθνών της Βιέννης το 1979, για την Επιστήμη και την Τεχνολογία στην Υπηρεσία της Ανάπτυξης. Με την Διάσκεψη αυτή δόθηκε πολύ μεγαλύτερη προσοχή, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στην επιστήμη, στην τεχνολογία, στην ανάπτυξη και στην κοινωνία. Ανταποκρινόμενη στις ανάγκες των κρατών-μελών της, η Ουνέσκο θα κλιμακώσει τις προσπάθειές της έτσι ώστε να τα βοηθήσει να προχωρήσουν πέρα από το καθεστώς της τεχνολογικής τους εξάρτησης.

κοινωνικές επιστήμες

Η ρήση του Καταστατικού της Ουνέσκο σχετικά με το καθήκον της να οικοδομήσει «την άμυνα της ειρήνης στο μυαλό των ανθρώπων» κάνει ξεκάθαρο ότι η κύρια φροντίδα της θα αφορά τους ανθρώπους, τους λαούς και τις μεταξύ τους σχέσεις – το αντικείμενο, δηλαδή, των κοινωνικών επιστημών. Αυτό εξηγεί το γιατί η Ουνέσκο είναι ο μοναδικός οργανισμός στο σύστημα των Ενωμένων Εθνών που έχει ένα τομέα κοινωνικών επιστημών καθώς και το γιατί είχε αναλάβει ήδη από πολύ νωρίς φιλόδοξα προγράμματα για τις εντάσεις που οδηγούν σε πόλεμο, και εκδόσεις που αναλύουν τα ρατσιστικά δόγματα και αντιλήψεις αλλά και το γιατί αγωνίστηκε να προωθήσει τις κοινωνικές επιστήμες.

Η Ουνέσκο ιδρύθηκε για να προστατίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι, το αντίστοιχο πρόγραμμα κρατά την πρώτη θέση από άποψη προτεραιότητας ακόμα και σήμερα. Η κύρια γραμμή στα τρέχοντα προγράμματα είναι η μελέτη και ο σχεδιασμός της ανάπτυξης και μάλιστα της ενδογενούς, αυτής δηλαδή που αναδύεται από την δυναμική της κάθε χώρας και καλύπτει τις δικές της ιδιαίτερες ανάγκες. Η διαμόρφωση των μεσοπρόθεσμων προγραμμάτων γίνεται έτσι ώστε να αδράξουν και συγκεκριμένα παγκόσμια προβλήματα, για παράδειγμα, την σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του. Άλλοι τομείς δραστηριότητας αφορούν π.χ. τον σχεδιασμό των πόλεων, την μετανάστευση, την επίδραση της μόρφωσης στους ρυθμούς των γάμων και στις γεννήσεις.

Ιδιαίτερα προγράμματα υπάρχουν για τις γυναίκες (μελέτες για τους λόγους που στερούνται συχνά τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, μεθόδευση τρόπων

για την συμμετοχή τους στην ανάπτυξη) και για την νεολαία. Τέλος, εξέχουσα θέση στα τρέχοντα προγράμματα τα κατέχει ο στόχος για την προάσπιση και θεμελίωση της ειρήνης, για την επίτευξη του αφοπλισμού.

πολιτισμός

Οι δραστηριότητες της Ουνέσκο στον τομέα αυτόν συγκαταλέγονται, ίσως, ανάμεσα στις πιο γνωστές. Το Καταστατικό θέτει σαν χρέος της την διάδοση του πολιτισμού και την εξασφάλιση της διαφύλαξης της παγκόσμιας κληρονομιάς σε βιβλία, έργα τέχνης και μνημεία. Μέσα από χρόνων προσπάθειες, η Ουνέσκο συνέβαλε σε παγκόσμια κλίμακα στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και της προσοχής για την σημασία του πολιτισμού όχι σαν πολυτέλεια αλλά σαν μια ζωντανή δύναμη για την ανθρώπινη ζωή.

Αντίληψη - κλειδί τόσο για την Ουνέσκο όσο και για τα κράτη-μέλη της είναι η πολιτιστική ταυτότητα. Οι προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η αναγνώριση και ο σεβασμός της, σφραγίζουν τα προγράμματα όχι μόνο στα αυστηρά πολιτιστικά θέματα αλλά και στην εκπαίδευση και στις κοινωνικές επιστήμες.

Αν και οι επιτυχίες στην διάσωση των πέτρινων μνημείων βρίσκονται στη θέα όλων, το μεγαλύτερο μνημείο της Ουνέσκο δεν είναι ορατό: είναι το κατόρθωμα ότι βοήθησε να γεννηθεί το πνεύμα εκείνο που έκανε δυνατές όλες τις μέχρι τώρα αλλά και τις τρέχουσες διεθνείς καμπάνιες για την διάσωση.

επικοινωνία

Αν και δεν φαίνεται από τον τίτλο, η επικοινωνία αποτελεί ένα από τους τομείς εργασίας της Ουνέσκο μιας και από το Καταστατικό ορίζεται ότι πρέπει να καταβάλει προσπάθειες «για την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών με τον λόγο και την εικόνα».

Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί προτεραιότητα στον τομέα των επικοινωνιών τόσο γιατί έχει γίνει πια φανερό η σημασία τους στην ανάπτυξη, στην έννοια της εθνικής ταυτότητας και στην παγκόσμια κατανόηση, όσο και γιατί μεγαλώνει η ανησυχία για την ανισορροπία που παρατηρείται στην ροή των πληροφοριών παγκόσμια, γεγονός που βάζει τα αναπτυσσόμενα κράτη σε μειονεκτική θέση.

Στις τρέχουσες εργασίες είναι και η διερεύνησή του τι πραγματικά συμβαίνει στην διαδικασία της ενημέρωσης

(μελέτες για την επίδραση της διαφήμισης, ανταλλαγές μέσω δορυφόρων, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τα απελευθερωτικά κινήματα, ο τρόπος με τον οποίο τα μ.μ.ε. μιας χώρας παρουσιάζουν μια άλλη, κ.ά.).

πως λειτουργεί

Η Ουνέσκο είναι τα κράτη-μέλη της. Εργάζεται σ' αυτά, δρα μέσω αυτών, λειτουργεί και προσπαθεί για αυτά. Τα κράτη δίνουν τις οδηγίες. Η Γραμματεία τις εκτελεί.

Το ανώτατο όργανο είναι η Γενική Συνέλευση που συνέρχεται, γενικά, μια φορά κάθε 2 χρόνια για να αποφασίσει την πολιτική, να καθορίσει τα προγράμματα και τον προϋπολογισμό για τα επόμενα δύο χρόνια. Το πρόγραμμα ετοιμάζεται από την Γραμματεία με συμβολή όλων των κρατών-μελών, τόσο χωριστά όσο και κατά περιφερειακές ομάδες, καθώς και με συμβολή μη κυβερνητικών οργανώσεων που συνεργάζονται με την Ουνέσκο σε ειδικούς τομείς. Στην Γ.Σ. έχουν βέβαια ίσα δικαιώματα ψήφου όλα τα κράτη-μέλη.

Ανάμεσα σε 2 συνόδους της Γ.Σ., την εποπτεία για την εκτέλεση του προγράμματος έχει το Εκτελεστικό Συμβούλιο. Η Γ.Σ. εκλέγει τον Γενικό Διευθυντή, γενικά, κάθε 6 χρόνια. Υπάρχει μια Διεθνής Γραμματεία που χωρίζεται σε τομείς αντιστοιχούς με τις λειτουργικές δραστηριότητες, καθώς και μια σειρά άλλων υπηρεσιών που διευκολύνουν την εκτέλεση των καθηκόντων του αναλαμβάνει η Ουνέσκο.

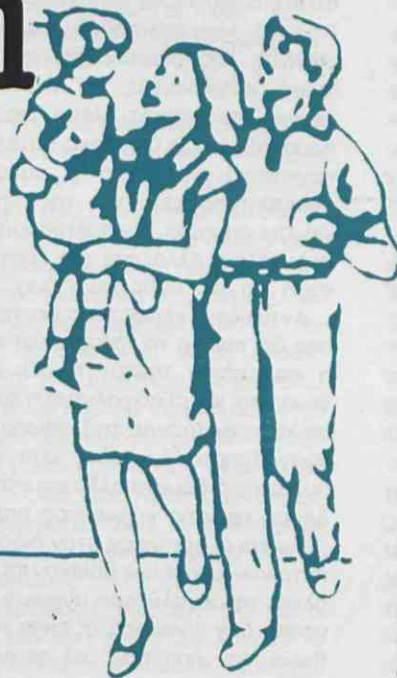
Ιδιαίτερα, τέλος, αναφέρονται το Γραφείο Τύπου που εκδίδει 3 ή 4 τίτλους κάθε βδομάδα και η Υπηρεσία Ενημέρωσης του Κοινού από την οποία εκδίδεται και το περιοδικό της Ουνέσκο, το *Gourrier*, σε 32 μέχρι τώρα γλώσσες.

Στην πραγματικότητα, όμως, η Ουνέσκο ανήκει στους λαούς του κόσμου και έχει πολλούς απ' ευθείας δεσμούς μαζί τους. Δεν έχει σχέση μόνο με κυβερνητικούς οργανισμούς αλλά και με διάφορες εθνικές ομάδες. Συνεργάζεται με περίπου 456 μη κυβερνητικές οργανώσεις. Έχει 1400 συνεργαζόμενα σχολεία και 2500 λέσχες σε 80 χώρες που προωθούν το ιδανικό της για παγκόσμια συνεργασία και αγαθή προαίρεση και θέληση ανάμεσα στους ανθρώπους, ανάμεσα στους λαούς.

Σημ. συντ.: Η Γραμματεία της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής Ουνέσκο βρίσκεται Ακαδημίας 3, 7ο πάτωμα, τηλέφωνο 3610581/505.

Νομοθετική μεταρρύθμιση και Κοινωνική μεταβολή

Μερικές πρώτες σκέψεις
σχετικά με την εφαρμογή
του νέου Οικογενειακού
δικαίου

Θανάση Παπαχρίστου

1. Η νομοθετική μεταρρύθμιση ολοκληρώνεται με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως των σχετικών νόμων και την έναρξη της ισχύος τους. Ωστόσο, η θέσπιση κάποιου νόμου δε σημαίνει βέβαια ότι ο νόμος αυτός θα αρχίσει να εφαρμόζεται ουσιαστικά, για όλα τα θέματα που ρυθμίζει, στην κοινωνική πραγματικότητα, εκπληρώνοντας έτσι την κοινωνική αποστολή, προς την οποία απέβλεψαν οι συντάκτες του. Και είναι αλήθεια ότι σε αρκετές περιπτώσεις η νομοθετική μεταρρύθμιση εξαντλείται στο επίπεδο των νομοθετικών κειμένων, χωρίς οι νομικοί κανόνες, που θεσπίζονται, να διεισδύσουν στην κοινωνική πρακτική. Στις περιπτώσεις αυτές η νομοθετική μεταρρύθμιση δεν μπορεί αντικειμενικά να επιδράσει στην κοινωνική μεταβολή. Μόνο όταν οι καινούργιες νομικές διατάξεις, που έρχονται να καθιερώσουν πρότυπα συμπεριφοράς ολωσδιόλου διαφορετικά από τα καθιερωμένα, γίνονται γνωστές στο πλατύ κοινό, εφαρμόζονται ουσιαστικά στην κοινωνική πραγματικότητα και οδηγούν στη

συνειδησης, τότε μόνο η νομοθετική μεταρρύθμιση συμβάλλει ενεργητικά στη διαδικασία της κοινωνικής μεταβολής. Αναμφισβήτητα, κάθε καινούργιος νόμος, που έρχεται σε αντίθεση με ό,τι ίσχυε ως τώρα, συγκρούεται αναπόφευκτα με τα παραδοσιακά συστήματα αξιών, που συνεπάγονται ορισμένες στερεότυπες μορφές συμπεριφοράς. Όταν, λοιπόν, ο καινούργιος νόμος παραμένει ανενεργός στην κοινωνική πραγματικότητα και αδύναμος στο να επηρεάσει τη νομική συνείδηση των πολιτών, τότε καθίσταται «νεκρό γράμμα», χωρίς δυνατότητες επενέργειας στην κοινωνική μεταβολή.

Η «στιγμή της αλήθειας» για κάθε νόμο, και κυρίως για τους νόμους που αναφέρονται στην κοινωνική συμπεριφορά όλων των πολιτών – όπως είναι κατεξοχήν οι νόμοι του Οικογενειακού δικαίου –, είναι η εφαρμογή του στην κοινωνική πραγματικότητα. Αλλά για να μπορέσει ο καινούργιος νόμος να βρει ουσιαστική εφαρμογή και να επηρεάσει τη νομική συνείδηση των πολιτών χρειάζεται αναμφισβήτητα την κρατική συνδρομή. Το Κράτος θα πρέπει να παρα-

κολουθεί με προσοχή τον τρόπο εφαρμογής των νόμων αυτών στην κοινωνική πραγματικότητα, παρεμβαίνοντας κάθε φορά που η εφαρμογή αυτή προσκρούει σε εμπόδια ή δημιουργεί ορισμένες παρενέργειες.

Οι εισαγωγικές αυτές παρατηρήσεις προσδιορίζουν το περίγραμμα της προβληματικής, που έχει σαν άξονα τη σχέση ανάμεσα στη μεταρρύθμιση του Οικογενειακού δικαίου και στην κοινωνική μεταβολή. Πόσο πραγματικά, στο μικρό είναι αλήθεια, χρονικό διάστημα, που έχει διανυθεί από τη θέσπιση των δύο βασικών νόμων για το νέο Οικογενειακό δίκαιο, οι νέες διατάξεις κατόρθωσαν να εισχωρήσουν στην κοινωνική πραγματικότητα και να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των πολιτών; Και πόσο το Κράτος στάθηκε άρωγός στις ρυθμίσεις αυτές, ώστε να μπορέσουν να διαβούν το κατώφλι της ουσιαστικής εφαρμογής και να «περάσουν» τα μη μύματά τους στον κάθε πολίτη;

Οι σκέψεις, που ακολουθούν, αναφέρονται κυρίως στο δεύτερο – αυτό ερώτημα, που αφορά τη στάση του Κράτους, μετά τη θέσπιση των καινούργιων νόμων για το Οικογενειακό δίκαιο.

2. Όσο αφορά το νόμο, που καθιέρωσε τον πολιτικό τύπο για τη σύναψη γάμου, τα δεδομένα της κοινωνικής πραγματικότητας μαρτυρούν για τη μικρή, τουλάχιστο ακόμη, απήχηση του πολιτικού τύπου στη μεγάλη πλειοψηφία του λαού. Μόνο ένα μικρό ποσοστό ελλήνων, που δε φαίνεται να ξεπερνά, σε εθνική κλίμακα, το 4 με 6%, προτιμά τον τύπο αυτό του γάμου. Αναμφίβολα, το ποσοστό αυτό είναι μικρό, όχι όμως και ασήμαντο, αν λάβει κανείς υπόψη του τους παράγοντες, που αποτρέπουν πολλούς, ιδιαίτερα στα μη αστικά κέντρα, από το να τελέσουν το γάμο τους με τον πολιτικό τύπο.

Η στάση, άλλωστε, της Πολιτείας δε δημιούργησε ευνοϊκό κλίμα για να ευδοκιμήσει ο πολιτικός γάμος. Η καθιέρωση, κυρίως, του διαζευκτικού συστήματος, που στηρίζεται στην αντίληψη για το «ισότιμο» και «ισόκυρο» των δύο τύπων, αφαιρέσε από τον πολιτικό γάμο τον ιδεολογικό του πυρήνα. Ο πολιτικός γάμος στηρίζεται ακριβώς στην ιδέα ότι ο γάμος αφορά κατά κύριο λόγο την Πολιτεία και ότι κάθε άνθρωπος είναι πρώτα πολίτης και ύστερα μέλος οποιασδήποτε Εκκλησίας. Έτσι, ανάμεσα στον πολιτικό και το θρησκευτικό τύπο δεν υπάρχει θέμα σύγκρισης, ώστε να γίνεται λόγος περί «ισοτιμίας» και «ισοκυρίας». Αν γίνεται αποδεκτή η ιδεολογία του πολιτικού γάμου, τότε αναπόφευκτα ο τύπος για τη σύναψη γά-

μου δεν μπορεί παρά να είναι αποκλειστικά ο πολιτικός. Κάθε άλλη λύση νοθεύει την ιδέα του πολιτικού γάμου και, τελικά, τον αποδυναμώνει από το ουσιαστικό του περιεχόμενο. Ο πολιτικός γάμος δεν είναι – δεν θα έπρεπε τουλάχιστο να είναι – ο τύπος του γάμου για όσους δεν ασπάζονται ορισμένες θρησκευτικές δοξασίες, αλλά ο τύπος του γάμου για κάθε πολίτη. Αυτό είναι το νόημα της υποχρεωτικότητας του πολιτικού τύπου και αυτό το νόημα χάθηκε με τη θέσπιση του διαζευκτικού συστήματος.

Ανεξάρτητα, όμως, από την καθιέρωση του διαζευκτικού συστήματος, ο γάμος, με όποιο τύπο και αν τελείται, ενδιαφέρει πάντοτε την Πολιτεία, που θα πρέπει να ελέγχει αν συντρέχουν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση οι προϋποθέσεις για την έγκυρη σύναψή του. Για το λόγο αυτό, ο νόμος προβλέπει ότι η άδεια γάμου χορηγείται οπωσδήποτε από το Δήμαρχο ή τον Πρόεδρο της Κοινότητας. Και τούτο, γιατί μόνο κάποιο πολιτειακό όργανο μπορεί να διαπιστώσει τη συνδρομή των αναγκαίων νόμιμων προϋποθέσεων για τη σύναψη έγκυρου γάμου. Και στην περίπτωση, λοιπόν, που οι ενδιαφερόμενοι θέλουν να τελέσουν το γάμο τους με το θρησκευτικό τύπο, η άδεια γάμου πρέπει να εκδοθεί από το Δήμαρχο ή τον Πρόεδρο της Κοινότητας, και όχι βέβαια από τον Επίσκοπο. Ωστόσο, στην πράξη η άδεια, στην περίπτωση αυτή, χορηγείται από τον Επίσκοπο, παρά τη ρητή επιταγή του νόμου. Η πρακτική αυτή, που γίνεται προς το παρόν με την ανοχή της Πολιτείας, όχι μόνο είναι αντίθετη στο νόμο, αλλά, κυρίως, δημιουργεί την εντύπωση ότι η Εκκλησία είναι, εξίσου με το Κράτος, αρμόδια σε ό,τι αφορά το γάμο.

Αλλά η ευθύνη της Πολιτείας, σχετικά με την τύχη του πολιτικού γάμου, υπάρχει και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η τέλεσή του. Συχνά ο πολιτικός γάμος εκφυλίζεται σε γραφειοκρατική διαδικασία ή, αντίθετα, σε θλιβερή καρικατούρα του θρησκευτικού γάμου, γεγονός που δε βοηθεί βέβαια στην εξάπλωσή του. Ο πολιτικός τύπος αποσκοπεί στο να εμφυσησει στο άτομο αίσθημα ευθύνης για τη τόσο σημαντική πράξη, που ως πολίτης επιχειρεί. Ο σκοπός αυτός δε συμβιβάζεται ούτε με τελετουργικούς μυστικισμούς, ούτε με άσχετες ιδεολογικές αναφορές, αλλά χρειάζεται σοβαρότητα και υπευθυνότητα από μέρους όλων, όσοι συμμετέχουν στη σχετική πράξη.

Θα πρέπει να γίνει σαφές ότι ο πολιτικός γάμος δεν καθιερώθηκε μόνο

και μόνο γιατί το επέβαλαν συνταγματικές διατάξεις ή διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας. Ακόμη περισσότερο δεν μπορεί να θεωρείται πολιτειακή παραχώρηση σε μερικούς «ιδιόρρυθμους» πολίτες. Ο πολιτικός γάμος αποτελεί πρωταρχικό βήμα αστικού εκσυγχρονισμού και κοινωνικής εκλογίκευσης, ανοίγοντας το δρόμο προς τον πλήρη χωρισμό της Εκκλησίας από το Κράτος. Όμως, σε μια στιγμή, που η εξέλιξη αυτή φαίνεται μάλλον απίθανη «βλέπε και το νομοσχέδιο για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση», εύλογα κανείς μπορεί να αμφιβάλλει για την πολιτική βούληση σχετικά με την ουσιαστική ενίσχυση του πολιτικού γάμου.

3. Η πολιτειακή συνδρομή είναι ακόμη αναγκαία για την προώθηση στην κοινωνική πρακτική της ισότιμης συμμετοχής των δύο φύλων στην οικογενειακή ζωή, που καθιέρωσε ο νόμος 1329/1983. Αναμφίβολα, ο νόμος αυτός δεν έκανε τίποτα περισσότερο – ούτε άλλωστε μπορούσε να κάνει – από το να καθορίσει για όλους, γυναίκες και άνδρες, ίσους όρους συμμετοχής στην οικογενειακή ζωή και, ακόμη, να προωθήσει, στο πλαίσιο της ιδεολογικής του λειτουργίας, πρότυπα συμπεριφοράς, που εμπνέονται από την ιδέα της ισότητας των φύλων. Αυτή, όμως, η ιδεολογική λειτουργία του νόμου προϋποθέτει, όπως είναι φανερό, τη συντονισμένη λειτουργία όλων των κοινωνικών θεσμών προς την ίδια κατεύθυνση, πράγμα που δε φαίνεται να έχει πραγματοποιηθεί ως τώρα. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η ιδέα της ισότητας δεν προωθείται ούτε με φανερόν εκδηλώσεις, ούτε με την εξεζητημένη προβολή στερεότυπων επιχειρημάτων ή και συνθημάτων. Η λειτουργία της ιδεολογίας είναι κυρίως υπαινικτική, ο ιδεολογικός λόγος προτιμά πάντοτε τους χαμηλούς τόνους και δεν προωθείται εύκολα με μεγαλόστομες κοινοτοπίες, που συχνά οδηγούν σε ανάστροφες αντιδράσεις.

Στο θέμα, λοιπόν, της ισότητας των φύλων στην οικογένεια, το Κράτος αρκέστηκε, τις περισσότερες τουλάχιστο φορές, στην αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου και στη γενική και αφηρημένη προβολή του, αδιαφορώντας συχνά για τις λεπτομέρειες εφαρμογής των σχετικών διατάξεων ή και για την ουσιαστική πορεία των θεσμών, που εισήχθησαν. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αφορά το επώνυμο. Είναι βέβαια γνωστό ότι μετά το νόμο 1329/1983 ο γάμος δεν επηρεάζει το επώνυμο. Κάθε σύζυγος εξακολουθεί να διατηρεί το

επώνυμο που είχε πριν από το γάμο του. Η ρύθμιση αυτή δεν είναι ωστόσο αποδεκτή από αρκετές γυναίκες, που επιθυμούν με κάθε τρόπο να αποκτήσουν το επώνυμο του συζύγου τους. Αυτό είναι φυσικά αδύνατο, σύμφωνα με το νόμο. Αλλά ο σκοπός φαίνεται να επιτυγχάνεται με τη διαδικασία μεταβολής του επωνύμου με πράξη του Νομάρχη. Πρόκειται βέβαια για καταστράτηγηση του νόμου, που δεν έχει προκαλέσει όμως την πολιτειακή αντίδραση. Ένα άλλο, επίσης χαρακτηριστικό, παράδειγμα αφορά τις διατάξεις που ρυθμίζουν τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων. Όπως είναι γνωστό, ο νόμος 1329/1984 καθιέρωσε, ως προαιρετικό σύστημα, την κοινοκτημοσύνη. Η κοινοκτημοσύνη συνδέθηκε – καλώς ή κακώς – με την ισότητα των φύλων και ήταν ένα από τα κύρια σημεία τριβής κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία. Για να εφαρμοστεί το σύστημα αυτό, ο νόμος απαιτεί την ύπαρξη ειδικού δημόσιου βιβλίου, στο οποίο θα καταχωρίζονται οι σχετικές συμβάσεις. Πλησιάζουν τρία χρόνια από τη στιγμή που άρχισε να ισχύει ο καινούργιος νόμος, και το βιβλίο αυτό δεν υπάρχει ακόμη, και κατά συνέπεια, το σύστημα της κοινοκτημοσύνης δεν είναι δυνατό να επιλεγεί.

Τα παραδείγματα αυτά είναι ίσως λεπτομερειακά, αλλά τελικά αποκαλύπτουν κάποια γενικότερη νοοτροπία απέναντι στη μεταρρύθμιση του Οικογενειακού δικαίου, που φαίνεται να αντιμετωπίζεται σαν μία προχωρημένη νομοθετική ρύθμιση, που ήταν αναγκαία τόσο για συνταγματικούς λόγους, όσο και για ορισμένες πολιτικές σκοπιμότητες, που ίσως σήμερα να μην έχουν τη βαρύτητα του πρόσφατου παρελθόντος. Υπάρχει πάντως διάχυτη επιφυλακτικότητα, που δύσκολα συγκαλύπτει με αφηρημένες διακηρύξεις, χωρίς πρακτικό αντίκρισμα.

Ο νόμος μπορεί, κάτω από προϋποθέσεις, να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στη διαδικασία της κοινωνικής μεταβολής. Από την άποψη αυτή, η μεταρρύθμιση του Οικογενειακού δικαίου είναι σε θέση να επηρεάσει τις οικογενειακές σχέσεις. Αυτό όμως προϋποθέτει τη συνδρομή του Κράτους, που θα πρέπει να ευαισθητοποιηθεί περισσότερο για την τύχη των διατάξεων που θέσπισε. ●

(Ο Θανάσης Κ. Παπαχρίστου είναι επίκουρος Καθηγητής στο Νομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διδάσκει Αστικό Δίκαιο και Κοινωνιολογία του δικαίου).

Τοξικομανία

ή σωστότερα εξάρτηση από φαρμακευτικές ουσίες

Φοίβου Ζαφειρίδη
Ψυχιάτρου

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟ-
ΠΗΣΗ

Τη χρήση φαρμακευτικών ουσιών είτε σαν βάλασμο της ψυχής είτε για διεύρυνση του συνειδησιακού επιπέδου, συναντάμε πρώτα σε πανάρχαιους πολιτισμούς. Σε αντίθεση όμως με αυτό που συμβαίνει σήμερα στις σύγχρονες κοινωνίες, η χρήση ήταν συνήθως αποδεκτή κάπως από όρους και κοινωνικά ελεγχόμενη. Έντονο πρόβλημα δημιουργείται για τις σύγχρονες κοινωνίες, όταν εισάγονται ναρκωτικές ουσίες με τις οποίες δεν υπάρχει καμία εξοικείωση στη χρήση τους.

Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται για πρώτη φορά στην Αμερική, αρχές του 19ου αιώνα, όταν γίνονται οι πρώτες εισαγωγές οπίου. Σε λίγα μόνο χρόνια υπάρχουν αρκετές χιλιάδες οπιομανών. Η χρήση γινόταν από το στόμα και η ψυχική και σωματική εξάρτηση δεν ήταν ιδιαίτερα ισχυρές. Το 1832 παράγεται για πρώτη φορά το εκχύλισμα κωδεΐνης. Χρησιμοποιείται σαν φάρμακο για τον βήχα, τους πόνους και την εξάρτηση από όπιο! Το 1856 κάνει την εμφάνισή της η ενέσιμη μορφίνη. Λανσάρεται σαν ισχυρό αναλγητικό και δημιουργεί μέσα σε λίγα χρόνια χιλιάδες μορφινομανείς. Λίγο αργότερα κάνει την εμφάνισή της η κοκαΐνη, που χρησιμοποιείται σαν φάρμακο για μορφινομανείς και εξαρτημένους από κωδεΐνη!

Στα τέλη του 19ου αιώνα υπάρχει στην Αμερική τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα από τους χιλιάδες εξαρτημένους από κωδεΐνη, κοκαΐνη και μορφίνη. Το πρόβλημα αναλαμβάνουν να λύσουν οι ανερχόμενοι φαρμακευτικοί βιομηχανικοί κολοσσοί, σύμφωνα με τη δική τους αντίληψη για θεραπεία. Έτσι στα 1898 η φάρμα BAYER παρουσιάζει με

υπερηφάνεια το τελευταίο της σκεύασμα που λέγεται ηρωίνη. Κυκλοφορεί ελεύθερα και διαφημίζεται από την BAYER σαν το φάρμακο των φαρμάκων. Ανάμεσα στα άλλα θεραπεύει κάθε είδους εξάρτηση από οποιαδήποτε ουσία, όπως τουλάχιστον μας πληροφορούν οι μεγάλες αφίσσες που κυκλοφορεί η BAYER. Τα αποτελέσματα δεν αργούν να φανούν. Στα 1914 καταμετρούνται στις Η.Π.Α. 200.000 ηρωινομανείς. Με την ηρωίνη το πρόβλημα της τοξικομανίας παίρνει φοβερές διαστάσεις και η Αμερικανική κυβέρνηση με την «Πράξη του Χάρισσον» στα 1915 απαγορεύει την κυκλοφορία της. Το μέτρο αυτό, αλίμονο, όχι μόνο δεν λύνει το πρόβλημα, αλλά αντίθετα ανεβάζοντας την τιμή της στα ύψη, προικοδοτεί με εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια τα παράνομα μαφιάζικα κυκλώματα που αναλαμβάνουν τη διακίνησή της.

Το 1943 μια άλλη μεγάλη γερμανική φίρμα, η HOECHST, παράγει και προωθεί στην αγορά το συνθετικό παράγωγο της μορφίνης, που ονομάζεται μεθαδόνη. Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια κυκλοφορεί ελεύθερα και διαφημίζεται σαν ισχυρό αναλγητικό. Η συνολική της φαρμακευτική δράση είναι όμοια με της ηρωίνης. Σημαντική διαφορά αποτελεί το γεγονός ότι η μεθαδόνη δρα και από το στόμα. Από πολλούς λανσάρεται σαν το νέο υπερφάρμακο που μέλλει να θεραπεύσει την εξάρτηση από ηρωίνη. Το 1963 οι DOLE και NYSWANDER προωθούν στις Η.Π.Α. τα λεγόμενα προγράμματα υποκατάστασης με μεθαδόνη. Σύμφωνα με τις απόψεις των εμπνευστών των προγραμμάτων αυτών, οι εκατοντάδες χιλιάδες ηρωινομανών που υπάρχουν στην Αμερική, θα παίρνουν καθημερινά από ειδικά Κέντρα την ημερήσια δόση της μεθαδόνης που χρειάζονται, ενώ σύντομα θα άρχιζε μια διαδικασία ελάττωσης της δόσης αυτής, μέχρι της οριστικής θεραπείας. Πολύ σύντομα η

προσπάθεια αυτή, προσπάθεια που επαναλαμβάνει ένα πολυπαιγμένο σενάριο, αποδείχτηκε ουτοπική. Σήμερα στην Αμερική υπάρχει μια νέα κατηγορία εξαρτημένων ατόμων, οι μεθαδονομανείς. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία υπολογίζονται σε πάνω από 200.000. Ουτοπική ακόμα αποδείχτηκε η αναμενόμενη ελάττωση στη μαύρη αγορά της ηρωίνης. Η διακίνηση της ηρωίνης όχι μόνο δεν επηρεάστηκε από τα προγράμματα μεθαδόνης, αλλά μπορούμε να πούμε ότι ενδυναμώθηκε.

2. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ

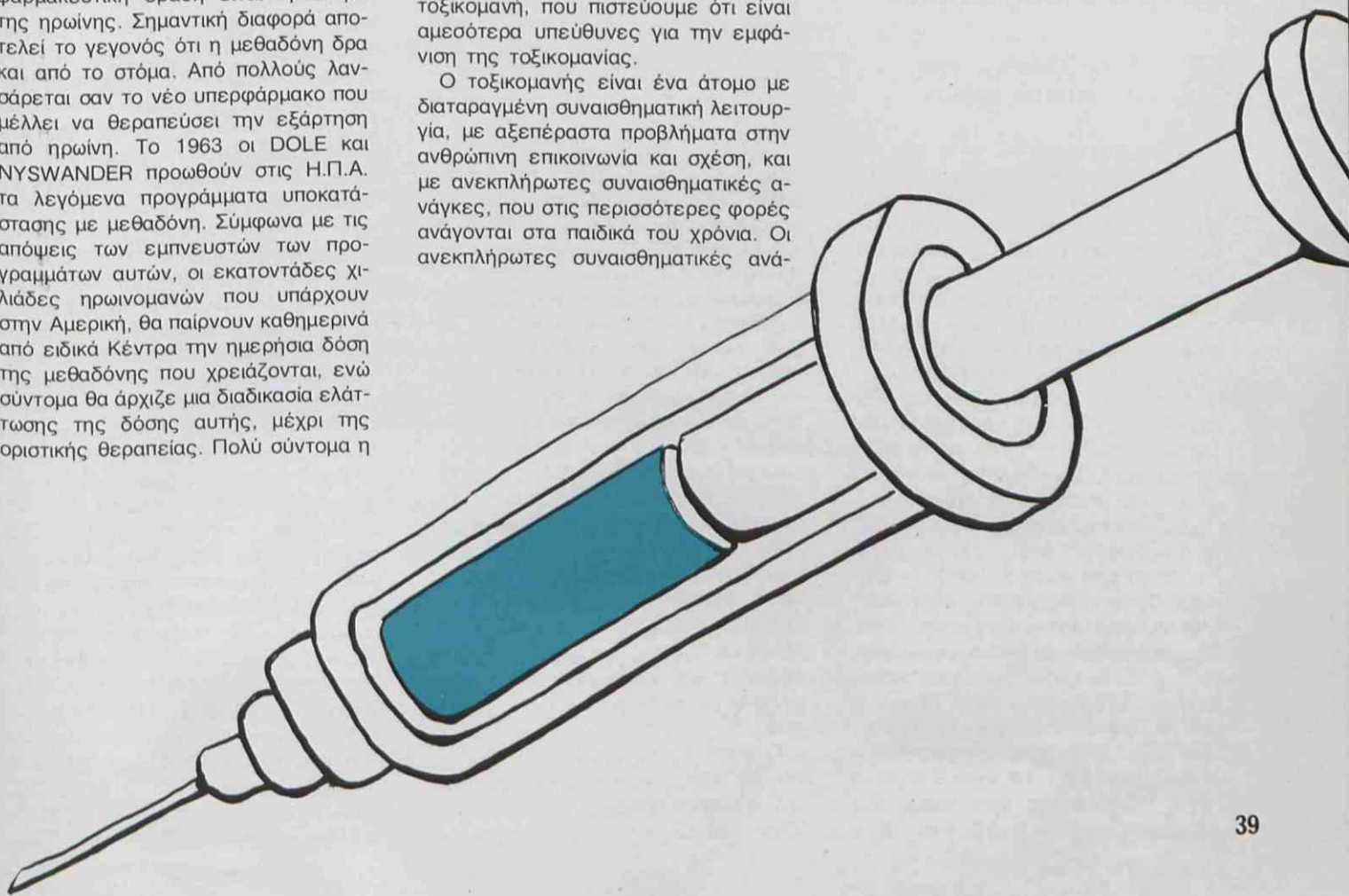
Για την αιτιολογία της τοξικομανίας έχουν γραφεί δεκάδες θεωρίες και έχουν γίνει εκατοντάδες επιστημονικές έχουν γίνει εκατοντάδες επιστημονικές φαινόμενο τόσο σύμπλοκο όσο η τοξικομανία, είναι φοβερά δύσκολο να εντοπιστούν επακριβώς οι παράγοντες εκείνοι που το προκαλούν. Οι περισσότεροι από τους συγγραφείς κάνουν δεκτούς σαν αιτιολογικούς παράγοντες ψυχολογικές, κοινωνικές και πολιτικές αιτίες. Περισσότερο θα ασχοληθούμε με τις ψυχολογικές αιτίες, δηλαδή με τις χαρακτηριστικές διαταραχές του τοξικομανή, που πιστεύουμε ότι είναι αμεσότερα υπεύθυνες για την εμφάνιση της τοξικομανίας.

Ο τοξικομανής είναι ένα άτομο με διαταραγμένη συναισθηματική λειτουργία, με αξεπέραστα προβλήματα στην ανθρώπινη επικοινωνία και σχέση, και με ανεκπλήρωτες συναισθηματικές ανάγκες, που στις περισσότερες φορές ανάγονται στα παιδικά του χρόνια. Οι ανεκπλήρωτες συναισθηματικές ανά-

γκες, τα αδιέξοδα και οι εσωτερικές συγκρούσεις προκαλούν στον τοξικομανή φοβερό πόνο και άγχος. Έτσι η προσφυγή στη λήψη της ναρκωτικής ουσίας δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί σαν μια μορφή αυτοθεραπείας. Σ' αυτή τη μορφή αυτοθεραπείας το φάρμακο συνήθως είναι ένα από τα σκληρά ναρκωτικά, συνήθιστα η ηρωίνη, που με την αναλγητική της δράση, ακόμα και σε ψυχικό επίπεδο, φέρνει το ποθητό αποτέλεσμα.

Η έλλειψη αυτοεκτίμησης, αυτοπεποίθησης και εμπιστοσύνης προς τον ίδιο του τον εαυτό και φυσικά στους άλλους, είναι χαρακτηριστικά του τοξικομανή. Παρόλο ότι η κοινή γνώμη πιστεύει ότι ο τοξικομανής είναι άτομο που κατακτά τον εύκολο ευδαιμονισμό, στην πραγματικότητα οι ναρκομανείς είναι άτομα που δεν ευχαριστιούνται με τίποτα στη ζωή τους. Δεν απολαμβάνουν τις απλές καθημερινές χαρές της ζωής, και το μόνο που τους απομένει είναι το κυνήγι της επόμενης δόσης, που θα τους φέρει σε κάποια ισορροπία με τα προβλήματά τους και τον εαυτό τους.

Στη δουλειά μας στο «Ειδικό Θεραπευτικό Πρόγραμμα» παρατήρησα πόσο ▶

έντονη είναι η παθολογία της οικογένειας του τοξικομανή, ακόμα και όταν επιφανειακά δεν φαίνεται να υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα ανάμεσα στους γονείς. Συνήθως πρόκειται για άτομα με δυσκολίες συναισθηματικής επένδυσης. Συχνά παρατηρούμε το συνδυασμό ενός ουσιαστικά απόντα πατέρα και μιας υπερπροστατευτικής, υπερδοτικής μητέρας. Οι ίδιοι οι γονείς είναι μερικές φορές ανώριμα άτομα και έχουν δυσκολίες να δώσουν ξεκάθαρα μηνύματα για τα όρια της συμπεριφοράς του στο παιδί. Τα ενδοοικογενειακά προβλήματα καλύπτονται όσο υπάρχει το άρρωστο παιδί. Κανείς δεν ασχολείται με τα ουσιαστικά προβλήματα που υπάρχουν στην οικογένεια. Τα προβλήματα αναδύονται αμέσως μόλις το παιδί μπει στο θεραπευτικό μας πρόγραμμα. Τότε πραγματικά «βγαίνει πάνω στο τραπέζι» ολόκληρη η ψυχοπαθολογία της οικογένειας. Στις ομάδες γονιών που κάνουμε στο Συμβουλευτικό Σταθμό του προγράμματος, αντιμετωπίζουμε συχνά προβληματικές που είναι απόρροια της απουσίας του τοξικομανούς παιδιού. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρήσαμε επίσης μια ασυνείδητη τάση των γονιών για διαιώνιση της τοξικομανίας του παιδιού.

3. ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΡΤΗΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Πολλά έχουν γραφεί γύρω από την αναγκαιότητα διάκρισης ή όχι των εξαρτητικών ουσιών. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα οξύ όταν η συγκεκριμένη θέση, σκληρά ή μαλακά ναρκωτικά, πρέπει να βγει προς τα έξω, σε μια καμπάνια διαφώτισης των νέων. Παρόλο ότι η εξομίωση των ναρκωτικών ουσιών είναι θεωρητικά σωστή, γιατί η οποιαδήποτε χρήση ναρκωτικής ουσίας ξεκινά από τη λαθεμένη θέση ότι μπορούμε να λύσουμε τις εσωτερικές μας διαμάχες και τα αδιέξοδα με τη λήψη κάποιων φαρμακευτικών σκευασμάτων, είναι όμως επιστημονικά ατεκμηρίωτη. Η φαρμακολογική δράση και επικινδυνότητα διαφέρει από ουσία σε ουσία. Την παραδοχή αυτή έκανε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, όταν κατέταξε τις εξαρτητικές ουσίες σε 7 ομάδες ανάλογα με το βαθμό εξάρτησης και τον τύπο εξάρτησης που προκαλούν. Οι 7 τύποι εξάρτησης, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, είναι: α) ο τύπος της μορφίνης, που περιλαμβάνει όλα τα οπιούχα, β) ο τύπος της κανάβης, γ) ο τύπος των ψευδαισθησιογόνων (L.S.D. κλπ.), δ) ο

τύπος της αμφεταμίνης, ε) ο τύπος της κοκαΐνης, στ) ο τύπος βαρβιτουρικών - αλκοόλ και ζ) ο τύπος ΚΗΑΤ. Ο τελευταίος τύπος δεν είναι γνωστός στον ευρωπαϊκό χώρο. Όλοι οι τύποι της εξάρτησης προκαλούν ψυχική εξάρτηση, ενώ σωματική εξάρτηση προκαλούν μόνο ο τύπος της μορφίνης και ο τύπος των βαρβιτουρικών και αλκοόλ. Και ο τύπος της κοκαΐνης κάνει κάτω από προϋποθέσεις σωματική εξάρτηση. Ιδιαίτερα διχασμένος εμφανίζεται ο επιστημονικός κόσμος στις θέσεις του όσον αφορά το χασίς. Το 1972 ο ΜΑΡCΟΤΤΕ διαπιστώνει συμπτώματα «οργανικής εγκεφαλοπάθειας» σε χρόνιους χρήστες χασίς. Τα περιστατικά ήταν μόνο 4 και φυσικά η αξιοπιστία της έρευνας μειωμένη. Μια σχέση ανάμεσα σε χρόνια χρήση χασίς και εγκεφαλική ατροφία βρίσκει ο CΑΜΡΒΕΛΛ το 1971, μελετώντας 10 περιστατικά καπνιστών μεγάλων ποσοτήτων κανάβης. Τα αποτελέσματα της εργασίας του CΑΜΡΒΕΛΛ αμφισβητήθηκαν από πολλούς, δεδομένου ότι δύο τουλάχιστον από το συνολικό δείγμα των 10 ατόμων ήταν παράλληλα και αλκοολικοί, ενώ οι υπόλοιποι χρησιμοποιούσαν ευκαιριακά και άλλες ναρκωτικές ουσίες. Νεότερες έρευνες που έγιναν υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας στην Τζαμάικα, στην Κόστα Ρίκα και στις Η.Π.Α., σε βαριά περιστατικά χασισομανίας, δεν απέδειξαν νευρολογικά ή άλλα συμπτώματα.

Σημαντική ακόμη, για την ιδιαιτερότητα του προβλήματος της χρήσης χασίς, είναι και η παρατήρηση που κάναμε από την επαφή μας με περισσότερους από 300 ηρωινομανείς που προσήλθαν στο Συμβουλευτικό Σταθμό του Ειδικού Θεραπευτικού Προγράμματος. Αντίθετα με αυτά που πιστεύουν μερικοί αυτοχρισμένοι ειδικοί, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και πλατιά μερίδα της κοινής γνώμης, περισσότεροι από 50% των ηρωινομανών αναφέρουν σαν αρχική ουσία μια από τις λεγόμενες νόμιμες ναρκωτικές ουσίες, όπως π.χ. ΚΑΡΔΙΑΖΟΛ ΔΙCΟΔΙD, ΔΙCΟVΙX, ΗΥΡΝΟSΕDΟΝ, VΑLΙUΜ, ΑRΤΑΝ. Σημαντικό ποσοστό αυτών των τοξικομανών που ξεκίνησαν την καριέρα τους με χασίς, αναφέρει ότι δεν γνώριζε το βαθμό επικινδυνότητας της ηρωίνης σε σχέση με το χασίς, ή θεωρούσε ότι όλα λέγονταν για την ηρωίνη ήταν το ίδιο ψέματα με αυτά που άκουγε για το χασίς.

Γι' αυτούς τους λόγους πιστεύουμε ότι μια σωστή ενημερωτική καμπάνια της νεολαίας θα πρέπει να καταδικάζει χωρίς διακρίσεις τη χρήση νόμιμων ή

παράνομων ναρκωτικών ουσιών, σκληρών ή μαλακών, αποδεκτών κοινωνικά ή όχι, ενώ παράλληλα θα πρέπει να διευκρινίζει με σαφήνεια, επιστημονική γνώση και επιστημονική τεκμηρίωση την επιμέρους φαρμακευτική δράση και το βαθμό επικινδυνότητας της κάθε ουσίας, χωρίς ίχνος συναισθηματικής εμπλοκής.

4. ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

«Η καλύτερη θεραπεία είναι η πρόληψη», βρίσκει την καλύτερη εφαρμογή του στην περίπτωση των ναρκωτικών. Η θεραπεία πρέπει να γίνεται μέσα από στεγνά θεραπευτικά προγράμματα σε εθελοντική βάση, γιατί η υποχρεωτική θεραπεία αποδείχτηκε ότι μηδενίζει τις πιθανότητες επιτυχίας. Σημαντικό πρόβλημα στήν θεραπεία παραμένει το χαμηλό ποσοστό κινητοποίησης τοξικομανών προς την κατεύθυνση αυτή. Ο τοξικομανής και κύρια ο ηρωινομανής, αποφασίζει τη θεραπεία όταν φτάνει συνήθως στο έσχατο σημείο ψυχικής και σωματικής εξάντλησης.

Γι' αυτούς τους λόγους πιστεύω ότι στεγνά θεραπευτικά προγράμματα πρέπει να υπάρχουν γι' αυτούς που παίρνουν την απόφαση να θεραπευτούν, αλλά δεν αποτελούν τη συνολική απάντηση στο πρόβλημα της τοξικομανίας. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην αντιμετώπιση των αιτίων της τοξικομανίας. Να δοθεί ακόμη μεγάλη βαρύτητα στην πρωτοταγή κοινωνικοψυχιατρική πρόληψη. Θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με κατανόηση και με ευρύτητα τα προβλήματα νεολαίας, όπως οι σχέσεις των δύο φύλων, προβλήματα σχέσεων με τις παλιότερες γενιές, προβλήματα επαγγελματικής αποκατάστασης. Πρέπει να σταματήσουν στενοκέφαλες τοποθετήσεις που δεν αφήνουν ζωτικό χώρο κίνησης στη νεολαία. Θα πρέπει ακόμα για περιοχές υψηλής επικινδυνότητας στη χρήση ναρκωτικών να αναπτυχθούν ειδικά προληπτικά προγράμματα στα Γυμνάσια, που θα στοχεύουν στον εντοπισμό και έγκαιρη παρέμβαση σε προβληματικούς εφήβους που αν αφεθούν αβοήθητοι θα καταλήξουν τελικά στη χρήση των ναρκωτικών ουσιών. Πολύ αποτελεσματικές ακόμα αποδείχτηκαν οι παρεμβάσεις σε χώρους νεολαίας πρώην τοξικομανών, αποφοίτων θεραπευτικών προγραμμάτων σαν το δικό μας, που είναι απόλυτα πειστικοί και προσεγγίζουν ευκολότερα απ' ό,τι ο οποιοσδήποτε επαγγελματίας ψυχικής υγείας τη νεολαία.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Καινούργιες εκδόσεις

Η ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ. Γ. Δελαγραμμάτικα: Ένα βιβλίο που εξετάζει μια εξαιρετικά πυκνή σε γεγονότα, δραματική περίοδο της νεοελληνικής ιστορίας. Ερευνά και επισημαίνει, με ταξικά κριτήρια, τις αιτίες της εμπλοκής της Ελλάδας στις ιμπεριαλιστικές συμμαχίες και στη Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή. Τεκμηριώνει γενικότερα τις καταστροφικές συνέπειες της αποδοχής από τις ελληνικές κυβερνήσεις της κηδεμονίας του ιμπεριαλισμού στην Ελλάδα.

Θ' ΑΝΘΡΩΠΕΥΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Στέλιου Παπαδομιχελάκη: Ένας παλαίμαχος λαϊκός αγωνιστής, βετεράνος του ΚΚΕ, καταχωρεί σε τούτο το βιβλίο ένα πλήθος αναμνήσεις, βιώματα, συμβάντα, σκέψεις και κρίσεις για γεγονότα της ζωής και της πάλης του, που δεν είναι παρά στιγμές και βήματα από την ίδια την αγωνιστική πορεία αυτού του λαού.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΑ. Όλγα Σπάρο: Ένα βιβλίο που ανατρέπει διάφορες πλατιά διαδομένες «ιστορικές αντιλήψεις». Σαν σκοπό έχει – με βάση τη μελέτη των ντοκουμέντων των αρχείων, της διπλωματικής αλληλογραφίας, των απομνημονευμάτων και πολλών άλλων αυθεντικών ιστορικών πηγών – να δείξει τον πραγματικό ρόλο της Ρωσίας και των δυτικών Δυνάμεων στον αγώνα της Ελλάδας για ανεξαρτησία την τρίτη δεκαετία του 19ου αιώνα.

ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ. Χορστ Παττκέ: Στο βιβλίο αυτό ο ανατολικογερμανός κοινωνιολόγος, χρησιμοποιώντας αδιάφυστα στοιχεία και ντοκουμέντα, αποκαλύπτει το μέγεθος αυτής της απάτης. Δείχνει τους σκοτεινούς μηχανισμούς, τις αισχρές κομπίνες, τα εξοργιστικά σκάνδαλα που κρύβονται πίσω απ' τις μεγαλόστομες κουβέντες των υπερασπιστών του «ελεύθερου κόσμου», και που συνδέονται με το ξέφρενο κυνηγητό των εξοπλισμών.

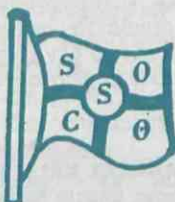
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ No 3/1985. Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ. Από τα περιεχόμενα: • Νέα φαινόμενα στη διπλωματία: 1919-1939 • Η δημιουργία της τυπολογίας του πολιτισμού (ειδική αναφορά στο Βυζάντιο) • Σύγκριση των διαφόρων τύπων νομικού συστήματος • Η υπερνίκηση των γλωσσικών φραγμών στη σημερινή κοινωνία • Στο δρόμο που άνοιξε το Ελσίνκι • Κράτος και δίκαιο στην Αρχαία Ανατολή.

Εκδόσεις ΣΕ Ζωοδόχου Πηγής 16,
106 81 Αθήνα. Τηλ. 3640 713, 3623 649

ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΑΛΙΑΡΕΛΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ SOUTHERN OIL SUPPLY CO. LTD.

“LAGOUSSES” SHIPPING COMPANY
«ΛΑΓΟΥΣΕΣ» ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΦΙΛΩΝΟΣ 46 ΤΗΛ: 4119711, (10 ΓΡΑΜΜΕΣ) TLX: 241428 SOSC GR 211946 ALFA GR